

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

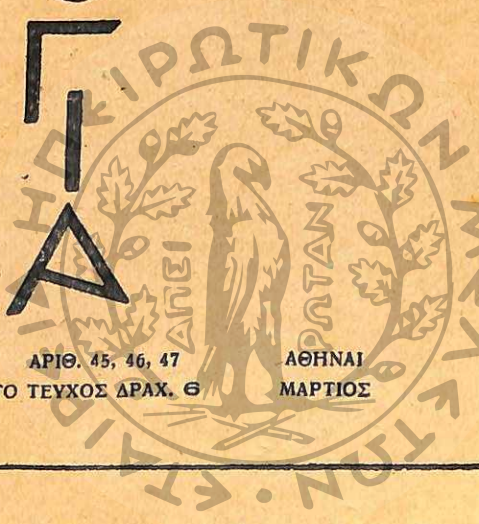
ΙΟΝΙΟΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΖΩΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'
ΕΤΟΣ Ε'-1931

ΑΡΙΘ. 45, 46, 47
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 6

ΑΘΗΝΑΙ
ΜΑΡΤΙΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ "ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,"

Έτησία	Δραχ. 50
Έξάμηνος	25
Έτησία εξωτερικού δολλάρια 2	

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ : ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

Έμβάσματα, συνεργασία και
ό,τι άλλο σχετικό με το περιο-
δικό στέλνονται προσωρινώς στη
διεύθυνση :

Μαρ. Μινώτου, Ξενοδοχείον
Σπλέντιτ — Αθήναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η γνησιότης του δημοτικού τραγουδιού . .	Γ. Λαμπελέρ
Επιγραμματικά τετράστιχα (Ζάκυνθος) . .	Γ. Γεωργακοπούλου
Σενιέ—Κοανύ (από το ρωμαντισμό)	Μαριέττας Μινώτου

Ποιήματα

Συπνημένο	Μ. Μαλακάση
Στερνή ζωή	Μάρκου Τσιριμώκου
Φουτουρισμός (άνεκδοτο)	Κ. Γ. Καρυωτάκη
Ταξιδι	Μιχ. Αργυρόπουλου
Alla Grecia di Eleftherios Venizelos (άνεκδοτο)	F. D. Simone Brouwer
Αθήνα	Θεοδ. Βρίκου
Η Ζητιάνα (νορβηγικό τραγούδι)	Μαρίνου Σιγούρου
Ανία	Μιχ. Λαμιράλη
Μοχθηροί	Μιχ. Γ. Πετρίδη

Paul Gauguin (μελέτη)	† Γιώργος Α. Βαλταδώρος
Ένα Σύνθημα (Διήγημα)	Αγγ. Σημηριώτη
Επίγραμμα Πλάτωνος (απόδοση)	Ε. Φωτιάδη
Αναλογία (Γλωσσολογικά)	Μ. Φιλίντα
Στήν Αφροδίτη (Ώδη) Όρατίου Φλάκκου	Μετάφρ. Έπτανησίας
Λογογραφικά επίθετα της Θεοτόκου (Μελέτη)	Ν. Τημαδάκη
Η Φυγή (Δράμα)	Αλ. Βεϊνόγλου

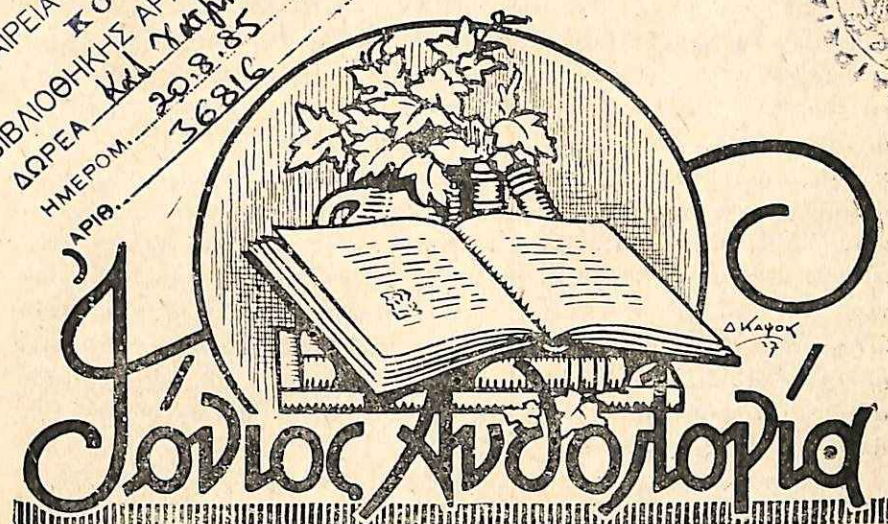
Έπτανησιακά Σημειώματα

Αναστ. Πολίτης	Λεωνίδα Ζώη
Δημ. Νομικός και Τουρκος πειρατής	Κ. Καροφύλα
Bibliographie Ionien	Δ. Παπαγιαννοπούλου

Πνευματική ζωή.—Τά λογοτεχνικά βραβεία του Κράτους.—Τό κ-
θνικό θέατρο.—Ο νέος Ακαδημαϊκός (Σπυρ. Μινώτου).—Σημειώ-
ματα.—Ξένη πνευματική κίνηση.—Ιταλία.—Ρωσία.—Γαλλία. Μ. Μ.
—Βιβλιοκρισίες.—Α. Ανδρεάδου.—Ιστορία της Έλλην. Δημοσίας Οί-
κονομίας (Σπυρ. Μινώτου).—Νέες εκδόσεις.—Περιοδικά κ' Έφη-
μερίδες.

Παρακαλούμε θερμά τους καθυστερούντας την συνδρομήν τους να
μās τη στείλουν το ταχύτερο. Οι Αθηναίοι μπορούν για εύκολία τους
να την αφήσουν στο Ξενοδ. Splendid. Κάνουμε γνωστό πώς σε κανένα
απολύτως δεν στέλνεται ή «Ανθολογία» δωρεάν, συνεπώς όσοι
δεν θέλουν να παραμείνουν συνδρομητές έχουν την υποχρέωση να
το δηλώσουν και να επιστρέψουν και τα φύλλα που έλαβαν. Με
όλα τα τρομερά έξοδα της νέας εμφάνισης διατηρήθηκαν ή συν-
δρομή της στις 50 δραχ. έτησίως με την ελπίδα ότι όσοι την αγαπούν
θα την υποστηρίξουν με τα σωστά των και θα γράψουν και άλλους
συνδρομητές. Σε κείνους που ανανεώνουν αμέσως τη συνδρομή τους
θα στέλνεται πάντα ως δώρον ένα ωραίο βιβλίο, το πασίγνωστο εικο-
νογραφημένο λεύκωμα της Ζακύνθου, ή εκείνο του Μαρκορά.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ ΚΑΙ ΧΑΡΗ
ΗΜΕΡΟΜ. 20.8.85
ΑΡΙΘ. 36816

Η ΓΝΗΣΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Στόν συλλέκτη και μελετητή των δημοτικών τραγουδιών γεν-
νώνται συχνά πολλές αμφιβολίες για όσον αφορά την γνησιότητα του
δημοτικού τραγουδιού που συνέλεξε και μετέγραψε. Οι αμφιβολίες
αυτές είνε πολλές φορές δικαιολογημένες. Όμως, νομίζω, ότι δεν θα
έπρεπε να τόν απασχολούσαν και να τόν εστενοχωρούσαν και πολύ.
Ποιός θα είμπορούσε να υπεστήριζε ποτέ με πεποίθησι και με βεβαι-
ότητα ότι ένα δημοτικό τραγούδι εκτελείται από τόν σημερινό τρα-
γουδιστή όπως θα το ήθελεν ο λαϊκός δημιουργός που το συνέλαβεν,
και τί θα είμπορούσε να μās πείση ότι τούτο παρουσιάζει όλα τα συ-
στατικά της γνησιότητος ;

Είνε γνωστόν ότι μία και ή αυτή λαϊκή μελωδία, πολλές φορές
εκτελουμένη χωριστά από δέκα διαφορετικούς τραγουδιστάς, είμπο-
ρεί να παρουσιάξη δέκα διαφορετικούς τύπους. Την «Πενταγυιώτισσα»
π. χ. την άκουσα έως τώρα να την εκτελούν πολλοί τραγουδισται
κατά διαφορετικώτατον τρόπον. Ποιός θα είμπορούσε τώρα να μου
άπεδείκνυε αν ο άλφα ή ο βήτα τραγουδιστής έπλησίασε περισσότερος
πρός τόν αρχικό τύπο της μελωδίας ;

Θα μου απαντούσαν μερικοί ίσως ότι εκείνος που θα ακολου-
θούσε στην απόδοσι της μελωδίας την παράδοσι του τόπου που
έβγαλε το τραγούδι, (και πολλές φορές είμπορεί να είναι γνωστός ο
τόπος αυτός) θα είχε τις περισσότερες πιθανότητες ότι θα εύρίσκετο

κοντά στον τύπο της αρχικής του συλλήψεως. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἶναι διόλου βέβαιον. Ἐνα δημοτικὸ τραγοῦδι, στήν ἐποχὴ πού πρωτοβγήκε σ' ἕναν ὠρισμένο τόπο, εἰμπορεῖ στήν ἀρχὴ νὰ ἐτραγουδήθηκε ἀπὸ τὸ λαό, ἀπὸ κατώτερες, ἐν σχέσει πρὸς τὸν δημιουργό του, μουσικὲς ἰδιοσυγκρασίες, πού δὲν θὰ διέθεταν ἴσως καὶ καλὰ φωνητικὰ μέσα, καὶ ὡς ἐκ τούτου, εἶναι πιθανὸν ἴσως νὰ τὸ ἀλλοίωσαν καὶ νὰ τὸ παρεμόρφωσαν καὶ νὰ τὸ διέδωσαν λανθασμένον. Ἐνῶ, δὲν εἶναι διόλου ἀπίθανον, κάποιος, ἀπὸ ἄλλη χώρα, περαστικὸς τραγουδιστής, μουσικώτερος τῶν ἄλλων καὶ μὲ πλουσιώτερα φωνητικὰ μέσα προικισμένος, νὰ τὸ ἄρπαξε μὲ τὸ αὐτί του καλλιτέρεα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πρώτου του δημιουργοῦ καὶ νὰ τὸ μετέφε-
ρεν ἔτσι σ' ἄλλον τόπον. Ἄν τοῦτο θὰ εἶχε συμβῇ, τὸ τραγοῦδι αὐτὸ θὰ εἰμποροῦσε βέβαια νὰ τὸ συναντοῦσε κανεὶς γνησιώτερο ἄλλου παρὰ τὸν τόπο πού τὸ ἔβγαλε.

Ἡ μαρία πού ἔχουν μερικοὶ συλλέκται νὰ βροῦν καλὰ καὶ σώνει τὴν ἀρχέτυπη φόρμα τῶν τραγουδιῶν πού συλλέγουν μοῦ φαίνεται πολὺ ὑπερβολικὴ.

Πολλὲς φορές, βέβαια, ἕνα δημοτικὸ τραγοῦδι, πού στίς διάφο-
ρες ἐποχὰς μετεφέρθη μὲ τὴν ἀκοὴ ἀπὸ τοὺς τραγουδιστάς, ἀπὸ στόμα σὲ στόμα καὶ ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, καὶ ὑπέστη πολλὰς τοπικὰς ἐπιρροάς, εἶναι πιθανὸν νὰ ἔφθασε σ' ἐμᾶς οὐσιωδῶς ἀλλοιωμένο καὶ μὲ κατὰ πολὺ ἐλαττωμένη τὴν ἀρχικὴν του αἰσθητικὴν ἀξία. Εἰμπορεῖ ὅμως νὰ ὑπάρξῃ περίπτωσις κατὰ τὴν ὁποίαν ἕνα παλὴν δημοτικὸ τραγοῦδι, πού μὲ τὰς ἀλλοιώσεις πού μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ὑπέστη καὶ μὲ τὴν ἀπομάκρυνσί του ἀπὸ τὸν ἀρχικὸν του τύπον, νὰ διεμορφώθηκε ἐπὶ τὸ ἀριώτερον καὶ καλλιτεχνικώτερον, φιλτραρισθὲν διὰ μέσον τῆς φαντασίας καὶ τῆς σκέψεως λαϊκῶν καλλιτεχνικῶν ἰδιοσυγκρασιῶν, ἴσως καὶ ἀνωτέρων ἐκείνης μὲ τὴν ὁποίαν ἦταν προικισμένος ὁ πρῶτος πού συνέλαβε τὴν μελωδίαν λαϊκὸς δημιουργός.

Ὅ,τι, νομίζω, πρέπει ἐξαιρετικὰ νὰ ἐνδιαφέρῃ τὸν συλλέκτην μεταγραφέα καὶ μελετητὴν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, δὲν εἶναι τόσοσόν, ἂν ταῦτα εἶναι πλησιέστερα ἢ πλεὶς ἀπομακρυσμένα ἀπὸ τὸν ἀρχικὸν τοῦς τύπον, ὅσον ἂν παρουσιάζουν τὰ συστατικὰ τῆς Ἑλληνι-
κότητος καὶ ἂν ἔχουν μίαν πραγματικὴν καλλιτεχνικὴν ἀξία. Ἐμένα τοῦ-
λάχιστον αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν μὲ ἀπασχόλησεν ὁσάκις μοῦ ἔτυχε νὰ βρῶ καὶ νὰ μεταγράψω ἢ νὰ ἐναρμονίσω κανένα δημοτικὸ τραγοῦδι. Γιατὶ ἔκανα τὴ λογικὴ σκέψιν ὅτι ἐπειδὴ ἕνα τραγοῦδι πού ἄκουσα ἐκτελεσμένο χωριστὰ ἀπὸ δέκα τραγουδιστάς κατὰ δέκα διαφορετι-
κοὺς τρόπους μοῦ φάνηκε παραλλαγμένο ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν του μορφήν, γι' αὐτὸ θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ τὸ πέταγα στὰ ἄχρηστα;

Καὶ ἂν καὶ οἱ δέκα αὐτὲς παραλλαγές του εἶναι ὅλες ὥραϊες καὶ

παρουσιάζουν ὅλες τὰ συστατικὰ τῆς ἑλληνικῆς φόρμας καὶ ἐκφρά-
σεως τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ ἔχουν ὅλες μίαν ἀπόλυτην καλλι-
τεχνικὴν ἀξία, δὲν θὰ ἦταν ἕνα μεγάλο κρῖμα νὰ τὶς θεωροῦσα ἄξιε
νὰ περιφρονηθοῦν μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ ἀντιπροσώπευαν μίαν ἀπομά-
κρυνσι ἀπὸ τὸν ἀρχικὸν τύπον τῆς μελωδίας;

Βέβαια, δὲν λέγω ὅτι εἶναι πάντα ἄσκοπος καὶ ἄγονος ὁ κόπος ἐκείνων πού προσπαθοῦν νὰ βροῦν ἀπὸ τὶς πολλὰς παραλλαγὰς πού παρουσίαζεν κάποτε ἕνα δημοτικὸ τραγοῦδι, ἐκείνην πού παρέχει τὶς περισσότερες πιθανότητες ὅτι πλησιάζει πρὸς τὴν μορφήν τῆς ἀρχι-
κῆς μελωδίας, ἐνίοτε δὲ σ' ἕνα παλὴν τραγοῦδι πού ἔφθασε ἕως σ' ἐμᾶς φορτωμένο μὲ ξένα καὶ ἑτερογενῆ μουσικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐπεκόλλησάν σ' αὐτὸ ἀδέξιοι καὶ μὲ χαλασμένο γούστο τραγου-
δισταί, εἶναι δυνατόν ὁ εἰδικὸς μελετητής νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν ἀπαι-
τούμενη διόρθωσι γιὰ νὰ τὸ ξαναγυρίσῃ στὴ γνησιωτέρεή του μορφή. Ἐπαναλαμβάνω ὅμως ὅ,τι καὶ πρὶν εἶπα, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν συλλέκτη καὶ μελετητὴν πρέπει νομίζω, νὰ ἀποσχολῇ κυρίως ἂν τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι πού συνέλεξε εἶναι ἑλληνικὸ ὡς φόρμα καὶ ὡς περιεχόμενο καὶ ἔχει μίαν πραγματικὴν αἰσθητικὴν ἀξία. Ἄν τοῦτο συμβαίῃ, τότε τὸ τραγοῦδι αὐτό, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τὴν ἀρχέτυπὸν του ἑκφρασί, ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ μεταγραφῇ καὶ νὰ ζήσῃ ὡς ἀντιπροσωπευτικὸ τῆς λαϊκῆς μουσικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ὡς πολύτιμο λαογραφικὸ ὑλικό, ἄξιο νὰ τὸ ἐκμεταλλευθῇ στὸ ἐθνικιστικὸ καλλιτεχνικὸν του ἔργον ὁ Ἕλλην μουσουργός.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΕΛΕΤ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ

ΖΑΚΥΝΘΟΣ

Δαντέλλα βενετσιάνικη
στὸ κάθε σου ἀκρογιάλι
πλέκει τὸ κύμα μὲ ἀφρούς
χαριτωμένη γῆ ..

ὅλα σου εἶν ὁλάνθιστα
κάμπος καὶ περιγιάλι
Κι' ὁ Ἅγιος ἀπὸ ψηλά
τὴ χώρα σου εὐλογεῖ!

Γ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΝΙΕ - ΚΟΑΝΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΜΑΝΤΙΣΜΟ

«Τὸ τρυφερὸ ἀστάχυ λεύτερο ἀπὸ τὸ δρεπάνι μεγαλώνει. Τὸ νιόβγαλτο τοῦ σταφυλίου μπουμποῦνι μὲ ξεγνοιασιά ρουφάει τὴ δροσιά τῆς καλοκαιρινῆς αὐγῆς. Στὴν ὁμορφιά, στὰ νειῶτα, κ' ἐγὼ μ' αὐτὸ παρόμοια, δὲν θέλω νὰ πεθάνω.

Κι' ἂς ἔχει τώρα θλίψεις καὶ βάσανα ἡ ζωὴ μου.

Μπορεῖ ὁ στωϊκὸς τὸ θάνατο ν' ἀντικρύζει μὲ στεγνὰ μάτια. Ἐγὼ κλαίω κ' ἐλπίζω. Πότε σηκώνω, ἢ πότε γέρνω τὸ κεφάλι στ' ἀγριο ἀγέρι τοῦ βοριά. Τί καὶ πικρὲς ἡμέρες ἂν ὑπάρχουν; Μήπως δὲν εἶναι καὶ γλυκῆς; Ποιὸ μέλι πικράδα δὲν ἀφήνει; Ποιὰ θάλασσα ἀτάραχη ἀπὸ φορτοῦνες μένει;

Κόσμος ἀπ' ὄνειρα φωλιάζει στὴν καρδιά μου. Τοῦ κακοῦ μὲ πιέζουν τῆς φυλακῆς οἱ τοῖχοι. Ἐχω τῆς ἐλπίδας τὰ φτερά. Ἀμα ξεφύγει τοῦ κυνηγοῦ τὰ βρόχια ἡ Φηλομήλα πετώντας τραγουδάει πρὸς ζωηρὰ καὶ πρὸς εὐτυχισμένα στᾶπαιρο τ' οὐρανοῦ.

Μὰ γιατί τάχα νὰ πεθάνω; Σαράκι δὲν ταράζει τὸν ὕπνο μου, οὔτε τὸ ξύπνημά μου. Τὰ μάτια ὁλονῶν χαμογελοῦν στ' ἀντίκρουσμά μου. Μέσα στὴ φυλακὴ ἡ ἐμφάνισή μου φέρνει σχεδὸν χαρὰ στὰ κουρασμένα μέτωπα.

Πολὺ μακρὸ εἶν' ἀκόμα τ' ὥραϊο ταξίδι τῆς ζωῆς μου. Ἀπ' τὶς φτελιᾶς πρὸς τὸ δρόμο τοῦ στολίζου, μόλις τὶς πρῶτες πέρασας. Μόλις πρὸς ἀρχισε, τὸ πανηγύρι τῆς ζωῆς μου Μονάχα μιὰ στιγμὺλα τὰ χεῖλιά μου ἄγγιξαν τὸ ποτήρι πρὸς γεμᾶτο στὰ χέρια μου κρατῶ.

Βρίσκομαι εἰς τὴν ἀνοιξή. Θέλω νὰ δῶ τὸ καλοκαίρι. Ὡσὰν τὸν ἥλιο νὰ περνῶ τὶς ἐποχὲς ὡς πρὸς νὰ τελειώσω τὴ χρονίᾶ μου. Τοῦ κήπου τὸ στολίδι, ζωὴ γεμάτη, μόνο τῆς αὐγῆς τὸ φῶς εἶδα ὡς τώρα. Θέλω νὰ ζήσω τὴν ἡμέρα μου. Περιμένε θάνατε. Μακρὰ, φεύγα, μακρὰ.

Πήγαυε παρηγοριά νὰ δώσεις στὶς καρδιᾶς πρὸς ἡ ντροπή, ὁ πόνος καὶ ἡ ἀπόγνωση σπαράζουν. Γιὰ μένα ἡ Πάλης ἔχει ἀκόμη πράσινες φυλλωσιᾶς. Ὁ ἔρωτας μὲ φιλεῖ, μοῦ τραγουδοῦν οἱ Μοῦσες. Δὲν θέλω νὰ πεθάνω»

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «Jeune Captive»

Στὴ φυλακὴ τοῦ Ἀγίου Λαζάρου δὲν πολυκόπιασε νὰ γράφει τὸ ποίημα τῆς «φυλακισμένης νέας» ⁽¹⁾ ὁ Σενιέ. Στὸ τραγικὸ περιβάλλ-

(1) Γι' αὐτὸ κιόλα ἡ «φυλακισμένη νέα» τοῦδ' ὡς τὴν παγκόσμια δημοτικότητα ἐνῶ ὁ φιλοσοφικὸς τοῦ Ἑρμῆς, πρὸς παιδεύτηκε γιὰ χρόνια, πρὸς εἶχε τελειώσει μπορεῖ νὰ πρὸς κανεὶς τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς του, ἄφησε ψυχρὸ τὸν ἀνζυγνώστη.

Ἐπίσης τὰ ἔργα τοῦ ἡ Ἀρωστη νέας καὶ ἡ Νέα Ταραντινὴ, ἐμπνευσμένα ἀπὸ ἄλλους ἔρωτες, στέκοντο δίπλα μὲ τὰ ἀρχαῖα τοῦ εἶδους των. Κι' αὐτὸ γιατί τὸ σπουδαιότερο στοιχεῖο στὴ ζωὴ του ἦταν ὁ ἔρωτας. Ἡ Λίκωρις, ἡ Γλυκερία, ἡ Καμήλλη, τῶν ποιημάτων του, στάθηκαν πραγματικοὶ ἔρωτες τοῦ Σενιέ. Ἐπεβάλετο στὸν ἑαυτὸ του νὰ τὶς ἀγαπᾷ μὲ πίστη, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ γράφει ἀπάνου στὸν ἔρωτά τους κατὰ τὸ ὥρατον. Γιατί χωρὶς πίστι ἔλεγε—τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ

λον τῆς γνωρίστηκε μὲ τὴν Αἰμὲ Κοανύ. μιὰν ἄλλη ψυχὴ ρωμαντικὴ ποῦταν τὸ ὁμοίωμά του στὸ χαρακτήρα καὶ τὴν κλασσικὴ μὀρφωση ⁽²⁾. Σ' ἔν' ἄλλο τοῦ ποίημα, ἕνα ἔλεγετο, ἀρχίζει μὲ εἰδυλλιακὴν ἀποστροφή:

«Σὰν τὴ στερνὴ ἀχτίδα, σὰν τὸ στερνὸ ἀεράκι πρὸς δροσίξει τὴν ἡμέρα πρὸς πεθαίνει, κατὰ ἀπὸ τὸ ἱερίωμα τὴ λύρα μου ἀκόμη δοκιμάζω. Ἴσως ταχεῖα νὰ φτάσει ἡ σειρὰ μου . . .»

Ὁ Σενιέ εἶχε ἀνὰ εὐτεὶ ὁλοκάθαρη τὴν ἐπίδραση τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας ἀπὸ τὴ μητέρα του, χωρὶς ξένες ἐπιδράσεις πρᾶγμα ὁχι κοινὸ στὸ γαλλικὸ πνευματικὸ περιβάλλον. Μέσα στὴ φυλακὴ μιὰ γυναῖκα πρὸς ἤξερε στὰ δάχτυλα τὴν ποίηση τοῦ Θεοκρίτου καὶ τοῦ Ὁρατίου. Ὁ οὐρανὸς γι' αὐτὴν ἦταν γεμᾶτος εἰδυλλιακῆς θεότητες. Ποτὲ τῆς δὲ θὰ κοίταζε γιὰ νὰ προσευχηθεῖ μὲ χριστιανικὴ πίστη. Περιστερόταν μὰζι μὲ τὸν Σενιέ στὸν κόσμον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἐγραφε κάποτε στ' ἀπομνημονεύματά της... ⁽³⁾.

«Κόσμε, ζωὴ, ὄνειρα, σὰς παραδίδομαι ὁλόκληρη. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἰδανικά μου. Ἀν δὲν μοῦ ἀντοποδόσεις τίποτ' ἀπ' ὅτι σὰς δίνω, ἡ ψυχὴ μου θὰ μείνει ἄδεια γιὰ πάντα . . .»

Ἡ ὁμορφὴ Κοανύ ἦταν ἡ στερνὴ ἀναλαμπὴ τῆς περασμένης του

καταφέρει κανεὶς στὴ ζωὴ. Ἡ ἐμπνευση πρὸς ν' ἀρχεταῖ ἴσια ἀπὸ τὴν καρδιά.

Ξεχωριστὰ τὸν ἐθελξεν ἡ Lecoulteux, ἡ Φανή—ὅπως τὴν ἔχει στὰ ποιήματά του γιατί ἦταν δυστυχισμένη. Τὴν ἀγάπησε πραγματικὰ, μὲ ἕνα αἰσθημα μελαγχολικὸ καὶ ἄγνὸ, γιατί ὅρῃκε κι' αὐτὸς στὴν ἡσυχὴ μελαγχολία τῆς τῆ γαλήνης, ὅσιν' ἀπὸ τοῦς διωγμοῦς καὶ τὶς ἐξορίες πρὸς εἶχε περάσει.

(2) Ἀπὸ παιδι σὰ νὰ χωρίστηκε σὲ δύο, πέρνοντας ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μητέρα του, τὴν εὐχισθησὶν, τὴν ἀγάπη στ' ὥραϊο καὶ τὴ ζωηρότητα τοῦ πνεύματος, καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὴ σταθερὰ θέληση. Ἐτοῖ ἦταν δύο ἄνθρωποι μὰζι. Ὁ Σενιέ ποιητὴς, αἰσθηματίας καὶ κοσμικὸς, καὶ ὁ Σενιέ πολιτικὸς ἄγριος μὲ σθένος καὶ πεποθήσει: πρὸς τίποτα δὲν μποροῦσε νὰ ἀναχωρήσει. Συνέτεινε πολὺ στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα του ἡ ἀρχαιοπρεπὴς μόρφωσή του. Ἀπάνω στὰ πρότυπα τῶν Ρωμαίων σφυρηλατοῦσε τὴν Ψυχὴ του. Ὁ Πλάτων, ὁ Σωκράτης, ὁ Τάκιτος, τὸν ἐφτερίζαν ἕνα κλασσικὸν ἄνθρωπο μὰ μὲ συγχρονισμένες ἀντιλήψεις. Γιατί ἀκριβὸς ἐπειδὴ γινώριζε καλὰ τὴν ἀρχαιότητα, δὲν ὀνειρευόταν τὴ Δημοκρατία τῆς Ἀθῆνας καὶ τῆς Ρώμης ^(*) «πρὸς στηριζόταν ἀπάνω σὲ σκλάβους καὶ δούλους» μὰ μιὰ νέαν ἐλευθερία μὲ γενικὴν ἰσότητα σὲ δικαιώματα καὶ καθήκοντα. Ὅσο γιὰ τὸ φιλογονικὸμέρος, ἐκεῖ στάθηκε πρὸς πολὺμορφος ἀκόμη, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὶς ξένες φιλογονίες πρὸς κατὰ βάθος γινώριζε, ἀγγλική, γερμανικὴ, ἰταλικὴ καὶ ἀπὸ τῆ γαλλικῆς, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, καὶ ἀπὸ τοῦς Λατίνους.

(*) Χαρακτηρισμὸς τοῦ Becq de Fouquieres στὸν κριτικὸ τοῦ πρόλογου τῶν ἔργων τοῦ Σενιέ.

(3) Χωρὶς ἀπατήσεις καὶ ποιητικῆς, ἡ Κοανύ ἔγραψε τ' ἀπομνημονεύματά της πρὸς τύπως ὁ Firmin Didot σὲ δύο τόμους καὶ κυκλοφορήσανε τότε, μόνο σὲ 25 ἀντίτυπα. Ἐχτὸς ἀπὸ τὴν βιογραφία της, ἔχει μέσα καὶ πολλοὺς χαρακτηρισμοὺς γιὰ τοῦς συγχρόνους της.

ζωής, της ζωής που μοίραζε μεταξύ της ποίησης και του ωραιόκοσμου των γυναικών, που τον κύκλωε από τα μικρά του χρόνια στο σαλόνι της μητέρας του.

Γύρω του στη φυλακή θύματα, που περίμεναν, αδιαμαρτύρητα, με βλακώδικη καρτερία το χαμό τους. Μέσα σ' αυτά, πολλοί που θέλοντας να φιλοσοφήσουν και να δείξουν φιλοπατρία, απαντούσαν με στωϊκότητα: *Είναι γλυκό να πεθαίνει κανείς για την πατρίδα*. Μέσα σδλους αυτούς, μια αντίρτικη φωνή, μια εξαίρεση. Η φωνή της καταπατούμενης νεότητας, που αγαπούσε τη ζωή, το φως, τον έρωτα. Η φωνή μιας γυναίκας που «ήταν όμορφη τόσο ώστε να της συγχωρηθεί ή κουταμάρα, και έξυπνη τόσο ώστε να της συγχωρηθεί ή ασχήμια»⁽⁴⁾.

Ο Σενιέ με τον ένθουσιασμό της ποιητικής του⁽⁵⁾ ψυχής θα μπορούσε να της προσφέρει τις λίγες ημέρες που του άπομέναν για να την δει σωμένη αυτή την πολύμορφη ύπαρξη που «σά ν' αποτελείτο από πολλές γυναίκες μαζί, ώστε να μη μπορεί κανείς ν' αντισταθεί σε τόσο γοητεία». Αν δεν υποχωρούσε στη μια θα υποχωρούσε στην άλλη⁽⁶⁾.

Η Κοανύ δέ σκέφτεται όμοια. Δεν είναι ή γυναίκα που μπορεί κιόλα να θυσιάσθει για μιάν αγάπη⁽⁷⁾. Εν άπλο μόνο φλέρτ με τον ποιητή. Δεν είναι καιρός για χάσιμο. Να δει που πρέπει να στραφεί για τη σωτηρία της. Μέσα στη φυλακή δημιούργησεν άμέσως μιάν έρωτική ατμόσφαιρα. Έχτός του Σενιέ, ήταν εκεί και ο διάσημος de Montrond.

Δυο γλυκές ματιές και ο έξοχος δικηγόρος ήταν δικός της. Μια θερμή υπεράσπιση στη δίκη της κατέληξε στην άθώωσή της.

Δεν είχε άδικο να πει πως στο ταξίδι της ζωής της λίγο είχε ως τότες δει. Η σύντομη μά πολύπειρη σταδιοδρομία της την είχε διδάξει πολλά.

Ένας γάμος κ' ένα διαζύγιο ως στη στιγμή που μπήκε στη φυλακή. Μόλις 18 χρονών. Στα 15 της χρόνια είχε παντρευτεί με τον όμηλικό της δοδκα του Φλερύ. Μια άπόφαση της στιγμής χωρίς

⁽⁴⁾ Γνώμη του Στεφάνου Λαμύ στη βιογραφία της.

⁽⁵⁾ Είχεν όμως και τις πρόχειρες αγάπες με τις καθαρώς ολιστικές στιγμές. Όπως έφαγν, στο σαλόνι της Ραϊνιέρ όπου μεθούσεν ως το πρωί. Εκεί μέσα οι γυναίκες του έλαφρου κόσμου, αντικατάσταναν εφήμερα τις μαρκήσιες και τις κοντέσσες των ποιημάτων του.

⁽⁶⁾ Χαρακτηρισμός κι' αυτός του Lamy στη βιογραφία του.

⁽⁷⁾ Οι περισσότεροι Γάλλοι θέλουν να την παρουσιάσουν σαν μιάν ιδανική γυναίκα που διατήρησε αυτό το ψευγαλέο ειδύλλιο της φυλακής με τον Σενιέ μ' ευλάβεια, άσδυστο για πάντα. Αυτό δεν το πιστεύω να προήλθε από μιάν αληθινή άφοσίωση. Η φιλαρέσκιά της, ο γυναικίος έγωϊσμός της, της επέδωλε ν' αναφέρει πάντα με συγκίνηση ένα αίσθημα που στάθηκε άφορμή να την άποθανατίσει όσο τίποτ' άλλο στη ζωή της. Έπειτα ή κατοπινή ζωή της, δεν δείχνει μιάν γυναίκα με σταθερότητα.

σκέψη την ώδήγησε στο γάμο. Δεν άργησε μετά να νοιώσει πραγματικά τον έρωτα στον όμορφο και σαγηνευτικό Lauzun. Ένας έρωτας με πείσμα που έβγαλε την Κοανύ νικήτρια. Ο Lauzun μέχρι της στιγμής ήταν δεμένος με την εξαδέλφη της τη Μαρκησία Κοανύ για την όποιαν είχε πει ή Μαρία Άντιωανέτα:

«Είμαι βασίλισσα στις Βερσαλλίες μά αυτή είναι ή βασίλισσα του Παρισιού!».

Μά ή Αίμέ είχε τη δροσιά της ηλικίας. Δεκάξη χρονών αυτή και ο Lauzun σαράντα. Γίνηκε δικός της. Ένας έρωτας χωρίς άνταπόκριση, που της έδωσε τις πρώτες άπογοητεύσεις της ζωής της. Ο Lauzun ήταν άστατος και έρωτιάρης. Κ' έπειτα ήταν ο άνθρωπος που είχε πιά ζήσει. Κουρασμένος, βαρυσμένος. Έφυγε από κοντά του, ταξίδεψε στη Ρώμη για να βρει παρηγοριά. Ένα προσωρινό ειδύλλιο. Ένας έρωτας με τον Λόρδο Μαρμέσμπουρου, που βάσταξε όσο το ταξίδι τους, από Ρώμη μέχρι Άγγλιας.

Μετά γύρισε κοντά στον Lauzun. Κινδύνεψε να πάει για χάρη του στη λαιμητόμο. Ο Lauzun ήταν βασιλικός και φυσικά κι' αυτή μαζί του. Η Γαλλική επανάσταση όμως δεν χωράτευε, την έκλεισε στη φυλακή απ' όπου δεν θα βγαίνει παρά για να δδηγηθή στο ικρίωμα αν δεν βρισκόταν μαζί της εκεί ο de Montrond.

Βγαίνοντας από τη φυλακή γινόταν ο γάμος της με τον de Montrond. Δεν την περίμενε ψυχικό ξεκούρασμα στο γάμο⁽⁸⁾. Ένας χαλαχτήρας ψυχρός και άπότομος ξεσκεπάστηκε. Η Κοανύ θαύμαζε βέβαια τους άντρες με την άτσάλινη θέληση, τους άκαμπτους και ψυχρούς. Έτσι άργότερα δόλοτελα δαμασμένη από τον Garat τον επίσης περίφημο δικηγόρο λιγούσε μπροστά του σαν το κερί στη φωτιά. Άλλ' ο θαυμασμός της αυτός διατηρόταν όσο τη χώριζε κάποια άπόσταση απ' αυτούς, όσο δεν αίσθανόταν άπάνω της άπόλυτα τα βαρειά άποτελέσματα της δεσποτικής τους φύσεως. Τι γά ήταν τάχα εκείνο που τραβούσε την Κοανύ πάντα σε τέτοιους χαρακτήρες; Ο έγωϊσμός της, ή αδιάκοπη τάση της στο να υποτάξει κείνους που καμιά άλλη δεν κατόρθωσε. Το αίσθημα να θαυμάζεται μόνο από εξαιρετικούς ανθρώπους. Μά μιάν τρέλλα της στιγμής μονάχα. Αυτό παρέρχεται. Η Κοανύ είναι φύσει επαναστάτρια.

Ο γάμος της με τον de Montrond δεν της πρόσφερε πιά παρ' άπογοητεύσεις. Έφτά δλόκληρα χρόνια! Ότι της άπόμενε από δροσιά από τον πρώτο της γάμο με τον Φλερύ, της το κατέστρεψεν ή άμεση έπαφή της με τον Montrond. Μια μικρή άαση στο φοβερό άπόσταμμα του γάμου—ή γνωριμία της με τον Garat στα 1802. Τον άκουσε να

⁽⁸⁾ Σημ. Τις περισσότερες ειδήσεις για την κατοπινή ζωή της πέρνω από την μελέτη του Maurras γι' αυτή.

μιλάει στο δικαστήριο. Τὴν ἔδεσε ἀμέσως μαζί του ὁ τρόπος ποὺ μιλοῦσε, ἡ εὐγλωττία του. Μὰ πόση ἀπαγοήτευση στοὺς ἑρωτές της! Ἀπαγοητεύσεις ἀλλεπάλληλες. Ἡ Κοανὺ μένει μιὰ ὥρα ἡσυχία σκλάβος ποὺ ἀλλάζει ἀπλῶς ἀφέντη. Δὲν εἶναι εὐτυχέστερη μὲ τὸν Garaí. Μιὰ ἀγωνία, ὡς ποὺ νὰ γίνει δικός της. Ὁ Garaí ἦταν παντρεμένος. Ἐπρεπε νὰ χωρίσει γιατί ἄρχισε νὰ τὸν λατρεύει. Κανείς δὲ ρίζωσε στὴν καρδιά της ὅσον αὐτός. Ὅχι τὼ γράμματα ποὺ διασώζονται δείχνουν πόσο δυνατὰ τὴν ἔδεσαν ἡ ὕλη μαζί του γιὰ ἔξη χρόνια. Εἶχε ἀφροσιωθεί ἀπάνω του μ' ὅλη της τὴν ψυχὴ. Ἡ ἐπιρροή ποὺ ἐξασκοῦσε σ' αὐτὴν ἦταν μοναδική. Αὐτὴ δὲν εἶχε θέληση. Σὺν τὸ νευρόσπαστο ἀκολουθοῦσε πιστὰ τὰ βήματά του.

Μὰ κείνη τί πῆρε ἀπὸ αὐτὸν; Ἐμεινε κατεστραμμένη, ἀπάτημένη, βασανισμένη καὶ ψυχικὰ, βέβαια, πολὺ καταβλημένη. Μιὰ ζωὴ μὲ συγκινήσεις. Πότε ἀπομακρυνόταν, πότε ξαναγύριζε κοντὰ της, ὡς ποὺ πέθανε. Θρήνησεν τὸ χαμό του σὲ μιὰν ἀπομόνωση αὐστηρή.

Αὐτὰ ὡς τὰ 1811⁽⁹⁾.Κ' ἔρχεται πιά ὁ κύκνειος ἑρωτὰς της μὲ τὸν μαρκήσιο Boisgelin. Ἡ πιὸ τεριαστὴ ἀγάπη της, ποὺ τὴν ἔδεσε καὶ πνευματικὰ μαζί του σὲ πολλὰ σημεῖα. Τὴν ἀγάπησε κι' αὐτὸς στίς ἀρχές, τὴν ἔνωσε. Κι' ἀργότερα, ὅταν τὰ χρόνια μαράνανε πιά τὰ λουλούδια τοῦ προσώπου της, κι' ἀρχίσανε νὰ τ' αὐλακώνουν οἱ πρῶτες ρυτίδες, ὁ Boisgelin δὲν τὴν ἀπαρνήθηκε ὁλότελα, δὲν τὴν ἄφησε σὲ μιὰν ἀπαγοητευτικὴ μοναξιά. Ἐμεινε φίλος της, ἀκριβῶς γιατί τῆς ἔδινε καὶ τὸ πνεῦμα. Ἐπειτα μιὰ κοινὴ ἱεολογία Ἡ ἐπανίδρυση τῆς βασιλείας. Ὁ Boisgelin ἀνῆκε μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα στὴν αὐλή. Ἀνακοίνωσε στὴ φίλῃ του τὰ σχέδιά του. Ὁ πόθος του ἦταν νὰ ξαναγυρίσει ἡ βασιλεία, μὰ ὅχι ὅποιοσδήποτε νᾶναι ὁ βασιλιάς. Ὅχι ὁ Ναπολέων Β', οὔτε ὁ δοῦκας τῆς Ὁρλεάνης. Τὸ σχέδιό του ἦταν ρητό. Βασιλιάς τῆς Γαλλίας ἔπρεπε νὰ γίνει μόνο ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου 16ου. Μονάχα ἡ Κοανὺ μπορούσε νὰ πείσει τὸν Talleyrand. Ἡ δύναμη ποὺ ἐξασκοῦσε στὸ σοφὸ γέρο ἦταν ἀπεριόριστη. Καὶ ὅμως! Πέρασεν ἓνας ὁλόκληρος χρόνος Ἐπὶ τέλους, μιὰ μέρα τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ λαιμό. Δὲν τὸν ἄφησε ἂν δὲν τοῦ τελείωνε ὁλόκληρη τὴν ὁμιλία, ἂν δὲν ἔπερνε τὴν ὑπόσχεσή του. Ἡ Κοανὺ κέρδισε τὸ παιχνίδι.

Σὲ λίγο ἡ Γαλλία ἀντηχοῦσε.

Ζήτην ὁ Βασιλιάς!

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

(9) Ἡ Κοανὺ γεννῆθηκε στὰ 1776 καὶ πέθανε στὰ 1820.

ΞΥΠΝΗΜΕΝΟΣ

Γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴ σκοτεινιά νὰ διώξει μάχεται τὸ φῶς,
Ἀλλὰ πνηγμένος χάνεται πάλιν ὁ ἥλιος· ὅμως
ὁ μέσα κόσμος θάρρειψε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς κρυφός,
Μόλο ποῦ δὲν ἀνοίχτηκε κανένας αἶθριος δρόμος.

Ἀλίμονο! καλοκαιριὰ τοῦ κάκου ἀναζητᾷς καρδιά,
Δροσὸ ἀεράκι τὰ φτωχὰ κιᾶν σοῦ σαλέψει φύλλα,
Κλωνὶ δὲ θὰ ξεπετοχτῇ, μπουμποῦκι δὲ θὰ δέσει πιά,
Καὶ σοῦ ταιριάζει πιὸ πολὺ τοῦ Γεναριοῦ ἡ μαυρίλα.

Ὡ ἐσύ, ποῦ ἀλαφροδάκτυλος τὰ πικρὰ βλέφαρα σφαλᾷς,
Ὑπνε, πιλότε ποῦ ἄγρυπνος ὥραϊα μᾶς ταξιδεύεις,
Εὐλογημένος τρεῖς φορὲς ἀκόμα κιᾶν μᾶς ξεγελᾷς,
Παιγνίδια ἐμᾶς τῆς ἀπονιᾶς κιᾶθύρματα τῆς χλεύης.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΣΤΕΡΝΗ ΖΩΗ

Τὸ θαλασσοδαρμένο, πολυτάξιδο, καρᾶβι
χωρὶς ἄρματωσιὰ δετό, σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ λιμένα,
στὴν πρῶμῃ συρματοσχοῖνα, κ' ἑπτὰ κλειδιά καδένα
κάθ' ἄγκουρα—στὸ θάνατο κ' οἱ λογισμοὶ μου σκλάβοι.

Κι' ὅμως ὁ πόθος μέσα μου κάθε φορὰ ξανάβει,
ποῦ μπάρκο, ἡ γουλετομπρικο, πάει κ' ἔρχεται ἀπ' τὰ ξένα,
κι ἀνοίγεται στὸ πέλαγο μὲ τὰ πανιά ἀπλωμένα
καὶ φεύγουν δίπλα του οἱ στεριές, καὶ μένουν πίσω οἱ κάβοι.

Πόθος κρυφὸς κι' ἀνήμερος σὲ γέρικο κουφάρι,
παρρηχτὸ στοῦ λιμανιοῦ παράμερη μιὰ κόχη.
Μ' ἀπὸ λαχτάρα ὁλόψυχη καὶ τρυφερὴ σπαρτάρει

γιὰ τὴ βαρκούλα τὴ μικρὴ καὶ τὸν ξανθὸ τὸ ναῦτη,
ποῦ βρίσκεται στὸ πέλαγο, τώρα π' ἀνεμοβρόχι
φέρνουν τὰ μαῦρα σύγνεφα κι' ἀστροπελέκι ἀστράφτει.

Φεβρουάριος 1931

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΦΟΥΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

(ΑΝΕΚΔΟΤΟ)

Σ' ἀποστρατεῖαν ὁ Μαρινέτι ἐτέθη
κ' ἐμᾶς σὰ βενζινάκατος τὸ κρῖμα
στὴν κόλαση γοργὰ μᾶς πάει καὶ πρίμα
ὅπου δικαίως ὁ Δάντης ἐπλανέθη.

Ἀρχαῖος θεὸς μᾶς βούτηξεν ἐρέτι-
σμένος σὰ νᾶν τοῦ κλέψαμε τὸ χρῆμα.
Ποιὸς κλασικὸς νᾶν τοῦπε αὐτὸ τὸ ρῆμα,
καὶ ἡ κεφαλὴ μᾶς ἄγαρμπα ἐβαρέθη;

Μπυρίσσια τῆς ἐκδίκησης ἡ μέθη
μᾶς ἔλυνσε, μᾶς ἔκανε σὰν τρῖμα
καφὲ ποὺ μῦλος ἄξιος τὸν ἀλέθει.

Ἐν τούτοις ἄγγιχτο ἔμεινε τὸ νῆμα
τῶν ἰδεῶν μας. Κι' ἀπόδειξις ἡ ρίμα
στερνὰ ποὺ μᾶς χρειάζονταν—μποῦμ— κ' εὗρέθη.

1930

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ & ΧΑΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΔΗΣ

Τὸ ποίημα αὐτὸ μᾶς παρεχώρησε ὁ κ. Μιχ. Δαμιράλης, ποὺ ἔχει τὸ
χειρόγραφο ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν Καρυωτάκη, γραμμένο σὲ μιὰ ταβέρνα. Φαί-
νεται ὅτι θὰ εἶναι καὶ ἡ πρώτη σάτυρα ποὺ ἔγραψε ὁ Καρυωτάκης.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΖΗΛΕΙΑΣ

ΤΑΞΕΙΔΙ

Πάνω, στ' ἀψύλο τ' οὐρανοῦ, γιορτάζει τὸ φεγγάρι.
Κάτω, στὴ νύχτα μου, οἱ καῦμοι μὲ σφάζουν, χίλιοι χάροι :

Μὲ τὸ καράβι ἡ ἀγάπη μου μονάχη ταξιδεύει
κι ἡ ζήλεια μου, μαῦρο πουλὶ ποὺ τὴν παραμονεύει,
στῆς γλυκοκοίμιστης βραδιᾶς τὸ ἐρωτικὸ κρεββάτι
χίλια ἀπιστίας φαντάσματα βλέπει παντοῦ καὶ πλάττει.

Καὶ λαχταρῶ μιὰ τρισβαθὴ φουρτοῦνα νᾶβγη τώρα
καὶ μέσα στ' ἀστραπόβροντα καὶ στ' οὐρανοῦ τὴ μπόρα,
μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ κορμὶ συντρίμια αὐτὴ νὰ σβύνῃ ...
Ἄχ! τί γαλήνη μέσα μου τέτοια φουρτοῦνα χύνει!

Μὰ στὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ γελάει τὸ φεγγάρι,
καὶ κλαίει ἡ λύπη μέσα μου, τοῦ θάνατου ζευγάρι! ...

ΜΙΧ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ALLA GRECIA*

DI ELEFTHERIOS VENIZELOS

(Nell' occasione del passaggio per Napoli del Capo del governo ellenico—
Maggio 1920).

Divina Terra, in cui volle incarnata
Ogni bellezza naturale il cielo,
Quando sembravi trepida e fiaccata, *ad valm*
Per la Tua gloria sorse Venizelo.

Dall' orribile Strage T' han salvata *veg agn*
L'opra e il senno di lui; con aureo velo
Anco una volta or ti rivedi ornata.
Del fior di Grecia ei ridrizzò lo stelo.

Sangue spartano e insiem sangue cretese,
A rifarti più grande e prosperosa
Dall' eroica ne venne isola forte,

La qual nel rio servaggio altro non chiese *naunv jn*
Che indomita combatter senza posa, *agw*
Redimersi o sparir, vittoria o morte!

F. D. SIMONE BROUWER

* Ἀνέκδοτο

ΘΕΟΔΩΡΟΥ. ΒΡΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑ

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Κέκροπα, ποῖος ξέρει
τί Θεοὺς στὸν ἱερὸ λόφο ἔλατρεῦαν,
ὅταν μὲ ἡρώων παράδοσες ποικίλες,
ἔνδοξες καὶ ὅπλα

λαμπρά, γιὰ τὴν Ἀκρόπολη ἐκινήσαν
τὰ πλήθη τῶν Ἀχαιῶν τὰ νικηφόρα;
ποθώντας τὴν κατάχτησιν τὰ ἐσπρώχναν
οἱ ἴδιοι οἱ Θεοὶ τους.

Κι' ἀναμείναντες τοὺς μάλοναν ποῖος πρῶτος
τῆς Ἀττικῆς τὴν πόλιν θὰ ὠνομάσει.
Ὁ Ποσειδῶνας ἄρματα ὠδηγοῦσε
μὲ ἄφρους στὸ πέλαο

καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, ἄγρια Θεὰ ἄλλοτε γι' ἀμάχες
κι' ἀνίκητη ὅταν ἔσειε τὸ κοντάρι,
δασόμαλλα ἀνεμόδαρτα εἶχε, ποὺ ἔλεες
χάλκινα ἐλάμπαν.

Τοῦ Ἑνοσίγαιου χτυπᾷ τὸ βράχο ἡ τρίαίνα
καὶ νά, πολεμικὸ ἄτι ἀναπηδάει·
κάμπους, ποὺ ἡ μάχη ἐτρώμαξε, πετώντας,
ἀναστατώνει !

Χτυπᾷ ὅμως καὶ ἡ Παλλάδα τὸ κοντάρι
καί, ὦ θᾶμμα νέο ! ἀπ' τὴν πέτρα ποταμάκι
κυλάει σὰ φεῖδι, ἐνῶ ἡ ἐλὴν γὰ πάντα ἐ-
κεῖ πρασινίζει !

Χάμου ὅλοι, ἐμπρὸς στὸ θᾶμμα ξεφωνώντας
προσκυνᾶνε· κι' ἐπρόβαλεν ἡ Ἀθήνα ἡ
νέα πολιτεία, ποὺ ἐκύκλωσε ὁ Θησέας
μὲ ναοὺς καὶ τείχη.

Στὸ Ἑρέχθειο, ποὺ τὰ σύμβολα ἐκρατοῦσε
τοῦ ἱεροῦ φειδιοῦ καὶ Πανδροσείου, ἡ Πολιάδα
ρήγησα καὶ τρανὰ ἡ κραυγὴ γροικέται
τῆς κουκουβάγιας.

Ἦρτε ὕστερα ὁ Φειδίας καὶ στὴν αἰθέρια
δόξα κυανοῦ οὐρανοῦ ἡ Ἀκρόπολις εἶδε
μὲ δόδλαμπρα στὸν ἥλιο περιστύλια
τὸν Παρθενῶνα.

Μάρμαρα ἱστορημένα ἐπαραστέναν
ἔργα ἀπὸ οὐράνιους μύθους στίς μετώπες
καὶ ἡ Ἀθηνᾶ-Πολιάδα ἐπάνω ἀπ' ὅλα
θεῖα ὑψωνόταν

Τώρα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐρείπια τῶν μαρμάρων
αἰώνια πνοὴ τῇ γῇ τῆς νέας Ἑλλάδος
ἐμψυχώνει· κι' οἰωνοὺς ἐκεῖθε ἀκόμα
βγάζουν οἱ ἀνθρώποι.

Τὸν ὥραϊο ναὸ τοῦ κάκου ἐθρυμματίσαν
τρελλές οἱ κανονιές τοῦ Μοροζίνη
τὰ σκόρπια μάρμαρα ἄγγιχτα κι' ὁ Τοῦρκος
φύλαγε ἀκόμα,

μὰ ὁ Βρεττανὸς τ' ἀγάλματα ν' ἀρπάξη
τολμᾷ. Δὲ θ' ἀπολάβῃ πιά γαλήνη ἡ
γῇ του, ὥς που νὰ ξαναδώσῃ μιὰν ἡμέρα
τὰ θεῖα στολίδια.

Μετάφραση ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

Η ΖΗΤΙΑΝΑ

(ΝΟΡΒΗΓΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ)

Ἐλεημοσύνη γύρεβε, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ γυρνοῦσε
μισόγυμνη κι' ἀδιάντροπη, ζητιάνα δημοφονία.
Στὰ μάτια της, ὁ οὐρανὸς πότε φεγγοβολοῦσε,
πότε βαθιὰ τὰ θόλονε θάλασσας τρικυμιά. . .
κι' ἄλλαξαν σὰν ἰσκιόφωτες δροσιές τοῦ Ἀπριλομάη,
σὰν λογισμὸς γοργόφτερος ποὺ ξέμακτρα πετάει.

Τοῦ Ἑρῶτα δοῦλα λιγερή, σὲ ὅποιον τὴν ἐλεοῦσε,
θάνοιγε τὴν δλόχαρη μαγέφτραν ἀγκαλιὰ,
τὸ ἀνθόσαρκό της τὸ κορμὶ τῷδινε τὸ πουλοῦσε
κ' ἐλεημοσύνην ἔκανε τὰ πλιὸ γλυκὰ φιλιὰ.
Τὴν εἶδε καὶ τὴ ζήτησεν ὁ βασιλιάς κοντά του,
μὰ ἐκείνη δὲν ὑπάκουσε, δὲν πάει στὸ κάλεσμά του.

Ἦτανε κόρη τοῦ βουνοῦ κι' ἀνάθρεμα τοῦ ἀγέρας,
τῆς ἄρεσεν ἡ ἐλεύτερη ζωὴ τῆς ἐρημιᾶς. . . —
Στὸ βασιλιά τὴν ἔφεραν δεμένη μιὰν ἡμέρα
νὰ λάμψει στὰ παλάτια του τᾶστρο τῆς δημοφονίας.
Ἔφτασε μὲ περίλυπη ψυχὴ, κρυφὰ θρηνοῦσε,
μὲ ἀντίφωνο θρήνο μακριὰ κι' ὁ ἀγέρας ἐβογγοῦσε.

Ἀστραφταν τὰ ξανθὰ μαλλιά σὰν φθινοπώρου δύση,
κι' ὁ βασιλιάς δλόχευσε κορώνα τῆς φορεῖ.
Κ' ἔτσι ἡ ζητιάνα ποὺ φτώχῃ στοὺς δρόμους εἶχε ζήσει,
πουλόντας σὲ ὅποιον τύχαινε τὸ ἀνθόκρινό κορμὶ,
ἔγινε κοσμοδόξαστη ρήγισσα τιμημένη—
κ' εἶχε κορώνα δλόχευση, πορφύρα πλουμισμένη.

Στίς νιές ποὺ τὴ συντρόφεβαν ἔτσι συχνὰ μιλοῦσε:
— «Γιὰ τὸ κεφάλι μου ἡ χρυσὴ κορώνα εἶναι βαριά,
ἕνα καιρὸν ὁ ἄνεμος ἐλέφτερα φυσοῦσε
ἀπὸ ἀνθισμένες λαγκαδιές στὰ ξέπλεκα μαλλιά,
καὶ πότιζαν δροσοπνοές—νύχτες καὶ μεσημέρια—
τὰ πόδια μου τὰ δλόγυμνα ποὺ ἦταν σὰν περιστέρια.

Μες στὴ γλυκειὰ τὴ ζεστασιὰ τοῦ γρασιδιοῦ πλαγιάζουν
οἱ κλέφτες ποὺ μοῦ ἐκράτησαν τὶς νύχτες συντροφιὰ. . .
Τὸ μυστικὸ κάποιων φιλιῶν ποὺ σὰν φιλιὰ δὲν μοιάζουν
ἄφθοι μόνοι τὸ ξέρανε. . . Τὶ ἀχόρταγα φιλιὰ
μὲς στὶς ἐρμιές ποὺ ὁ ἄνεμος ἐλέφτερος φυσοῦσε
καὶ τὰ μαλλιά μου ξέπλεκα γλυκὰ χαϊδολογοῦσε.

Κλέφτες, ζητιάνοι καὶ βοσκοὶ γιὰ μὲ πάντα μαλλόναν,
καὶ σπάραζεν ἡ ἀγάπη μου τὴν πλιὸ σκληρὴ καρδιά.
Κι' ὅσους μὲ ἀγάπησαν, κρυφὰ τὴ νύχτα τοὺς σκοτόναν
γιὰ νὰ χαροῦν τὰ χάρδια μου, τὰ φλογερὰ φιλιὰ.—
Κ' εἶχα γιὰ οὐρανοσιόλιστο παλάτι τὸ λιβάδι,
τὸν ἥλιο γιὰ κορώννα μου—χρυσόφωτο πετράδι.—

Πάλι νὰ τρέξει ἐπόθησε σὲ μέρη ὄνειροπλάνα
ποὺ ἔζησε νιὰ καὶ ξέγνοιαστη, τὰ χρόνια τὰ γλυκὰ.
Καὶ μὲς τὴ νύχτα τὴ βαθιὰ ξέφυγεν ἡ ζητιάννα
μακριὰ ἀπὸ τὸ βασιλικὸ κρεβάτι μυστικά.
Στὰ δάση καὶ στὶς ἐρμιές πῆγαν καὶ τὴ ζητήσαν,
μιά μέρα στὸν ἀνθόπληθο κάμπο τὴν ἀπαντήσαν.

Κάποιος ἀγαπημένος της θὰ τὴν εἶχε σφαγμένη,
τρελὸς ἀπὸ τὸν ἔρωτα, μιὰ νύχτα σκοτεινὴ.
Σὰν νὰ κοιμόταν στὸ γλωρὸ γρασιδί ξαπλωμένη. . .
'Ο κορνιαχτὸς κ' οἱ ἀγέρηδες ἀπάνω στὴ νεκρὴ
στὰ ξέπλεκα χρυσὰ μαλλιά χαίδεφτικὰ φυσοῦσαν
καὶ τὰ λιβάδια γύρω της γλυκὰ μοσκοβολοῦσαν.

(Μετάφραση 1904)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΑΝΙΑ...

Εἶναι φορές ποὺ θάθελα νάχα δυὸ χέρια ἀπέραντα
κι' ὡς σίδερα βαρειά.

Μ' ἓνα μονάχα ἀγκάλιασμα τὸν κόσμον ὅλον νὰ σύντριβα
μ' ἀνθρώπους καὶ θεριά.

'Απ' τὸ αἷμα ποὺ θὰ χύνονταν ζεστό, νὰ μοῦ γινόντανε
μιὰ θάλασσα πλατειά.

Κ' ἐγὼ τοῦ κόσμου ὁ χαλαστὴς γελώντας νὰ λουζόμουνα
ἐντὸς της μιὰ νυχτιά.

Ὑστερα πάνω ἀπλώνοντας τὰ χέρια μου πρὸς τ' ἄπειρον
ἀνύπαρχτο βασίλειο,
στὴ κόκκινὴ μου θάλασσα μ' ὅλα τ' ἀστέρια νάσβυνα
καὶ τὸν προδότην ἥλιο.
Πνίχτης τῶν κόσμων τ' οὐρανοῦ καὶ ρημαχτὴς ἀδιάντροπος,
ἢ καὶ τρελλὸς ὡς τόσο,
τὴν μαύρη κι' ἄγρια ἀνία μου θὲ νάπλωνα στὴ θάλασσα
νὰν τήνε σαβανώσω.

MIX. ΔΑΜΙΡΑΛΗΣ

Τὸ ποίημα αὐτὸ εἶναι παρμένο ἀπὸ τὴ συλλογὴ ποὺ θὰ κυκλοφορήσῃ
σὲ λίγο τοῦ ποιητῆ Μιχ. Δαμιράλη μὲ τὸν τίτλον «Γλυκόπιτα Φαρμάκια»

ΜΟΧΘΗΡΟΙ

Κιτρινοπράσινοι, ἡ χολὴ σὰς τρέφει
καὶ δρώντας ἔχετε τὸ μῖσος ὁδηγό.
Γιὰ σὰς ἄγευτο φροῦτο τᾶγνὸ κέφι
καὶ πάντα τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη σας σβηστό.

Μικροῦψυχοι. Τὰ σωθικά σας τρώει
νοῦ διπλανοῦ σας κ' ἡ μικρότερη χαρά.
Πῶς καίει τὰ χεῖλη σας τὸ μοιρολόι,
σὰν ἄλλοι γύρω σας ψελλίζουν ἕσματα παιδρά!

Μαῦρες ὄνειροφαντασιές σὰς δέρνουν
κ' ὕπνος γλυκὸς τὰ μάτια σας ποτὲ δὲν κλεῖ.
Οἱ ξένες προκοπὲς καημοὺς σὰς φέρνουν.
Κ' ἡ δόξα τοῦ ἄλλου ἀνοίγει μέσα σας βαρειά πληγή.

Πράσινο σάλιο ἀρίφνητο σκορπάτε.
Τὰ λόγια σας σὰ βέλη ξεπετοῦν μικρὰ
κι' ἀνύποπτους βαροῦν. Ὅπου κι' ἂν πᾶτε,
θύματα ἀθῶα τριγύρω σας σωριάζεται πυκνά.

Μὰ ἡ κάθε νίκη σας «νίκη Καδμείας»
πιὸ ταπεινὴ κι' ἀπὸ τὴν ἥττα ἀκόμη αὐτή.
Κι' ἐσεῖς κομπάζετε ; Ὡ πόσην ἀηδία
ἡ ψυχικὴ κακομοιριά σας πάντα προκαλεῖ!

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

PAUL GAUGUIN

Ο van Gogh και ο Gauguin έκαναν την ίδια περιπετειώδη ζωή. Αντίθετα με τον μπουρζουά Sézanne, που τέλειωσε τις ημέρες του ήσυχα στη μικρή επαρχία του Aix, έζεινοι πέρασαν απ' τον κόσμο αυτόν, ώσαν άλητες, αλλάζοντας κάθε τόσο έπάγγελμα και τόπο. Μοναχά σ' ένα συμφωνούσαν και οι τρεις μαζί: δούλευαν παρόμερα, μακριά απ' τον «πολιτισμό» της μεγάλης πολιτείας. Και όσο βέβαια μπορεί κανένας να πει, χωρίς να πέσει όξω, πώς ο Sézanne στη ζωγραφική του περιείχε ένα περισσότερο καλλισργημένο πνευματικό στοιχείο απ' αυτό της τέχνης του van Goghs και του Gauguins, άλλο τόσο θάναί αλήθεια, αν έλεγε, πώς και οι τρεις αυτοί τεχνίτες διέφεραν πολύ απ' τη προσποιημένη, ραφινισμένη και στιλιζαρισμένη χαλαρή ουσία του Έμπρεσιονισμού, όπως άργότερα είχε διαμορφωθεί απ' τους όπαδούς της σχολής αυτής.

Ο van Gogh καθώς και ο Gauguin είχαν κανονίσει τη ζωή τους σύμφωνα με τὸ νόημα της τέχνης τους. Δέ μπορούσαν να ζήσουν διαφορετικά. Ο τρόπος αυτός της απότομης άλλαγής: των έντυπώσεων του περιβάλλοντός των, τους είχε γίνει πιά, αά μιὰ ανώτερη οργανική ανάγκη. Η καινούρια καλλιτεχνική συγκίνηση τους έσπρωχνε στη πιο άπίστευτη και επικίνδυνη περιπέτεια, χωρίς να παρακινούνται από κανένα είδος σνομπισμού. Η βασανισμένη ζωή, που την είχαν τραβήξει οι ίδιοι πέρα για πέρα ως τὸ τελευταίο άκρο της τραγικότητός της, μ' όλη τη φυσική φτώχια της είχε μέσα της κι' ένα άγνό ρωμαντισμό, που δύσκολα τον εύρισκε κανένας σ' αυτή του Bandelaire, του παράξενου αυτού άνθρωπου, που με τέχνη ζητούσε τὰ μέσα να απολάμψει την ήδονή αυτή σ' όλες τις πρωτόγονες, αισθητικές εκδηλώσεις της.

Και ο Gauguin είχε βέβαια τις μικροφιλοτιμίες του, τη κούφια ματαιοφροσύνη του, και την άνυπόφορη ύπεροψία του. Άς μη μιλάμε καλύτερα για τὸ μέρος αυτό του είναι του. Τὸν Gauguin πρέπει να τὸν ξετάζουμε βαθύτερα, σάν τὸν Rousseau. Να τὸν πλησιάζουμε χωρίς καμιά προκατάληψη, προσπαθώντας προπαντός να μπαίνουμε στη ψυχή του. Έτσι υπάρχει ο μόνος τρόπος να τὸν καταλάβουμε παροβλέποντας όλες τις ανθρώπινες αδυναμίες του.

Ο Paul Gauguin γεννήθηκε στὰ 1848 στὸ Παρίσι. Από μικρὸ παιδί διεκρίθηκε για τὸν ζωηρὸ κι' άνυπόταχτο χαρακτήρα του. Μόλις είχε συμπληρώσει τὰ δεκατέσσαρα χρόνια της ηλικίας του, κι' άφησε τὴ μητέρα του για να ζήσει τὴ ζωή του ναύτη. Ύστερα από λίγα χρόνια γύρισε στὸ Παρίσι. Τότε μπήκε σὲ μιὰ Τράπεζα, ὡς υπάλληλος. Καί τὴν εποχὴ εκείνη, όταν βρέθηκε σὲ οικονομικὸ ἀδιέξοδο, παντρεύτηκε ἀπὸ λόγους καθαρῶς συμφεροντολογικούς!.. Όπως ὁ Sézanne είχε κι' αὐτὸς τὸς ένθουσιασμούς του για τις εικόνες τοῦ Guillaumins και τοῦ Pissaros. Τόση ἦταν ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴ ζωγραφικὴ, ὥστε ἀπεφάσισε ν' ἀφιερῶθαι στὴ τέχνη αὐτή, μιὰ, ποῦχε τὴν ἰδιοφυΐα αὐτὴ σὲ υπέρτατο βαθμὸ. Για να μπορεί να ἐπιδίδεται εὐκολότερα στὴ νέα του αὐτὴ ἐργασία ἐξοικονομοῦσε ὅλο τὸν ἄλλο του καιρὸ απ' τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα που ἐξασκοῦσε. Έκαγε ποιήματα, παρυσιάζονταν ἄλλοτε ὡς ρήτωρ, ὡς γλύπτης, ὡς καρναμέυς, ὡς καθηγητὴς τῶν σπόρτ, και πάντα ἐπαίξε τὸν ρόλο του μ' ἐπιτυχία. Η ζωγραφικὴ ὅμως ἔμεινε γι' αὐτὸν ἡ κυριώτερη ἐνασχόληση τῆς ζωῆς του. Τὸ 1886 φεύγει για τὴ Βρετάνη, στὴν ὁποίαν τότε εἶταν μαζεμένοι μερικοὶ απ' τοὺς Έμπρεσιονιστὰς και τοὺς Νέο-Έμπρεσιονιστὰς ζωγράφους. Τὴν ἴδια εποχὴ

που ο Gauguin ἐξωγράφισε τοὺς χωριάτες τῆς Βρετάνης, ὁ van Gogh στὴν Όλλανδία κατεγίνετο με τὸ ἴδιο θέμα. Όλίγα χρόνια ἐνωρίτερα απ' τὸν νεαρότερον απ' αὐτὸν van Gogh, ὁ Gauguin αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ του μακριὰ απ' τὰ προβλήματα και τις μεθόδους τῆς συγχρόνου Γαλλικῆς ζωγραφικῆς. Τὸ 1887 τὸν βλέπουμε πιά ὄριμον στὴ τέχνη του. Όλες οἱ καλλιτεχνικὲς του ἀνησυχίες είχαν κατασταλάξει στὴν ἀσάλευτη καλλιτεχνικὴ του πίστη, ποῦταν ἡ ἄρνηση τῆς καθιερωμένης ἐμπρεσιονιστικῆς παράδοσης. Καί τὸν ἴδιο χρόνο κάνει τὸ πρῶτο του ταξίδι για τὴ Μαρτινίκα. Κατὰ τὸ 1890 γυρίζει πίσω στὴ Γαλλία και συναντᾶται στὴν Arles με τὸν van Gogh. Εκεί ἐδούλευαν μαζί. Τότε ὁ van Gogh συνέλαβε τὸ σχέδιο μιᾶς ὁμαδικῆς καλλιτεχνικῆς συνεργασίας. Γιατί πάντα παρῖνονοῦνταν για τὴν τραγωδία, που ζοῦμε μέσα στὴ φριχτὴ ἀπομόνωσή μας ἀνάμεσα απ' τοὺς ἀνθρώπους... Νᾶμαστε, ὅπως ἔλεγε τόσο ἐκφραστικά. «Στὸ πέλαγος μέσα στίς μικρὲς μας ἀξιοθηρήνιτες βάρκες μονάχοι και να ταξιδεύουμε ἀπάνω στὰ μεγάλα κύματα τοῦ χρόνου...» Όπως ἐκείνος, ἔτσι και ὁ Gauguin ὑπῆρξε ἕνας σοσιαλιστῆς με τὴν ἀνθρωπιστικὴ και καλλιτεχνικὴ ἔννοια. Καί οἱ δύο διέκριναν στὴν κοινὴ προσπάθεια τὴν καλλιτέρευση τῆς ζωῆς και τῆς τέχνης. Γι' αὐτοὺς ὁ Σοσιαλισμὸς εἶταν ἕνα λογικὸ ἰδανικὸ—τόσο για τὴν ἄμεσο ὑπαρξη, ὅσο και για τὴν τελειότητα τῆς τέχνης. Αν και δὲν συμπαθοῦσαν τὸν Degas, Monet, Renoir, Pissaro, Sisley—τοὺς «μεγάλους ἐμπρεσιονιστὰς τῶν μεγάλων μπουλβάρ»—ἐν τούτοις χάριν τῆς ἰδέας αὐτῆς ἐδέχοντο να συνεργαστοῦν και μ' αὐτοὺς—και μάλιστα τοὺς ἔδιναν και τὴ πρωτοβουλία αὐτῆς τῆς κίνησης. Ο van Gogh και ὁ Gauguin ἐθαύμαζαν τὸ σοφὸ και πειθαρχημένο συγκρότημα τῆς Γοτθικῆς τέχνης καθὼς και τὴ σταθερὰ συνεκτικὸτητα τῆς Ἀναγέννησης. Μέσα στὴ συνυδέλφωση αὐτὴ ἔβλεπαν τὴ τεράστια δύναμη τῆς γονιμότητός των. Μιὰ τέτοια ἔνωση ἀπὸ τεχνίτες ὄνειροπολοῦσαν και αὐτοὶ πάντα στὴ ζωή τους. Δὲν ξαίρουμε ὡς ποῦ θάφτανε ἡ συνεργασία αὐτῶν τῶν δύο ζωγράφων. Η ἀρρώστια τοῦ van Gogh και ἡ ὑπεροπτικὴ συμπεριφορὰ τοῦ Gauguin ἀπέναντι στὸν δυστυχισμένον ἐκείνον ἀνθρωπον ἔκανε τὴ συντροφία τοὺς ἀπότομα να διαλυθεῖ. Ἐξ ἄλλου τὸ λαμπρὸ τοπεῖο τῆς Προβηγγίας δὲν τοῦ ἔλεγε τίπονα πιά, ὅπως ἡ ψυχὴ του εἶταν ἐμποτισμένη με τὴ γοητεία τῶν χρωμάτων τῶν Τροπικῶν χωρῶν. Καί σὲ μιὰ πρόταση τῆς Γαλλικῆς κυβέρνησης, που ἀπέβλεπε στὴν αἰσθητικὴ ἐκμετάλλευση τῶν ἀποικιῶν της, τὸν ἄλλο χρόνο ὁ Gauguin, ὑποστηριγμένος κι' ἀπὸ μερικοὺς φίλους του με χρῆμα φεύγει για τὴν Ταϊτί. Ἐκτοτε χρονολογεῖται ἡ νέα περίοδος τῆς τέχνης του. Η προσωπικότητά του εἶχε λάβει τὴ τελειωτικὴ της μορφή. Ἀπὸ τὸν μακρινὸν ἐκείνον ἄγνωστον τόπον δὲν φέρει μαζί του μονάχα τὴ θαυμάσια τέχνη, που κανένας στὸ Παρίσι καθὼς και στὴν Εὐρώπη δὲν καταλάβαινε, ἀλλὰ κι' ἕνα ἐξαιρετικὸ βιβλίο, που σχηματίζει τὸ ἀνθρωπίνον φόντο τῆς ζωγραφικῆς του. «Νοά, Νοά» εἶναι ὁ ἀσιατικὸς τίτλος του. Ο συγγραφέας του ἀηδιασμένος απ' τὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ βρίσκει στὴ πρωτόγονη ψυχὴ τοῦ ἰθαγενοῦς ἕναν ἀπάνταστο κόσμο ξωτικό, που τὸν κάνει να λησμονήσει ἀκόμα και τὸν ἑαυτὸν του. Εἶναι ὁ πρῶτος απ' τοὺς Εὐρωπαίους, ποῦχει ἀνακαλύψει τὴ μαγεῖα τῆς Ἀφρικανικῆς τέχνης. Κ' εἶχε ὅλη τὴν ὑπομονὴ να μᾶς τὴν ἀναλύσει πλατύτερα. Για να κατορθώσει αὐτὸ ἔφτασε ν' ἀρνηθεῖ τὸν Εὐρωπαϊκὸ του πολιτισμὸ και να ζήσει μ' αὐτοὺς ἀχώριστα, σάν ἕνας απ' τὴν ἴδια ράτσα τους. Μοιράζεται με χαρὰ τὴ καλύβα μ' ἕνα Μαορί λατρεύει τὰ εἰδωλά τους, και με τοὺς «καλοὺς φίλους» του Ταϊτιανούς διασπύζει ὁλόγυμνος τὰ παρθένα δάση τους!.. Τὸ βιβλίο του αὐτὸ ἐχτὸς απ' τὸν καλλιτεχνικὸ χαρακτήρα του, εἶναι γιοματό

κι' από χαρακτηριστικά ντοκουμέντα της ψυχρότητας των ανθρώπων αυτών. Έτσι μπορούμε να τους καταλάβουμε καλύτερα.

Αργότερα ξαναγυρίζει στον τόπο του. Απογοητευμένος όμως απ' την άποτυχία της τέχνης του στην Εύρωπη, φεύγει πάλι για την Ταϊτί, για να πεθάνει το 1903 στο νησί Dominique. Ένας θρύλλος λέει, πως τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα πέρσσε, σαν ένας έντελως «άγριος», χωρίς νάρθει σε καμιά επικοινωνία με τους Εύρωπαίους! Ο Gauguin παρουσιάζει στην ιστορία της τέχνης ένα περίεργο φαινόμενο της ψυχικής διάθεσης, έναν αλλόκοτο Ροβινσωνισμό. Θα τον έχαρακτήριζε κανένας χωρίς καμιά υπερβολή ως «βάρβαρο». Το ένστικτο σ' αυτόν είναι πάντα σε μιὰ τεράστια υπερδιέγερση. Μ' αυτό ζητεί να διεισδύσει παντού κι' ακόμα να σχηματίσει το ύλικο της τέχνης του. Το πρωτόγονο στοιχείο είναι γι' αυτόν, σαν ένα δυνατό μέσο της ανανέωσης του εσωτερικού του κόσμου. Γι' αυτό και οι εικόνες του είναι ζωηρές βγαλμένες από μιὰ βαθύτερη ένατένιση της ζωής! Η τεχνική του Gauguin, όπως φαίνεται στα παλαιότερα έργα του, είναι επηρεασμένη απ' το πνεύμα του λατινικού κλασικισμού.

Οι πίνακές του είναι φιασμένοι άπάνω σε μεγάλα έπιπέδα με άμβλετες γωνίες. Δεν προσέχει καθόλου στη συμβατική προοπτική των αντικειμένων. Αλλά μās τα παρουσιάζει ή «επιφάνεια» δείχνοντας τη μιὰ όψη των. Ο Sézanne δεν τον άνείχετο γιατί ήταν αντίθετος με τη δική του σεζάννιο άρχιτεχνική. Έφτανε μάλιστα να μη τον άναγνωρίζει και ως... ζωγράφο. Ο Maurice Denis σε κάποια μελέτη γι' αυτόν όμισε γιὰ «Ιταλική όητορική», που τον κάνει να ζωγραφίζει τα τελλάρα του, σά νάναι τοιχογραφίες. Αυτό δείχνει, πως ό Gauguin έχει μεγάλη συνθετική δύναμη, πράμα, που δεν βλέπουμε στη τέχνη του Sézannes και του van Goghs. Το πρόβλημα της φόρμας ήταν αυτό, που τον τραβούσε περισσότερο μαζί με το συμβολικό μέρος της τέχνης του. Ο Paul Gauguin χρεωστάει πολλά στην έκτακτη πνευματική εύστροφία του. Είχε το μοναδικό χάρισμα να άφομοιώνει μέσ' τη ψυχή του κάθε ξένο στοιχείο. Ώφελήθηκε πολύ περισσότερο απ' τον Ingres παρά ό φίλος του van Gogh απ' τον Rembrand και τον Hals, ή ό Sézanne απ' τον Veronese, Tintoretto, Greco και τον Delacroix, ως που βοήθη τον δρόμο του μόνος του προς τον Πριμιτιβισμό. Σ' όλους όμως τους σταθμούς αυτούς της τέχνης ή Φύση ήταν γι' αυτόν μιὰ πλούσια, άνεξάντλητη πηγή έμπνεύσεων με τη διαφορά, πως αυτός πάσκιζε να διερμηνεύσει το βαθύτερο νόήμά της σε τρόπο, που ή σκέψη του ν' άνταποκρίνεται πιστά στην εώτερη ούσία του πράματος.

Αυτό, που μισούσε περισσότερο και πολέμουσε με τη τέχνη του ήταν ή δεξιότεχνία του Εύρωπαίου τεχνίτη. Συνείδηζε να λέει σχετικά μ' αυτό: «Αν τó δεξί μου χέρι γίνει πολύ επιδέξιο, θά μεταχειριστώ τó άριστερό μου και εάν τά χέρια μου γίνουν πολύ επιδέξια, τότε πιά θά ζωγραφίζω με τά πόδια»! Ο Gauguin φοβούνταν προπαντός στη τεχνική ικανότητα τη μηχανοποίηση της τέχνης. Έβλεπε σ' αυτή τον κίνδυνο της ρουτίνας. Κι' αυτό ήταν ένας λόγος παραπάνω να θαυμάζει την άγνή και πρωτόγονη τέχνη των άγρίων!

† ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΒΑΛΤΑΔΩΡΟΣ (*)

Βιβλιογραφία Wilhelm Hansenstein.

(*) Λίγες μέρες πριν πεθάνει ό άτυχος νέος μās έφερε τó παρὰ πάνω άρθρο του για τήν «Ιόνιο Άνθολογία».

ΕΝΑ ΕΥΠΝΗΜΑ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Όρες και ώρες τώρα, ένα όνειρο, πάντα τó ίδιο, τυραννούσε τó Στέλλιο Ζούντα στον ύπνο του. Και τ' όνειρο αυτό ήταν τέτοιο, που τού έφερε μιὰ βαθειά ανακάτωση.

Ήταν νύχτα, τά φανάρια είχανε σβύση κι' ό Στέλλιος έπερνε τον πατωμένο άνήφορο που τον έβγαζε, σαν τού βουλούσε, στη χαμηλή πορτίτσα που ήτανε στον πισινό τοίχο της αΐλης της Άννας, στη Κουλμπάρα, κοντά στον Πήγαδο στη Μυτιλήνη. Όλα τά παράθυρα στο πέρασμά του κλειστά, κ' εκείνοι που σίς κάμαρες μέσα κοιμώταν, βυθισμένοι στον πρώτό τους ύπνο. Όστόσο ό Στέλλιος είχε τά μάτια του τέσσαρα μίν τυχόν και καμμιά απ' τις γειτόνισσες παραφύλαγε πίσω απ' τά κλεισμένα παραθυρόφυλλα να τον δη που θάμπαινε για να κάνει την άλλη μέρα τη γειτονιά να βουΐξη. Μά τη στιγμή ίσια-ίσια που σήκωνε τó χέρι του να χτυπήση τά τρία έλαφρά συνθηματικά χτυπήματα πρώτα τó ένα κι' ύστερα τ' άλλα δυό, ή πόρτα άνοιγε και ή Άννα πρόβαλλε. Κ' έβλεπε πως δεν ήταν ή Άννα που τού άνοιξε, παρά ή Σταυρούλα, ή κόρη του Πιστολιά του Ταβερνιαόρη. Κ' ή Σταυρούλα τον προσκαλούσε να κοσιάση μέσα, σαν που ήταν ή σκόλη της σήμερα να της πη και τού χρόνου. Μά εκείνος πειραγμένος δεν έμπαινε επειδή είχε άνοιξη να τον δεχθί απ' την αΐλόπορτα κ' ή Άννα με τó πρόσωπο της Σταυρούλας βρισκόταν τώρα μ' ένα δίσκο μπροστά του και τον παρακαλούσε να κραστή, ως ήτανε και στο πόδι, και να μίν την προσβάλη. Ο Στέλλιος, για να την ξεφορτωθί, άδειαζε γρήγορα γρήγορα ένα ποτήρι και καθώς τó πιστό κατέβαινε, εκείνος σαν να κατάπτε φωτιά έννοιωθε μιὰ καΐλα στο λαιμό του κ' ένα χέρι να τού ανακατώνη τó στομάχι του. Σύγκαιρα ή πορτίτσα σφαλνούσε κι' ό Στέλλιος άκουε την Άννα να ξεκαρδίζεται πίσω της, σκασμένη στα γέλοια, επειδή ύστερ' απ' τη φωτιά που τον κέρασε, της είχε γυρέψη νερό και νερό δεν τούδωκε. «Σάμπως σ' έχω άνάγκη!» μουρμούρισε ό Στέλλιος, επειδή είχε ιδί τó πηγάδι και τó σκoinί που κρεμώτανε μέσα του δεμένο στο μακαρά. Ός να τó πη κοινωνώντανε κι' όλας, κρεμασμένος επάνω από τó άνόιγμα τού πηγαδιού, που είχε όσο θέλεις νερό στο βάθος του. Κι' ό Στέλλιος σ' τη ζάλη που τού έφερε τó κούνημα, άφινε τον εαυτό του να γλυστροήση ως τον πάτο τού πηγαδιού, για να πιη νερό και να σβύση τη φωτιά που τού κέρασε ή Άννα με την ειδή της Σταυρούλας. Μά τó πηγάδι ήταν βαθύ κι' ό Στέλλιος γλυστρούσεν άτέλειωτα επάνω στο σκoinί, άνάμεσα στα στρογγυλά τοιχώματα, που όσο βυθίζωταν τάβλεπε να γυρνούνε και ν' άνεβαίνουν όλόγυρα άν κι' ήταν πολύ σκοτεινά κ' είχε κλεισμένα τά μάτια του. Έξαφνα ή ζάλη έπανε, τά πόδια του βρίσκανε τον

πάτο κι' ὁ Στέλλιος ἔσκυβε λαχταρῶντας νὰ πιῇ. Μὰ τὸ πηγάδι ἦταν ξερό δὲν εἶχε στάλα νερό στὸν πάτο.

Ἡ καίλα τοῦ λαιμοῦ του τώρα γινώταν ἀφόρητη, τὸ στομάχι του ἀναβε κι' ὁ Στέλλιος ξυπνοῦσε. Τὸ καντῆλι ὅπως πάντα ἀχνοφωτοῦσε στὴν κάμαρα, κι' ἐκεῖνος μισοκοιμισμένος ἀκόμη, ἄπλωνε τὸ χέρι του μηχανικὰ νὰ πάρῃ ἐπάνω ἀπ' τὸ μικρὸ τραπεζάκι. κοντὰ στὸ προσκεφάλι του, τὴν καράφα μὲ τὸ νερό· μὰ ὁ τόπος ἦταν ἀδειανός, τὰ χέρια ψάχνανε στὸν ἀέρα. Ζαλισμένος, μὲ τὸ κεφάλι βαρὺ, δὲν κατάλαβε. Πρὶν ὅμως νὰ προφτάξῃ νὰ βρῇ τί τοῦ ἔτρεχε ἓνα κορμὶ γλυστρουῦσαν ἀπαλὰ στὸ κρεβάτι πλάι του καὶ στριμωχνώτανε ζεστὸ στὸ δικό του. Μήτε νᾶνοιωσε φρεῖδι ὁ Στέλλιος ἀνακάθισε κι' ἀνακαθίζοντας ἀποτραβήχτηκε, γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ ἄγγιγμα τοῦ κορμιοῦ, ποὺ γύρισε πλάι του, ὅσο τὰ μάτια του καρφωνώτανε ἐπάνω του ἀνοιγμένα πελώρια γεμάτα τρομάρα. Στὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ξεχειλώνοντας ἀπ' τ' ἀκράτα σεντόνια ἡ ἀκρὴ ἐνὸς ὅμου χυτοῦ κι' ἡ ἀρχὴ ἐνὸς κόρφου λεύκαζαν. Πιὸ ἐπάνω ἓνα μαῦρο κύμα μαλλιῶν ξεχυμένο στὸ προσκεφάλι καὶ μέσα του μὲ τίς μακρυνὲς βλεφαρίδες κλειστὲς, ἓνα γλυκὸ προσωπάκι γυναικεῖο φάνταζε ὑπνωμένο. Μονομιᾶς ὅλα τοῦ ἤλθαν στὸ νοῦ κι' ἡ πνοή του κόπηκε.

* *

Ἦτανε χιτὲς τοῦ Σταυροῦ κι' ὁ πατέρας τοῦ εἶχε προτείνει νὰ πᾶνε στῆς Σταυρούλας νὰ χαιρετίσουν. Πατέρας καὶ γιὺς συναπαντηθήκανε πρόσωπο μὲ πρόσωπο στὸ γύρισμα τοῦ δρόμου ποὺ κατέβαιναν ἀπὸ τὸν Πήγαδο. Ὁ πατέρας του ἀπ' τὸ κουρεῖο ποὺ ὡς τὴν ὥρα ἐκεῖνη δούλευε κι' ὁ Στέλλιος ἀπ' τὸ μπακάλικο τοῦ Σερέτη ξαπολυμένος σὰν τὴν ἄγρια μπόρα ὕστερ' ἀπὸ κεῖνο ποὺ ἡ Ἄννα τοῦ ἔκαμε.

Ἡ Ἄννα εἶχεν ἀνάμεσα στίς ἄλλες καὶ μίαν ἀδελφή, τὴ Σμαρῶ, ποὺ ἡ κυρὰ μαμμὴ, ἡ Ἀμέρσα, τὴν ἀνάγκασε νὰ παντρευτῇ τὸ Φίλιππα, τὸν ψυχογιό της, ἓνα νόθο, ποὺ τὸν ἀνάθρεψε μ' ἐκεῖνη ἀπὸ μωρό. Σὲ τρόπο ποὺ τὸ κορίτσι δὲν ξεχώριζε τὸ Φίλιππα ἀπ' ἀδελφὸ της καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἤθελε νὰ τὸν πάρῃ ὡς ποὺ ἡ θειὰ της ἡ κυρὰ μαμμὴ φοβέρισε πὼς ἡ τὸν ψυχογιό της καὶ τὸ σπίτι ποὺ κατοικοῦσαν, ἓνα καινούργιο χτισμένο σπίτι δίπατο καὶ ἀπλόχωρο μὲ ὑπόγειο καὶ πίσω ἓνα μεγάλο περιβόλι καὶ μετὰ τὸ θάνατό της πάλι θὰ τῆς ἀφῆνε ὅ,τι κι' ἂν εἶχε ἡ θάπερνε ἡ Σμαρῶ ὅποιον ἤθελε καὶ τότε δὲ θᾶχε πιά ἀπ' ἐκεῖνη τὸ παραμικρὸ νὰ ἐλπίζῃ. Ἔτσι σὰν βρέθηκε στὰ κακὰ στενὰ ἓνα πρωὶ τὸ κορίτσι μὲ τὰ κλάματα καὶ δαρμοὺς τ' ἀποφάσισε. Ἀποβραδὺς εἶχε δεχτῇ στὸ ὑπόγειο - τότε δεχώταν ἔτσι πολὺ συχνὰ - τὸν κανταδῶρο τὸν Πεταλᾶ τὸν ἀγαπητικό της, ποὺ ἔπαιζε τὴν κιθάρα καὶ τραγουδοῦσε ὅπως κανεὶς κ' ἡ Σμαρῶ τὸν ἀγάπησε γιὰ τὴν κιθάρα καὶ τὸ τραγοῦδι του. Ἐκεῖνος τὴν κατὰπεισε

νὰ παντρευτῇ τὸ Φίλιππα ὅσο κι' ἂν τὸν εἶχε γιὰ ἀδελφὸ της καὶ νὰ μὴ χάσῃ τὸ σπίτι καὶ τὴν κληρονομιά, ἐπειδὴ εἶχεν ἄλλα στὸ νοῦ του. Λογάριαζε δηλαδὴ ὁ Πεταλᾶς πὼς ἔτσι θὰ τὴν εἶχε δική του μιὰ καὶ τὸ κορίτσι δὲ θ' ἀγαποῦσε τὸν ἄντρα της, χωρὶς τοὺς μετελάδες τῆς παντριάς ποὺ τοῦ φαινώταν βουνὸ γιὰτὶ ἦταν κι' ἀνάξιος κ' ἡ Σμαρῶ φτωχὴ ἂν τὸν ἔπερνε. Κι' ὅπως τὰ λογάριαζε ἔτσι κι' ἐγιναν. Ἡ Σμαρῶ δὲν ἄργησε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὴν πορτίτσα τοῦ ὑπογείου καὶ νὰ τὸν βάλῃ μέσα τὴν πρώτη βραδυνὰ ποῦ ὁ ἄντρας της ἔμεινε νυχτέρι στὸ μύλο ποὺ ἦταν ὑπάλληλος. Κι' αὐτὸ ἐξακολουθοῦσε τώρα δύο χρόνια.

Μ' ἀπ' ὅλ' αὐτὰ τὸ Στέλλιο δὲν τὸν ἐννοιαζε τίποτε. Ὁ Φίλιππας ἦταν ἓνας βλάκας ποὺ καλὰ πᾶθαινε, ὅ,τι πᾶθαινε. Ποιὸς τοῦ εἶπε νὰ πάρῃ γυναῖκα ἀπὸ διάφορο μ' ὅλο ποὺ ἦταν εἰδοποιημένος ἐπειδὴ τοῦ τὸ βρόντηξε ἡ Σμαρῶ μιὰ μέρα κατὰμουτρα, πὼς δὲ θὰ τὸν ἀγαποῦσε ποτέ της, ὅχι μόνο ἐπειδὴ τὸν εἶχε γιὰ ἀδελφὸ μὰ ἀκόμη ἐπειδὴ καὶ νὰ τῷ ἔξερε!—ἐκεῖνη ἀγαποῦσεν ἄλλον! Ναι, τῷ πεν αὐτὸ ἡ Σμαρῶ—γιὰ νᾶχῃ καθαρή τὴ συνείδησή της καὶ κάθε ἄλλος ἀπὸ τὸ Φίλιππα, ἔφτανε νᾶχε λιγάκι φιλότιμο, θὰ τραβοῦσε χέρι ἀπ' αὐτὸ τὸ γάμο.— Ὅλ' αὐτὰ τοῦ τὰ ξεμυστηρεῦθηκεν ἡ Ἄννα τοῦ Στέλλιου ἐν' ἀπόγευμα στῆς Ἀρετῆς τῆς ἐξαδέλφης της, ποὺ τοὺς λυπήθηκε, (ἦταν ἀκόμη ἀρχὲς ποὺ ἀγαπιώταναν κι' ἡ Ἄννα δὲν τολμοῦσε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὴ νύχτα), καὶ δέχτηκε νὰ πᾶνε στὸ σπίτι τοὺς νὰ κουβεντιάσουν μονάχοι σὲ μιὰ κάμαρα ἄδεια ἐπάνω σὲ δυὸ καρέγλες, ποὺ τίς ἔβαλεν ἡ ἴδια κοντὰ κοντὰ μὲ τὸ χέρι της. Ὅσο γιὰ τ' ἄλλα ἐπιπλα ὅμως ἡ Ἀρετὴ γιὰ πιότερη ἀσφάλεια τὰ σήκωσε ὅλα πρωτύτερα, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν καναπέ, ἔτσι γιὰ νὰ τοὺς δείξῃ πὼς ἀνίδως καὶ τοὺς εὐκόλυνεν ἀπὸ καλωσύνη, ἔβαλεν ὅμως στὴν καλωσύνη της ὄρους καὶ ὄρια.

—Ὅλα καλά, εἶχε πῇ τότε τῆς Ἄννας ὁ Στέλλιος ὕστερ' ἀπὸ πολλὴν ὥρα, σημειο πὼς σκέφθηκε τὴν ὑπόθεσιν ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Ἡ Σμαρῶ εἶναι ἐλεύθερη νὰ κἀνῃ ἐκεῖνο ποὺ τῆς ἀρέσει κι' ὅπως κανεὶς στρώσῃ ἔτσι θὰ κοιμηθῇ. Μὰ ἐσὺ θὰ μοῦ δώσῃς τὸ λόγο σου, ποτέ σου πιά νὰ μὴν ἀνακατωθῇς στίς ἀγάπες της καὶ νὰ τῆς κἀνῃς τὸ χέρι μαζί μὲ τὸν Πεταλᾶ, ὅπως θέλει νὰ πῇ ὁ κόσμος, ἀνίσως πάντα καὶ σ' ἀρέσει νὰ γίνῃς γυναῖκα μου.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω ἡ Ἄννα ἔβαλε τὰ κλάματα. Ἡ Ἀρετὴ ποὺ γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ μ' ὅλο ποὺ ἡ κάμαρα ἦταν, ὅπως εἶπαμε, ἄδεια, παραφύλαγεν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα, πρόβαλε στὸ κατῶφλι.

— Δὲν εἶναι τίποτε, τῆς εἶπεν ὁ Στέλλιος. Ἀφησέ μας.

Μὲ τὸ ἀνοιγμα ὅμως τῆς πόρτας ἡ Ἄννα μέρωσε. Αὐτὸ τῆς μάθαινε νὰ κλαίῃ ἄλλη φορὰ. Κ' ὅταν ἡ πόρτα ἐκλείσει, σφουγγίξε τὰ μάτια της κι' ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀναφυλλητὰ εἶπε τοῦ Στέλλιου.

— Έγώ να τους κάνω τὸ χέρι, Στέλλιο μου; Τὸ λένε νὰ μὲ κατηγορήσουν... γιατί μὲ ζηλεύουν... ἐπειδὴ μ' ἀγαπᾶς.

— Τ' ὀρκίζεσαι;

— Στὴν ἀγάπη μας...

Καὶ τώρα νὰ ποὺ ἡ Ἄννα εἶχε πατήση τὸν ὄρκο της. Τὴν εἶχε ἰδῆ ὁ Στέλλιος μὲ τὰ δυὸ του τὰ μάτια ἀπ' τὸ μπακάλικο τοῦ Σερέτη ποὺ ὅ,τι ἐτοιμαζόταν νὰ κλείσῃ ἐξ αἰτίας τῆς σκόλης, τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ κανταδῶρος περνοῦσε. Κάτι τοῦ γνεψεν ἀπ' τὸ παράθυρο κι' ἔτρεξε καὶ φώναξε τῇ Σμαρῶ νὰ τὸν δῇ ποὺ περνοῦσε κ' οἱ δυὸ τους μαζὺ ἔσκυψαν ὕστερα καὶ τοῦ χαμογελοῦσαν ὥς ποὺ χάθηκε.

* *

Πατέρας καὶ γιὸς καθὼς ἀντικρουστῆκαν σταμάτησαν.

— Ἰσα-ἴσα Στέλλιο σὲ γύρευα, εἶπεν ὁ γέρο-Ζούντας. Δὲν πᾶμε στοῦ Πιστολιᾶ τοῦ κουμπάρου μου νὰ χαιρετήσουμε τὴ Σταυρούλα;

Ὁ Στέλλιος καθὼς ἦταν καὶ θυμωμένος ἔαρωσε τὰ μούτρα του. Ὁ πατέρας του χωρὶς νὰ τοῦ δώσῃ καιρὸ ν' ἀρνηθῇ ξανάπε.

— Θᾶναι κι' ἄλλοι γνωστοὶ ἐκεῖ. Ἐπειτα ἔχεις καὶ χρέος. Κι' Κι' ἀκόμα δὲν τὰ ξέρῃ κανεὶς, ἔχουμε νὰ παντρεύουμε καὶ τὴ Ρηνοῦλα, κι' ὁ Πιστολιᾶς εἶναι χρειάζομενος ἀνθρώπος.

Στάθηκε μιὰ στιγμὴ, τὸν κοίταξε καλὰ καλὰ καὶ πρόσθεσε.

— Ὅπως θές πάλι! Δὲ σὲ βιάζω...

Ὁ Στέλλιος δίσταζε καὶ πολὺ κ' εἶχε τὸ λόγο του. Ἀπὸ καιρὸ τώρα ἔβλεπε τὸν πατέρα του νᾶχῃ κάποιες κρυφοκουβέντες μὲ τὸν Πιστολιᾶ στὴν ταβέρνα του κι' αὐτὸ δὲν τοῦ ἄρεσε. Σύγκαυρα ὁ γέρος κάτι τοῦ χάραξε γιὰ τὴ Σταυρούλα καὶ πιότερο γιὰ τὸν πατέρα της ποὺ ἦταν χηρευάμενος, δὲν εἶχε ἄλλο ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδί καὶ ποὺ μιὰ μέρα ἡ Σταυρούλα θὰ ἦταν ἡ κληρονόμος του. Κ' ἦταν πλούσιος ὁ Πιστολιᾶς, ὅχι ἀστεῖα! Ὅλ' αὐτὰ μὲ τὸν πόθο ποὺ εἴξερε πῶς εἶχεν ὁ γέρος του νὰ τὸν ἀποτραβήξῃ ἀπὸ τὴν Ἄννα, ἂν καὶ ποτέ της δὲ τοῦ ἔκανε φανερὰ λόγο. τὸν εἶχανε βάλει σὲ ὑποψίες. Ἄνοιγε λοιπὸν τὸ στόμα του νὰ πῇ ὅχι, ὅταν ὁ γέρος, ποὺ ἦταν πολὺ πονηρός, τὸν πρόλαβε.

— Ἐλα καὶ δὲ θὰ σὲ φᾶν! Μὴ φοβᾶσαι! τοῦ εἶπε σὰ ν' ἀπομακρινώτανε στὶς ὑποψίες του.

Ὁ Στέλλιος τσιτωθῆκε. Νὰ φοβηθῇ μὴν τὸν φᾶν! Σημεῖο πῶς δὲν τὸν λογάριζε γιὰ ἄντρα! Δὲν ἔμενε λοιπὸν παρὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ κ' ἐκεῖνος καὶ στοὺς Πιστολιᾶ καὶ σὲ ὅλους μὰ καὶ στὴν Ἄννα πρῶτα-πρῶτα, πῶς ἄντρας ἦταν καὶ καλοῦταν!. Θὰ τῷ βλεπαν κι' ἐκεῖνη κ' οἱ ἄλλοι.

— Πᾶμε! εἶπε τοῦ πατέρα του.

* *

Στὴν καλὴ τὴν κάμαρα μέσα ποὺ μπῆκαν, ὁ Πιστολιᾶς ἦταν ἐκεῖ μὲ τὸ Γιάννη τὸ ψαρρὸ καὶ μὲ τὸν Κώστα τὸ Ψύλλο, τοὺς δυὸ λαθρέμπορους. Τῷ χανε στρώσει νωρὶς νωρὶς κ' ἔπιναν καθισμένοι παράμερα, σ' ἓνα στρογγυλὸ τραπεζάκι γεμάτο μεζέδες. Ἀκουμπισμένοι σ' αὐτὸ κάτι λέγανε μὰ καθὼς τοὺς εἶδαν κόψανε τὴν κουβέντα κι' ἀφοῦ, ὅταν χαιρετιστῆκαν κάθισαν, πιά δὲν τὴν ξανάρχισαν.

Πατέρας καὶ γιὸς εἶχαν καθίσει στοὺς καναπέ. Ἡ Σταυρούλα ἔφερε καὶ γιὰ κείνους σὲ λίγο τὸ δίσκο μὲ τὰ κεράσματα. Ὁ Στέλλιος μῆτε σήκωσε τὰ μάτια του νὰ τὴν κοιτάξῃ. Ἐκεῖνη ἔφερε πάλι τὸ δίσκο καὶ τὸν ξανάφερε. Τὸν ξανάφερε πολλὲς φορὲς ἐπανωτά, ὁ Στέλλιος δὲ θυμώταν πιά πόσες, ἐπειδὴ κι' ἂν τὸν ἔφερνε γι' ἄλλους, ποὺ ἐρχώτανε νὰ τὴν χαιρετίσουνε στὸ μεταξύ, ἡ Σταυρούλα ποτέ της δὲν ξεχνοῦσε νὰ τοὺς ξανακεράσῃ κι' ἐκεῖνους. Θυμώτανε μόνο ὁ Στέλλιος πῶς ὅσο οἱ ἐπισκέπτες μπαίνονόβγαιναν καὶ πηγαινοερχώταν ὁ δίσκος, ἄδειαζε καὶ κείνος ἀπανωτὰ τὰ ποτήρια, ἀνακατώνοντας τὰ πιωτὰ ἐπίτηδες, τὸ κρασί μὲ τὸ οὔζα, καὶ μὲ τὸ κονιάκ τὰ ροσόλια, γιὰ νὰ δείξῃ σὲ ὅλους πῶς «δὲ φοβώτανε μὴ τάχα τὸν φᾶν» καὶ γιὰ νὰ ξεχάσῃ καὶ τῆς Ἄννας τὸ φέριμο. Κι' ἀλήθεια ὅσο πῆγαινε ἐννοιωθε πιότερη στὴν καρδιά του ξαλάφρωση. Ὁ πατέρας του ἀπ' τὸν καναπέ ποὺ καθώταν, εἶχε πιάσῃ κουβέντα μὲ τὸν Πιστολιᾶ καὶ τοὺς ἄλλους ὅταν αὐτὸς δὰ τοῦ εἶπε:

— Δὲν κοπιᾶζεις, κουμπάρε, νὰ τὰ ποῦμε ἀπὸ πιὸ κοντά;

Ὁ γέρο-Ζούντας σηκώθηκε καὶ κάθησε τέταρτος στὸ τραπεζάκι. Σύμπτωση τότε ἡ καρδιά τοῦ Στέλλιου ξαστέρωσεν ὅλος διόλου καὶ γιὰ πρώτη φορὰ σήκωσε τὰ μάτια του στὴ Σταυρούλα. Τί διαφορά! Ἀπὸ περίσου τέτοια μέρα ποὺ εἶχε νὰ τὴ δῇ, ἔγινε τώρα ἓνα ὄραϊο σωστὸ κορίτσι. Ἀφράτη, ψηλὴ, λιγερόκορμη, μὲ πλούσια μαῦρα μαλλιά καὶ δροσερὴ σὰν λουλοῦδι, μοσχοβολοῦσεν Ἀπρίλη. Ἡ Ἄννα ὅμως ἦταν πολὺ πιὸ ὡμορφη. Ἡ Ἄννα;... Ἀ! ναί!

Ὁ Θεὸς πρῶτα ἔκανε τὴν Ἄννα κ' ὕστερα τὴ Σταυρούλα — εἶπε μέσα του ὁ Στέλλιος. Σ' αὐτὸ ἐπάνω τὰ θυμήθηκεν ὅλα, τὸν Πεταλᾶ τὸν κανταδῶρο, τὴ Σμαρῶ, τὸ γάμο της, τὸν ὄρκο ποὺ τοῦ ἔκανε στῆς Ἀρετῆς ἡ Ἄννα ἐπάνω στὶς δυὸ καρέγλες καὶ τὸ φέριμό της πρωτύτερα. Ἡ ψυχὴ του σκοτεῖνιωσε κι' εἶπε χαμογελῶντας τῇ Σταυρούλας ποὺ ξανάφερε πάλι τὸ δίσκο:

— Ὅλο πιά θὰ κερνᾷς; Δὲν κάθισαι καὶ λιγάκι νὰ σὲ μάθουμε;

Αὐτὰ λέγοντας παραμέρισε στοὺς καναπέ, σὰ νὰ τῆς ἔδειχνε τὸν τόπο ποὺ θὰ ἤθελε νὰ τὴ δῇ νὰ καθίσῃ.

Ἐκεῖνη ἔρριξε μιὰ ματιά στοὺς πατέρας της.

— Σταυρούλα, φώναξεν ὁ Πιστολιᾶς, σημεῖο πῶς ὁ γέρος, εἶχε κι' ἐκεῖ τ' αὐτί του, δὲν ἀκοῦς ποὺ σοῦ λέει νὰ καθίσῃς ὁ Στέλλιος;

Ἡ Σταυρούλα τράβηξε μιὰ καρέγλα κι' ἀκούμπησε τὸ δίσκο μπροστὰ στὸ νέο, ἔπειτα κάθισε κι' ἐκείνη στὸν καναπέ πλάϊ του.

Ἔτσι δὰ κατὰματα! ξανάπεν εὐχαριστημένος ὁ Στέλλιος.

Οἱ ἄλλοι εἶχανε πιάσει στὸ μεταξὺ κουβέντες διάφορες γιὰ τὰ μαρτυρία, γιὰ τὰ καπνά, γιὰ τοὺς κολτζήδες τῆς Ρεζῆς ποὺ ὁ Ψαρπὸς καὶ ὁ Ψύλλος τοὺς γράφανε ὅπως εἶχαν πῆ, στὰ παληὰ τους. Καὶ τώρα μιλούσανε γιὰ τίς ἐλῆδες, ποὺ τὴν χρονιά ἐκείνη ρίχνανε τὸν καρπὸ τους ἐξ αἰτίας τῆς ξεραΐλας ποὺ τσιτζίριζε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὰ λιόφυτα, σὲ πλαγιὲς καὶ σὲ κάμπους. Ἐφτὰ μῆνες τώρα εἶχε νὰ βρέξῃ ὁ Πιστολιάς λογάριάζε πὼς δὲ θάπιανε ἐφέτος ἀπὸ τριάντα μὴτε πέντε μόδια ἐλιές.

— Κατὰρα λὲς κι' ἔπρεπε στὸ νησί μας, συμπέρανε κατσοφιασμένος.

— Ἀλήθεια κατὰρα! ἀναστέναξεν ὁ γέρο-Ζούντας. Μὰ κανεῖς τους δὲν φαινότανε νὰ πρόσεχε στὸ Στέλλιο καὶ στὴ Σταυρούλα.

Στὸ μεταξὺ ἐκεῖνος εἶχε πάρῃ ἓνα ποτήρι ροσὸλι καὶ τῶδωσε τοῦ κοριτσιοῦ σφίγγοντας ἐπάνω στὸ γιαλὶ τὰ δάχτυλά της μὲ τὰ δικά του.

Ἔπειτα παίρνοντας κι' ὁ ἴδιος ἐν ἄλλο γεμᾶμο κονιάκ:

— Γεῖα χαρά! Καὶ τοῦ χρόνου! τῆς εὐχήθηκε. Ἦταν ἡ πρώτη χαρὰ ποὺ τῆς εὐχιδῶταν ἔτσι μὲ τὴν καρδιά του.

Ἐκεῖνη μόλις τᾶγγιξε στὰ χεῖλη τῆς καὶ γύρισε ν' ἀποθέσῃ τὸ ποτήρι στὸ δίσκο.

— Ὅχι! Ὅλο! Θὰ τὸ πιῆς ὅλο! ἐπέμεινε ὁ Στέλλιος.

Ἀφ' οὗ τὸ θές... μουρμούρισε φωρὶς ἄλλα νάζια κι' ἄδειασε τὸ ποτήρι.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ὁ Στέλλιος ξανάδε τὴν Ἄννα ἀντίκρου τοῦ σὰ νὰ στεκόταν ὀλόρθη ἐπάνω σ' ἓνα τσέρκι καὶ γύριζε.

— Θὰ γίνῃ κι' αὐτὴ σὰν τὴν ἀδελφή της, μουρμούρισε. Καὶ γυρίζοντας στὴ Σταυρούλα:

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΓΓ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ (:

Σὰν τὸν Ἀγάθωνα φιλοῦσα

στὰ χεῖλια μου ἦρθεν ἡ ψυχὴ μου—

σὰ νὰ θελεν ἡ δύστυχὴ νὰ φύγῃ.

(Ἀπόδοση)

Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΑΝΑΛΟΓΙΑ

Οἱ κυριότερες αἰτίες ποὺ κάνουνε νὰ συνεργᾶ ἡ ἀναλογία εἶναι δὺὸ λογιῶν ἐσωτερικὲς, δηλ. νοηματικὲς κ' ἐξωτερικὲς, δηλ. μορφικὲς.

Σὰν τύχει ἓνας τύπος νὰ εἶναι πιὸ βαθιὰ χαραγμένος στὸ γλωσσικὸ μας αἶσθημα, καταπονάει ἄλλους ποὺ τοῦ μοιάζουνε ἢ στὸ νόημα ἢ στὴ μορφὴ κι' ἀπλοχωράει ὁ ἴδιος σ' ἐκείνων τὴ θέση, λ.χ. τὸ (παρεγκώμιον): *παρεγκώμι* τὸ εἶπανε *παράγκωμα* κατὰ τὸ ἰδιονόημα *παράνομα*.

Κατὰ τὸ *Θεέ μου* εἶπανε καὶ *Παναέ μου* (Χατζηδάκης).

Τὸ *στέρ(ι)φη* τὸ εἶπανε *στέρφα* κατὰ τὸ ἰδιονόημα *στεῖρα*.

Σὰν: τ' *Ἀγιαντωνιοῦ* εἶπανε καί: τ' *Ἀηγιαννιοῦ*, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει *Ἀγίου Ἰωαννίου*, ὅπως ὑπάρχει *Ἀγίου Ἀντωνίου*.

Τὸ *βούλομαι* τὸ εἶπανε *βουλιόμαι* κατὰ τὸ *συλλογιόμαι* καὶ τὸ *ἐφκομαι* > *φνιόμαι* κατὰ τὸ *καταρίομαι*.

Τὸ *χλοάζω* > *χλοῖζω* κατὰ τὸ *πρασινίζω*.

Ὅμοια κ' οἱ ἀρχαῖοι τὸ *βάπτω* στήν Ἀχαΐα τὸ εἶπανε *βύπτω* κατὰ τὸ ὁμοιονόημα *δύπτω*.

Τὸ *σινοσπίδι* (=σινωπικὴ μίλτος) τὸ εἶπαμε *σιναπίδι* κατὰ τὸ ὁμοιόφθογγο *σινάπι* καὶ τὴ *σύνοψη* > *σύναψη* κατὰ τὸ *συνάπτω*.

Ἔτσι κ' οἱ ἀρχαῖοι τὸ *ἐστία* > *ἰστία* κατὰ τὸ *ἰστημι* (Buck).

Τὸ *ξέψωμα* τὸ εἶπαν οἱ νέοι Ἑλλήνες *ξύψωμα* κατὰ τὸ ἐνάντιο: *σύψωμα*.

Τὸ *αἶρα* > *εἶρα* κατὰ τὸ *ψεῖρα* —κίς (Β. Φάβρης).

Τὸ *λάλάδι* (ἀπ' τὸ *λάλα* Γ.Γ.Ε. α' 191) ἐγίνε *λιλάδι* (Κορ. Ἀτακ. δ' 291) κατὰ τὸ *λιθάρι*.

Τὸ *δειλιῶ* τὸ λένε στὴ Νάξο *δουλιῶ*, γιὰ τὸ *δούλος* *δειλιᾶ* τοὺς ἀφεντάδες.

Τὸ *θαλάμι* (— τρύπα χταποδιοῦ) > *θολάμι* γιὰ τὸ γῦρο τοῦ τὰ νερὰ *θολώνουν*.

Τὸ *Ἀγιαμαρίνα* > *Ἀγιμαρίνα* κατὰ τὸ *Ἀγίληας* γιὰ τὸ *γιόρτες* τους εἶναι κοντὰ (17 καὶ 20 Ἰουλίου).

Σὲ μερικὰ χωριά λένε ἀντὶ *θα μᾶς ἔρθει* > *θα μᾶς οὔρθει* κατὰ τὸ ἐνικὸ *θα μοῦρθει*.

Τὴ *φρένα* στὴ Θήρα τὴν εἶπανε *φρόνα* κατὰ τὸ *φρόνιμος*.

Στὴ Θράκη τῆς Προποντίδας λέγανε *πίκος* ἀντὶ *βίκος* (=τὸ κομμάτι τοῦ βόλου ποὺ τὸ στήνουνε γιὰ νὰ τὸ χτυπήσουνε μὲ τὴν ἀμάδα) κατὰ τὸ ὁμοιονόημα *πλί(ν)θος*.

Ἔτσι κοὶ ἀρχαῖοι εἶπαν ἀντίθετα *βόθρος* ἀντὶ *πόθρος* κατὰ τὸ συνεχφερόμενο *βαθύς*.

Ἀπὸ τὸ ξερὸς ἀντὶς τὸ *κονονικὸ** *ξεράλα* εἶπαμε *ξεραῖλα* κατὰ τὸ ὁμοιονόημα *καήλα* (ἀπ' τὸ *κάημα*).

Τὸ *καταχνιά* (< *αχνός*) τὸ εἶπανε *κατακνιά* κατὰ τὸ: *ἀκνάτος* (< *agnatus*).

Τὸ *λαμπυρίζω* < *λαγκουρίζω* κατὰ τὸ *λαγκουνίζω* (< *laguna*).

Τὸ *Καταφύγι* > *Καταφύκι* ἀπὸ τὸ *φύκι* (Ἑρμιόνη).

Τὸ *μετόπωρο* > *μεθόπωρο* σὰν τὸ *μεθάβριο*.

Ἔτσι κι' ἀρχαῖοι Ἰωνες τὸ ἀθέλω (=στραγγίζω,) φιλτράρω τὸ εἶπανε ἀθέλω κατὰ τὸ ὁμοιονόημα: ἀμέλω.

Ἐπίσης ὁ Ἡσύχιος ἔχει: *δυνδεκάτη* (=ἑκατάτη) κατὰ τὸ ἐνδεκάτη.

Τοῦ Ἡσύχιου τὸ *καταπότης* στὴ Ζάκυνθο τὸ εἶπανε *καταπίτης* ἀπὸ τὸ *καταπίνω*.

Μερικὲς μεταβολὲς φωνηέντων ἐξηγιῶνται πῶς προέρχονται γινόμενες πρῶτα κανονικὰ σὲ σύνθετα κι' ἀπ' ἀπτά ὑστερα περνᾶνε κατ' ἀναλογία καὶ στὰ ἀπλά πού χρησιμεύανε γιὰ δέφτερα συνθετικὰ λ. χ. *ἀπελπίζομαι* > *ἀπορπίζομαι* (Γ.Γ.Ε. β', 227 καὶ γ', 190 καὶ πάλι β' 184) κι' ἀπ' ἀπτό: *ἡ ὀρπίδα*.

ἀλογοοὐρά > *ἀλοοοὐρά* κατ' ἀφομοίωση (Γ.Γ.Ε. γ', 223) κι' ἀπ' ἀπτό τὸ *ἀπλό ὀρά* (=οὐρά).

Εἶναι γνωστὸ πὺς τ' ἀρχαῖο ἀκλιτο οὐσιαστικὸ *χερή* (=ἀνάγκη) μὲ τὸν παρατατικὸν *ἦν*: *χερή ἦν* (εἶταν ἀνάγκη) συχwonέφτηκε δηλ. συμπρόφερθηκε σὰν ἕνα *ἦ*: *χερήν* ὑστερα κατὰ τὰ ρήματα πῆρε κι' ἀπ' τὴ συλλαβικὴ αὐξηση δηλ. σὰν τὸ *ἔδει* εἶπαν καὶ *ἐχερήν*. (Boisacq).

Σὰν ἀπτό λοιπὸν τὸ ἀρχαῖο ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα ἔγινε στὸν Πόντο ἀπ' τὸ *ἱκανοί* εἴμαστε, νεοελληνικὸ ἰδιωματικὸ ρῆμα: *κανοίμαστε* — *κανοῖστε* — *κανοῖνται* καὶ πισῶδρομα στὸν ἐνικό: *κανοῖμαι* — *κανοῖσαι* — *κανοῖται*, σὰ νὰ εἶναι ἕνα ρῆμα, γιὰ τοῦτο στὸν παρατατικὸ παῖρνει κανονικὴ συλλαβικὴ αὐξηση: *ἐκανοίμουν* — *ἐκανοῖσιν* — *ἐκανοῖνταν* κ. τ. λ.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΟΡΑΤΙΟΣ ΦΛΑΚΚΟΣ

ΩΔΗ 18η

ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Ἔζησα ὡς τώρα περνῶντας τὸν καιρὸ μου μὲ κορίτσια καὶ μὲ δόξα ⁽¹⁾ πολέμησα. Τὴ λύρα καὶ τὰ ὄπλα πού στοὺς πολέμους εἶχα πάω νὰ κρεμάσω στὸν τοῖχο ⁽²⁾ ἀριστερὰ τῆς Ἀναδυόμενης ⁽³⁾ Ἀφροδίτης. Ἐδῶ! Ἐδῶ ἔλατε νὰ φεῖστε τὶς λαμπάδες, τ' ἀντιστῦλια καὶ τὰ βέλη πού μ' αὐτὸ τὶς κλεισμένες θύρες ⁽⁴⁾ παραβιάζετε. Ὡ σὺ θεὰ πού τὴν εὐτυχισμένη Κύπρο προστατεύεις καὶ τὴ ⁽⁵⁾ Μέμφιδα, πού τὸ Σιδῶνιο ⁽⁶⁾ χιόνι δὲν σκέπασε ποτέ, ἄγγιξε σύ, ὦ βασίλισσα μὲ τὴν οὐράνια ράβδο σου τὴν περήφανη χλόη.

1922 (Ἀπὸ τὸ λατινικὸ)

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑ

(1) Ὁ Ὀράτιος μιλεῖ ἔτσι, γιατί ἦταν μεγάλος πιά στὴν ἡλικία. Τόσον αὐτός, ὅσο καὶ ὁ Ὀβίδιος παρεδέχοντο πὺς οἱ ἐρωτευμένοι μοιάζουν μὲ πολεμιστὰς πού ἀγωνίζονται ἐξ ἴσου.

(2) Τ' ἀγάλματα τῶν θεῶν ἦταν τοποθετημένα σὲ τρόπο πού νάχουν ἀριστερὰ τὴν ἀνατολή, γιὰ νὰ ἐκπληρώνονται οἱ πόθοι τῶν προσκυνητῶν. Ἐθεωρεῖτο ἀριστος οἶκός.

(3) Εἶναι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Ἀπελῆ πού ὁ Αὐγουστος εἶχε τοποθετήσει στὸ ναὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος.

(4) Ἦταν συνήθεια νὰ παραβιάζουν συχνὰ τὶς θύρες τῶν ἐταίρων, ὅταν αὐτὲς ἀρνοῦντο νὰ τοὺς δεχτοῦν.

(5) Στὴ Μέμφιδα ὑπῆρχε μεγάλο ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης, πού, κατὰ τὸν Στράβωνα μεταφέρθηκε ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἐθεωρεῖτο ἐξαιρετικὰ εὐνοομένη ἡ πόλις ἀπὸ τὴ θεὰ, γιὰ τὸ γλυκὸ τοῦ κλίμα καὶ τὰ πλούτη της.

(6) Ἡ Χλόη ἦταν ἀπὸ τὴ Θράκη, γιὰ τοῦτο ὁ Ὀράτιος θυμᾶται ἐδῶ τὸ Σιδῶνιο χιόνι. Ἡ Χλόη περήφανη καὶ ψυχρὴ βασάνιζε τὸν ποιητὴ μὲ τὴν ἀδιαφορίαν της.

ΝΙΚΟΤ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Στὸν ἐπίσκοπο Πέτρος κ. Διονύσιο
Μαραγκουδάκη ἀφιερώνω

Στὴν Κρήτη ἔχομε πολλές ἐκκλησίες καὶ μοναστήρια τῆς Παναγίας. Καὶ τὸ καθένα διακρίνεται ἀπ' τὸ ξεχωριστὸ ἐπίθετο πού ἔχει ἡ θεοτόκος. Ἔτσι ἔχομε Παναγία Χρυσοσκαλίτισσα στὴν Κίσαμο, ἀδιάφορο ἂν τώρα ἡ ἐκκλησία ἐορτάζει τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἔχομε Χρυσοπηγὴ στὴν Κυδωνία, Κερά ἢ Κερά Γωνία στὴν Κίσαμο, Κυρία Ἀκρωτηριανὴ στὴν Κριτσά καὶ στὸ Τοπλοῦ, Παναγία Ταυριδιανὴ στὴν Κριτσά, Π. Θυμανὴ στὰ Σφακιά, Παναγία Βιργιωμένη στὴν Ἱεράπετρα, Παναγία Φανερωμένη στὴ Σητεία, Γρά-Κερά στὸ Καστέλλι τῆς Κισάμου, Π. τῆς Φαλάνδρας στὴν Πυργιώτισσα, Π. Ὀδηγήτρια στὸ ἴδιο μέρος, Π. Καρδιώτισσα στὸ ἴδιο μέρος καὶ παλαιότερα στὴν Πεδιάδα ὅπου τὸ σημερινὸ χωριὸ Κερά, Νεροχιονίτισσα στοὺς Μουρνιὲς Κυδωνίας καὶ Ξεροπηγαδιώτισσα στὸ Νίμπρος Σφακιῶν, Παναγία Σκαφιδιανὴ στὴ θέσι Σκαφιδάκια παρὰ τὰ Τεμένια Σελίνου, Μεσοπαντίτισσα εἰκόνα πού βρίσκεται τώρα στὴ Βενετία, Σκορδυλιανὴ μεταξὺ Καλυβῶν καὶ Ἀρμένων Ἀπηκορώνου, Μεσοσπυρίτισσα στὸ Βουτὰ Σελίνου, Γουβερνιώτισσα στοὺς Ποταμιὲς Πεδιάδος, Πυργιώτισσα καὶ Μεριδιώτισσα στὴ Σηλιά Κισάμου.

Κι' αὐτὸ φυσικὰ τὸ νὰ ἔχη ἡ Παναγία πολλὰ ἐπίθετα δὲ συμβαίνει μόνο μὲ τὴν Κρήτη. Παρέθεσα μόνο Κορητικὰ παραδείγματα ὡς προχειρότερα, ἔχω ὅμως καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν μερικὰ ἀνάλογα δείγματα. Στὴ Ζάκυνθο ἔχομε περίφημο μοναστήρι τῆς Ἀναφωνήτρο(ι)ας, ὅπου ἔμεινε ὁ Ἅγιος Διονύσιος. Στὰ Καλάβρυτα τὴν περίφημη Ἀγία Λαύρα πού ἐορτάζει στὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.

Στὴν Κηφισιά τὴν Παναγία τὴν Εὐδοῦ, στὴν Κέρκυρα τὴν Π. τὴν Περβλιώτισσα, τὴν Π. τὴν παλιοκαστριώτισσα. Στὴν Ἡπειρὸ τὴν Π. τὴν Παλιοιριώτισσα, τὴν Π. τὴν Περίλιψη, τὴν Π. τὴν Ἐλεῶσα καὶ τὴν Π. τὴν Παρηγοῖτισσα.

Στοὺς Σέρρες τὴν Π. τὴν Διόκαλη. Στὴν Ἐλασσῶνα τὴν Π. τὴν Ὀλυμπιώτισσα, στὴ Μεσσηνία τὴ Χρυσοκελλαριά. Στὴν Κων(σταντινούπολιν) τὴν Παμμακάριστη, τὴν Κυριώτισσα, τὴν Βλαχαιριώτισσα (τῶν Βλαχαιρῶν), τὴν Ἀγιογοῖτισσα, τὴν Π. τὴν Πανάχραντη. Στὸ Ἀγιονόρος τὴν Προταίτισσα τῶν Ἰβήρων.

Στὴν Τήνο τὴ Βαγγελίστρα, στὴ Σίφνο τὴ Χρυσοπηγὴ, στὴ Σχιάθου τὴν Κανίστρα καὶ τὴν Κατευδῶτρα. Στὴ Λακωνία τὴν Π. τῆς Ταραφῶνας, στὴν Ἀκαρνανία τὴ Μπροσσιώτισσα (22 Αὐγούστου), στὸ Μιστρά τὴν Παντάνασσα. Στὴν Ἀθήνα τὴ Χρυσοκαστριώτισσα, τὴ Σωτήρα, τὴν Κερά, τὴν Κερά Καντήλη, τὴν Ἀγία Κίουρά, Χρυσοσπηλιώτισσα, τὴν Π. τὴν Βλασσαροῦ. Στὴ Μύκονο τὴν Π. τὴν Τουρλιανή, στὴ Μήλο τὴν Π. τὴν θαλασσιώτισσα. Στὸ Ἄργος τὴν Κεφαλαριώτισσα, στὴν Κάλυμνο τὴν Π. τὴν Γαλακάνη καὶ τὴν Π. τὴν Κεραψηλή.

Καὶ ὁ ποιητὴς παράστησε τὸ Βουλγαροκτόνο νὰ προσφωνῇ τὴ

Θεοτόκο με περίσσια επίθετα ἀνεβαίνοντας στο ναὸ της στήν Ἀκρό-
πολι :

Παντάνασσα, Ἐλεουσα,
Γλυκοφιλοῦσα, Ἀκάθιστη, Γιάτρισσα, Πονολύτρα,
Παραμυθιά, Περιβλεφτή, Πανάχραντη, Ὁδηγήτρα,
Ἀναφωνήτρα, τριχεροῦσα, Βαγγελίστρα, Λαύρα,
Γοργοεπίκοη, Ἀθηναία, Ρωμαία, Φανερωμένη.

(Κ. Παλαμᾶ Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ λόγος δέκατος)

Σὲ πολλοὺς θὰ γεννήθηκε ἡ περιέργεια νὰ μάθουν σὲ ποιά αἰτία
οφείλεται ἡ ἐμφάνισι αὐτῇ τῆς Θεοτόκου ὑπὸ διάφορα ἐπίθετα καὶ ἡ
ἀπονομή στὴ Θεομήτορα λατρευτικῆς πίστεως διαφορετικῆς στὰ διά-
φορα μέρη. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς ὅτι ἡ Π. ἡ Βαγ-
γγελίστρα τῆς Τήνου δὲ συμβιβάζεται μὲ τὴ Λαύρα τῶν Καλαβρυτῶν
καὶ τὴν Κερά τῆς Κισάμου. Ὁ κόσμος ὅταν ἔχη τάξιμο θέλει νὰ τὸ
δώσῃ σὲ ἓναν ἅγιον ὠρισμένο ὃχι μόνο ὀνομαστικά μὰ καὶ τοπικά.
Τασσόμαστε σ' ἐκκλησίαις μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς. Σ' αὐτὸ συντελεῖ καὶ
τὸ πλήθος τῶν εορτῶν τῆς Παναγίας. Ξεχωρίζουμε τὴν Π. ποὺ εορ-
τάζει στοὺς 2 τοῦ Φλεβάρη, στοὺς 25 τοῦ Μάρτη, στοὺς 15 Αὐγούστου,
στοὺς 8 Σεπτεμβρίου, 21 Νοεμβρίου κ.λ.π.

Ἄς γυρίσουμε στὴν ἀρχαιότητα γιὰ λίγο. Ἡ Ἀθηνᾶ ἡ Πρόμα-
χος, ἡ Ἀλέα, ἡ Παρθένος, ἡ Ἐργάνη εἶναι θεότητες μὰ τὴν ἀλήθεια
διαφορετικές. Ἡ μὲν εἶναι Ἀθηνᾶ ὀπλισμένη ὡς βγῆκε ἀπ' τὸ κεφάλι
τοῦ Διὸς κατὰ τὸ γνωστὸ μῦθο, ἡ δεύτερη στὴν Ἀρκαδία ταυτίστηκε
μὲ τὴν Ἀθηνᾶ χωρὶς νᾶναι ἡ ἴδια Θεότητα, ἡ Παρθένος εἶναι ἡ
σοφὴ καὶ ὃχι ἡ πολεμόχαρη, ἐνῶ ἡ Ἐργάνη εἶναι ἡ προστάτρια τῆς
ἐργασίας.

Ἄς πάρουμε κι' ἓναν ἄλλο θεό, τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ποῦμε. Πα-
ραθέτω μερικά ἀπ' τὰ ἐπίθετα ποὺ εἶχε. Φοῖβος, Λύκειος, Θαργῆλειος,
Σμινθεὺς, Παρνόπιος, Σμίνθιος, Ἐκάεργος, Ἐκατηβόλος, Ἐκηβό-
λος, Κλυτότοξος, Ἀργυρότοξος, Μοιραγέτης, Ἐπικουρείος, Σωτήρ.
Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἔχουν σχέση μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν ἡλιακὴ θεότητα ποὺ
φωτίζει, χτυπᾷ, βοηθεῖ καὶ σώζει. Ἀνάλογα μὲ τὸν τόπο τῆς λατρείας
τοῦ καὶ τοὶς σχέσεις μὲ τὰ ποίμνια εἶναι τὰ ἐπόμενα ἐπίθετα. Ἀ-
γραῖος, Νόμιος, Ἀγνιεύς, Οἰκιστής, Ἀγρεύς, Ἀκτιος. Λευκάτας, Αἰ-
γλήτης, Ἀναφαῖος, Ἴσμηνιος, Ποίμνιος, Ἐπιμήλιος, Τράγιος, Ἀρνο-
κόμης, Μαλόεις, Γαλάσιος. Εἶναι ἀκόμα Μουσηγέτης σὰ θεὸς τῆς μου-
σικῆς. Λοξίας σὰ θεὸς τῆς μαντικῆς, κι' ἀκόμα εἶχε κι' ἄλλα ἐπίθετα :
Κάρνειος, Πατροφῶς, Δελφίνιος, Οἰκιστής, Δωματικός, Ἐμβάσιος,
Ἐκβάσιος. Εὐρυβατήριος, Εὐρύαλος, Φαναῖος, Ἀλεξίκακος καὶ Ἀπο-
τρόπαιος. Βλέπουμε λοιπὸν ὅτι ἓνας θεὸς ἔχει τρεῖς δωδεκάδες περὶ-
που ἐπίθετα ποὺ τὸ καθένα ἔχει τὸ λόγο του. Πίσω ἀπ' τὸ ἐπίθετο
κρύβεται ἡ εἶναι καὶ φανερός ἡ μῦθος ἀναφερόμενος σ' ἓνα γεγονός
σχετικὸ μὲ τὸν θεὸ ἡ ιδιότητά του, ἡ ἀρχικὴ του λατρεία ἀπ' τοὺς διά-
φορους λαούς. Καὶ τὰ ἐπίθετα οὗτα εἶναι μόνο τῆς δικῆς μας γλώσ-
σας χωρὶς νὰ χρησιμοποιήσωμε οὔτε ὅσα ποιητικῶς ἀποδίδονται στὸ
γιὸ τῆς Μητοῦς, οὔτε ὅσα ἡ Λατινικὴ θρησκεία ἀπέδιδε στὸν ἀδελφὸ
τῆς Ἀρτέμιδος. Ὁ Λοξίας τῶν Δελφῶν κι' ὁ Ἀπόλλων τῆς Δήλου
ἦσαν διαφορετικοὶ βέβαια καὶ μεταξὺ τους μὰ καὶ μὲ τὸν Αἰγύπτιο
Βάουλ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνατολικὲς θεότητες, ὅλοι ὅμως συμβόλιζαν τὸ
φῶς, τὸν ἥλιο. Πῶς προήλθαν οἱ διαφορὲς θεότητες καὶ πῶς ἐνώθη-

καν σὲ ἓνα πρόσωπο καὶ πῶς ἀποδόθηκε στὸν ἴδιο θεὸ ἡ μυθολογία
πολλῶν τοπικῶν θεοτήτων δὲ θὰ ἐξηγήσωμε ἐδῶ. Εἴτε τὴν εὐλογί-
αν τοῦ Εὐημέρου δεχτοῦμε εἴτε καμμιά νεώτερη, τὸ πρᾶγμα ἔ-
στὶν ὅτι τὸ καταλάβωμε σὰν ἐρῶμε στα δικὰ μας τὰ χρόνια καὶ στοὺς δικούς
μας τοὺς θεούς.

Ἡ ἐπίσημη χριστιανικὴ ἐκκλησία δὲν ἔχει φυσικὰ θεοποιήσει τὴ
θεοτόκο. Μὰ οἱ θεοὶ δὲν ἐπιβάλλονται οὔτε μὲ κανόνες οὔτε μὲ διατάγ-
ματα, ὅσο μὲ τὴ λατρεία τῶν πιστῶν. Καὶ στὴν Παρθένον δὲν ἀποδίδεται
μονάχα τιμὴ μὰ καὶ λατρεία.

Τὸ γιὰ τὴν ἐμὲ θεοτόκο εἶναι εὐνόητο. Ἐπίθετο παλιὸ τῆς Μα-
ριᾶμ ποὺ οἱ Νεστοριανοὶ θέλησαν νὰ τὸ τρέψουν σὲ Χριστοτόκος.
Παρθένος λέγεται ἡ Παναγία γιὰ τὴν ἐν ἡμέρᾳ τῶν εὐαγγελίων χωρὶς νὰ γνω-
ρίσῃ ἄντρα ἔκαμε τὸ Χριστὸ «ἐκ πνεύματος ἁγίου». Ὑπάρχει στὴ ση-
μερινὴ Παρθένον ἀραγε ἀνάμνησι τῆς Παρθένου Ἀρτέμιδος τῆς Δικτυ-
ναίας, τῆς Βρυτομάριος ἡ Βρυτομάριος (γλυκεῖας παρθένος); Μερ-
κοὶ τὸ νομίζουν κι' αὐτό, μὰ εὐκολότερα συσχετίζουμε τὸ ἐπίθετο τοῦ
Παρθένου μὲ τὸ ἴδιο ἐπίθετο τῆς Ἀθηνᾶς. Στὸν ἴδιο βωμὸ λατρεύτη-
κε κι' ἡ κόρη τοῦ Διὸς κι' ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Κι' αὕτῃ ἡ σύμ-
πτωσι δὲν ἔγινε μόνο στὸν Παρθενῶνα τῶν Ἀθηνῶν, μὰ χωρὶς ἄλλο
κι' ἄλλου.

Γενικὰ κάνω ἐδῶ αὕτῃ τὴν κατάταξι: τὰ ἐπίθετα ποὺ ἀποδόθηκαν
στὴ Μαριᾶμ εἶναι δύο μεγάλων κατηγοριῶν. Τὰ λόγια ποὺ δόθηκαν ἀπὸ
συγγραφεῖς καὶ ποιητὲς ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὑμνογράφους καὶ ποὺ δὲ
δι-σώθηκαν ὡς σήμερα στὴν κοινὴ ὁμιλία καὶ τὰ λαογραφικὰ νὰ ποῦ-
με ποὺ κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρουν. Δὲν ξαίρω π. χ. ἂν λέμε Π. ἡ Κεχα-
ριτωμένη ἢ ἡ Ὑπέρμαχος Στρατηγὸς ἢ ἡ Νύμφη Ἀνύμφεντος, ἐπί-
θετα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ. Λέμε ὅμως ἡ
Περιβλεφτή, ἡ Κερά ἢ Παντάνασσα.

Γιὰ νὰ ἐξετασθοῦν τὰ λαογραφικὰ ἐπίθετα τῆς θεοτόκου καλύτε-
τερα τὰ γυρίζουμε στὰ ἐξῆς μέρη.

Ἐπίθετα προερχόμενα ἀπ' τὴν ποίηση καὶ τὴν τέχνη γενικὰ.
Ἡ ποίηση τὴν ὠνομασε Ὑπέρμαχον, Περιβλεπτόν, Γοργοεπίκοον,
Παμμακάριστον, Πανάχραντον, Παντάνασσαν. Ἔτσι ἔχομεν Περμά-
χον (καὶ κύριον ὄνομα), Περίλιπτον, στὰ Γιάννινα, Γοργοεπίκοον (Ἀγ-
γελεῖος) στὴν Ἀθήνα, Παμμακάριστο (Μολλᾶ Ἀλῆ Φεναρὶ) στὴν
Πόλι, Παντάνασσα στὸ Μυστρά. Στὴ ζωγραφικὴ ὀφείλωμε ἄλλη κατη-
γορία ἐπιθέτων τῆς Παναγίας : Πλατυτέρα, βρεφοκρατοῦσα, Κυρά
(Κυρία τῶν ἀγγέλων). Ἀπ' τὸ τροπαιο ποὺ λέει «τὴν γὰρ σοι μήτραν
θρόνον ἐποίησε καὶ τὴν σὴν γαστέρα πλατυτέραν οὐρανῶν ἀπειργά-
σατο», οἱ ἁγιογράφοι παράστησαν τὴν θεοτόκο μὲ πλατυτέραν γαστέρα
πάνω ἀπ' τὸ ἱερό, καὶ ἀπὸ καὶ κάθε εἰκόνα τῆς σ' αὕτῃ τὴ θέσι λέγε-
ται «πλατυτέρα». Βρεφοκρατοῦσα εἶναι ἡ Παναγία ποὺ στὰ χέρια τῆς
κρατᾷ τὸ θεῖον βρέφος. Ἡ Κυρία τῶν Ἀγγέλων μένει ὃχι μόνο στὰ
συναλάρια μὰ καὶ στα τοπωνυμικά «ἡ Κυρά γωνία» π.χ. Κουβουκλαρία
εἶναι εἰκόνα τῆς κοιμήσεως ποὺ παριστάνει τὴν θεοτόκο νεκρὴν στὸ κου-
βούκλιο.

2) **Ἐπίθετα ἀνάλογα μὲ τοὺς εορτές τῆς.** Τέτια εἶναι τὰ
ἐξῆς : Ἡ Παπανή, δηλαδὴ ἡ ἐκκλησία, ἡ Παναγία ποὺ εορτάζει στοὺς
2 τοῦ Φλεβάρη. Ἡ Μεσο(πα)παντίτισσα, ἡ εἰκόνα, ἐκκλησία, θεοτόκος

που ξεορτάζει στοίς 13 του Γενάρη. Ἡ Βαγγελίστρα που ξεορτάζει του Εὐαγγελισμού στοίς 25 του Μάρτη, ἡ Ἀκάθεστη, κλπ.

3) *Ἐπίθετα ἀπὸ θαῦματα καὶ περιστάτικα* ἀποδιδόμενα στὴ θεοτόκο. Γιὰ τὸ θαῦμα τῆς Ζωοδόχου πηγῆς στὴν Κων(η)πολὶ τὴν εἶπαν Χρυσοπηγή. Φανερωμένη γιατί φανερώνεται στοὺς πιστοὺς. Ὁδηγή-τρο(ι)α γιατί τοὺς ὁδηγεῖ. Μυρτιδιώτισσα γιατί ἡ εἰκόνα τῆς βορέθηκε μέσα σὲ μυρτιές, Πορταῖτισσα ἀπὸ ἓνα θαῦμα στὴ μονὴ τῶν Ἰβήρων που μᾶς ἐξιστόρησε ὁ Μωραϊτίδης, Κατευοδώτρα γιατί κατευοδώνει τοὺς ναυτικοὺς (Παπαδιαμάντης: Ἀγνάντεμα).

4) *Ἐπίθετα τοπωνυμικά καὶ κτητικά*. Παλαιοκαστριτίσσα ἐκεῖνη που μένει στὸ Παλιὸ Κάστρο, Σκορδελλιανὴ αὐτὴ που ἀνῆκε στὴν οἰ-γένεια Σκορδέλληδων. Ἐτσι Βλαχαιρνώτισσα (καὶ Βλαχαιρωνίτισσα), Ὀλυμπιώτισσα, Καριότισσα, Πυργιώτισσα, Κυραψηλή, Γαλατιανή.

Γιὰ τὸν ἀπλοῖκὸ κόσμο εἶχε πάντα σημασία ἡ Παναγία γιὰ τὴ δύναμι που εἶχε κοντὰ σὸ γιό της. Κι' οἱ ἀπλὲς γυναικοῦλες παρακα-λοῦσαν τὴν Πονολύτρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ, ἀπ' τοὺς πόνους, τὴ Φα-νερωμένη νὰ φανερώσῃ στὸ παιδί τους τὸν ἴσιο δρόμο, τὴν Παραμυθιά καὶ τὴν Παρηγορήτρα νὰ τοὺς παρηγορήσῃ. Καὶ σιγὰ-σιγὰ ξεχωρίσαμε τὴ μιὰ ιδιότητα ἀπ' τὴν ἄλλη τόσο, ὥστε νὰ νομίζουμε ὅτι κάθε μιὰ ἐκ-κλησιὰ εἶναι εἰδικὴ γιὰ κάποια ἀσθένεια· σ' αὐτὸ συνετέλεσε κι' ἡ προπαγάνδα τῶν μοναχῶν που ἀνασκαλεύουν τὴ λαϊκὴ φαντασία καὶ ἐξεγείρουν τὴν πίστι τῶν Χριστιανῶν στὰ περιεργότερα πράγματα.

Στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα εἶναι χρήσιμος ἡ περισυλλογὴ τόσοι ζωντανῶν, ὅσο καὶ τῶν λογίων ἐπιθέτων τῆς θεοτόκου, ὅσα ἡ χάρι της ἀπέχτησε ὄχι μόνο στὸ φιλόδοξο Βυζάντιο καὶ στὴν κληρονόμο του τὴ νέα Ἑλλάδα μὰ καὶ στοὺς γειτονικοὺς μας καὶ μακρυνοὺς λαοὺς. Ἀπ' τὰ ἐπίθετα θὰ διαφωτιστοῦμε καὶ σὲ ζητήματα ἱστορικά γιὰ τὸ χτίσιμο μοναστηριῶν, γιὰ τὴν ἔχτασι τῆς φήμης τοπικῶν ἁγίων καὶ παρόμοια. Καὶ θὰ μάθουμε ἡ Virgo, ἡ Παρθένα, ἡ Madonna, ἡ Notre dame, ἡ Santa madre πόσῃ ἀλήχησι καὶ ποιά εἶχε στοίς ψυχὰς τῶν διαφόρων λαῶν καὶ πῶς καθέννας τους τὴν ἐφαντάστηκε, πῶς τὴν συνέδεσε μὲ τοπικὲς λατρεῖες, μὲ εἰδωλολατρικὲς παραδόσεις, μὲ θρύλους αἰώνων. Πῶς ἡ κάθε ποίησι τὴν ὕμνησε καὶ τι ἐπερίμενε ἀπ' τὴν παντοδυναμία της. Καὶ εἶναι εὐνόητο πῶς τὰ ἐπίθετα τῆς Θεοτό-κου κι' ἡ δόξα της εἶναι μεγάλη στοίς χῶρες που ἐπικρατεῖ εἴτε τὸ ὀρθό-δοξο εἴτε τὸ δυτικὸ δόγμα. Οἱ προτεστάντες οὔτε στοὺς ἁγίους οὔτε στὴ Θεομήτερα διατήρησαν τὴ λατρεῖα τῆς μεσαιωνικῆς ἐκκλησίας που στὴ χώρα μας σώζεται ἀκόμα στοίς μέρες μας.

Χανιά Γενάρης 1930

N. B. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

ΑΛ. ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ

Η ΦΥΓΗ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

Γεώργιος Σταῦρος, γραμματεὺς τοῦ Βελῆ, Πασᾶ Μωρηᾶ
Θάλεια Γκρόπιους, σύζυγος τοῦ Ἀγγλου Προξένου στὸ Τρίκερι
Φίλιππος Γκρόπιους, Ἀγγλος Πρόξενος στὸ Τρίκερι
Βάγνερ, ζωγράφος καὶ ἀπεσταλμένος τοῦ Πρίγκιπος τῆς Βαυαρίας
Τζῶν Μόουρ, ἀντιπρόσωπος τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου
Βελῆς, Πασᾶς τοῦ Μωρηᾶ
Σερῖφ Ἀγᾶς, ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀλῆ, Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων
Βαρῶνος Χάλερ τοῦ Χαλερστάιν, ἀρχαιολόγος
Φόστερ, ἀρχαιολόγος
Δίνκχ, ἀρχαιολόγος
Κόκρελ, ἀρχαιολόγος
Στάκελμπεργκ, ἀρχαιολόγος
Λέη, ἀρχαιολόγος
Ἀχμέτ, ἀξιωματικὸς τοῦ Μαχμούτ, Πασᾶ τοῦ Μωρηᾶ, διαδόχου τοῦ Βελῆ.
Α' Φύλαξ
Β' Φύλαξ
Μανῶλης, ὑπηρέτης
Σίμος, ὑπηρέτης
Νερούλια, ὑπηρέτρια

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ἡ σκηνὴ παρουσιάζει δωμάτιο, εἶδος προθαλάμου, φτωχικοῦ σπιτιοῦ, στὸ Ριζόκαστρο, χωρὶς τῆς Ἡλίδος, στὴ δυτικὴ πελοπόννησο. Πάτωμα, τα-βάνι ξύλινα, μαυρισμένα ἀπ' τὴν πολυκαιρία. Ὁ γιὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ Πασᾶς τοῦ Μωρηᾶ, Βελῆς, γυρίζοντας ἀπὸ μιὰ περιοδεία, στάθηκε γιὰ νὰ τελειώσῃ μερικὲς ὑποθέσεις καὶ νὰ ἀναπαυθῇ λίγο. Ἐνα νταβάνι, ἓνα τραπέ-ζι, δύο-τρία καθίσματα, ἓνα χαλὶ καὶ μερικὰ ἄλλα ἀντικείμενα τοποθετηθή-κανε βιαστικὰ στὸ δωμάτιο αὐτὸ γιὰ νὰ τὸ καταστήσουν εὐπρόσωπο, χω-ρίς ὅμως νὰ διαλυθῇ ἡ ἐντύπωση τῆς ταπεινότητος, τοῦ ἀδειαγοῦ που κυριαρχεῖ.
Δυὸ παράθυρα καφασωτά. Μιὰ πόρτα στὸ βάθος, που δίνει στὰ ἰδι-τερα διαμερίσματα τοῦ Βελῆ Πασᾶ. Ἀλλὴ πόρτα δεξιὰ που συγγενώνει μὲ τὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ.

Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μέσα ἀπ' τὰ κρᾶσια φωτίζει ἐλαφρὰ τὸ δωμάτιο που εἶναι μᾶλλον σκοτεινόν.

Ἀρχὲς Σεπτεμβρίου 1812

ΣΚΗΝΗ Ι

Γεώργιος Σταῦρος, Σερῖφ Ἀγᾶς, Α' Φύλαξ, Β' Φύλαξ

Ὅταν ἀνεβαίνει ἡ αὐλαία, οἱ δύο φύλακες μὲ κοντὸ ἀμπέχωνο, βράκα, σαρίκι παρδαλό, καθισμένοι διπλοπόδι σὲ μιὰν ἄκρῃ τῆς σκηνῆς, παίζουν κοντινὰ.

Α' φύλαξ.—(ρίχνοντας τὸ τελευταῖο χαρτὶ πὺλ κροτοῦσε.)—Φάντης!

Β' φύλαξ.—Μ' ἔφαγες σκυλὶ! (Μετροῦνε βιαστικὰ τὰ χαρτιά του.)

Α' φύλαξ.—Χαρτιά-σπαθιά τρία καὶ δύο πάστρες: πέντε, ἔξη, ἑφτά, ὀχτώ, ἔντεκα, δώδεκα...

Β' φύλαξ.—Μὲ περνᾷς τρία γιούνια ...

Α' φύλαξ.—Ἐξη γρόσια.

Β' φύλαξ.—Στὸ λογαριασμό!

Α' φύλαξ.—(συνοφρυνόμενος). Τί;

Β' φύλαξ.—(εἰρωνικά). Στὸ λογαριασμό, εἴπαμε!

Α' φύλαξ.—Μοῦ χρωστᾷς ἤδη εἴκοσι γρόσια...

Β' φύλαξ.—Θὰ γίνουν εἴκοσι...

Α' φύλαξ.—(ὠφώνοντας τὴ φωνή). Θέλω νὰ μὲ πληρώσης!

Β' φύλαξ.—Κι' ἐγὼ ἄλλο τόσο. Ἐλα ὅμως πὺλ ὁ Ἐκλαμπρότατος Ἀφέντης μας—πὺλ ὁ Ἀλλάχ νὰ παίρνῃ μέρη καὶ νὰ τοῦ δίνῃ χρόνια κι' ὁ Μωάμεθ νὰ τὸν ἔχη γερὸ καὶ μεγάλο—μᾶς καθυστερεῖ τόσους μισθοὺς! Χτὲς εἶπε πῶς ὅταν πᾶμε στὴν Τριπολιτσά θὰ μᾶς ἔσφλησῃ. Ἐχε λίγη ὑπομονή...

Α' φύλαξ.—Ἐδῶ ἔχει πλούσιους τσελεμπήδες. Πήγαινε ζήτησε δανεικά...

Β' φύλαξ.—Ἐξυπνος εἶσαι! Γιατὶ δὲν πᾶς ἐσύ;

Α' φύλαξ.—Σοῦ χρωστᾷ ἐγώ;

Β' φύλαξ.—Ναί ἔχεις δίκιο, ἐγὼ σοῦ χρωστᾷ, ἀλλὰ θέλω καὶ τὸ τομάρι μου. Οἱ καιροὶ ἀλλάξαν. Καθένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀφορεσμένους ἔχει κάτω ἀπ' τ' ἀντερί του ἓνα πιστόλι... Δὲ φοβοῦνται τώρα τώρα. Σοῦ τὴν ἀνάβουν ὡς πὺλ νὰ πῆς...

Εἰσέρχονται ὁ Γεώργιος Σταῦρος κι' ὁ Σερῖφ Ἀγᾶς, ἀπ' τὴ δεξιὰ πόρτα, συζητῶντας. Ὁ πρῶτος φορεῖ ρεδιγκότα βελούδινη vert bonteille καὶ κοντὸ καφὲ πανταλόνι, κολλημένο στὸ σῶμα. Ψηλὲς γκέτες συμπληρώνουν τὴν ἐνδυμασία του. Εἶναι ἐπιμελῶς ξυρισμένος. Μαλλιά λίγα. Μιὰ τούφα καταλήγει σὲ μύτη, στὸ μέτωπο, ὅπως αὐτὴ πὺλ εἶχε ὁ Ναπολέον ἐπὶ τῆς βασιλείας του. Γενικῶς ἡ ἐμφάνισή του θυμίζει ἀστὸ τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας. Ὁ Σερῖφ Ἀγᾶς φορεῖ ἐθνικὴ στολή. Ἀμπέχωνο καὶ βράκα βαθυκύανη, μὲ πολυτελὴ κεντήματα κόκκινα καὶ χρυσά. Μεγάλο σπαθὶ στὸ πλάι. Στὴ μέση πέτσινη ζώνη μὲ πιστόλι, ἔγχειρίδιο, σφαῖρες, κτλ. Γκέτες ἡμίψηλες μὲ σπηρούνια. Ἀσπρο μετξωτὸ σαρίκι. Ἀσπρο ποδὴρ μανδύα. Μουστάκι καὶ γένι κατὰμαυρα.

Γεώργιος Σταῦρος.—Δὲν ἔχωμε χοήματα (Βλέπει τοὺς φύλακες καὶ τοὺς πλησιάζει θυμωμένος). Βρὲ κοπρόσκυλα, τί γυρεύετε ἐδῶ;

Α' φύλαξ.—(πὺλ σηκώθηκε). Φυλάγωμε τὸν Ἐκλαμπρότατο ἀφέντη μας—πὺλ ὁ Ἀλλάχ νὰ κόβῃ μέρη καὶ νὰ τοῦ δίνῃ χρόνια κι' ὁ Μωάμεθ νὰ τὸν ἔχη γερὸ καὶ μεγάλο...

Γεώργιος Σταῦρος.—Ὁ Ἀλλάχ θὰ τοῦ δίνῃ χρόνια καὶ χωρὶς νὰ τὸν φυλάγετε σεις! Ἐκκουπισθῆτε ἀπὸ δῶ...

Β' φύλαξ.—Μὰ Εὐγενέστατε, ὁ Ἐκλαμπρότατος πὺλ ὁ Ἀλλάχ.

Γεώργιος Σταῦρος.—(αὐστηρά, δυνατά). Τραβάτε ἀπὸ δῶ, σᾶς εἶπα! Οἱ φύλακες ἔξοχονται. Οἱ δύο ἄνδρες κάθονται στὸ ντιβάνι.

Γεώργιος Σταῦρος (σκεπτικά).—Ἡ Πύλη ἔχει ἄσχημους σκο-

πούς. Ἐνα γεγονὸς μὲ ξαφνίζει. Γιατὶ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς δὲν προσπαθεῖ νὰ συνθηκολογήσῃ;

Σερῖφ Ἀγᾶς, (μὲ φρίκη).—Εἶναι δυνατόν!

Γεώργιος Σταῦρος.—Ἀκούη λιγώτερο δυνατό εἶναι ν' ἀντιμετωπίσῃ ὁλόκληρη Αὐτοκρατορία!

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς εἶναι ἰσχυρὸς. Ὅλη ἡ Γραικία εἶναι μὲ τὸ μέρος μας...

Γεώργιος Σταῦρος, (κουνώντας τὸ κεφάλι).—Ἀσήμαντη βοήθεια...

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Ἀσήμαντη ἢ ὄχι, αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἄλλοιως. Τὰ πράγματα προχωροῦσαν πολὺ γιὰ νὰ ζητήσῃ μιὰ φιλικὴ λύση, πὺλ, ἄλλωστε εἶναι σχεδὸν βέβαιο πῶς θ' ἀπορρίψῃ ὁ Σουλτάνος. Μὰ κι' ἂν τὴν δεχτῇ, εἶναι λιγώτερο βέβαιο πῶς τὸ κεφάλι τοῦ Ἀλῆ θὰ πέσῃ; Ἡ ἔνοπλη ἄμυνα εἶναι ἀκόμα τὸ καλύτερο... Ἄν οἱ Γραικοὶ τὸν βοηθήσουν, ποῖος ἔξερει μιὰ μέρα...

Γεώργιος Σταῦρος, (πὺλ ἔξαφνα δείχνει μεγάλο ἐνδιαφέρον).—Ναί, λοιπόν;

Σερῖφ Ἀγᾶς, (σκεπτικός, τὰ μάτια ἀπλανῇ).—μπορεῖ, μπορεῖ κι' οἱ Ρωμηοὶ ν' ἀποτινάξουν τὴ σκλαβιά...

Γεώργιος Σταῦρος.—Μήπως ἀκουσες ποτὲ τὸν ἴδιο τὸν Πασᾶ νὰ λέῃ τέτοιο πράγμα;

Σερῖφ Ἀγᾶς (ρεμβώδης).—Εἶναι ὁ μεγαλύτερός του πόθος. Μόνο...

Γεώργιος Σταῦρος.—Μόνο;

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Οἱ Γραικοὶ δὲν ἔχουν πεποίθησι στὶς προθέσεις του, ἐμπιστοσύνη στὴν εὐκρίνειά του... Νομίζουν πῶς θὰ τοὺς ξεγελάσῃ... (Μιὰ παύση). Θᾶπρεπε...

Γεώργιος Σταῦρος (σιγά, μὲ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον).—Θᾶπρεπε;

Σερῖφ Ἀγᾶς (ἀπότομα).—Μοῦ εἶπαν πῶς ὑπάρχει κάποιος σύνδεσμος ἔξω, στὴ Μοσχολία... Ἐνας μυστικὸς σύλλογος πὺλ ἐργάζεται γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἑλλήνων... (Στρέφεται πρὸς τὸ Γεώργιο Σταῦρο). Ἐσὺ ἔξερεις τίποτα;

Γεώργιος Σταῦρος (μ' ἀνεπαίθητο δισταγμό).—Τί θὰ μποροῦσε νὰ κἀν αὐτὸς ὁ σύλλογος ἂν πραγματικῶς ὑπῆρχε;

Σερῖφ Ἀγᾶς.—Θὰ εἶχε τὸ κύρος νὰ συγκεντρώσῃ τίς ἐγκατεσπαρμένες δυνάμεις τῶν Γραικῶν, νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μὲ τὸν Ἀλῆ, νὰ πάρῃ ἐγγυήσεις, νὰ...

Γεώργιος Σταῦρος (ἡ ἰδέα δὲν εἶναι κακὴ).—Ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε πρῶτα νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Ἀλῆς ὁ ἴδιος...

Σερῖφ Ἀγᾶς (χαμογελώντας).—Εἴμαστε παλαιοὶ γνωστοί, Γεώργιο, νομίζω, καὶ ἔξερεις πῶς ἡ ἐκτίμησις κ' ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ γιὰ τὸ δοῦλο σου εἶναι...

Γεώργιος Σταῦρος (μ' ἓνα κτύπημα τοῦ χεριοῦ).—Ἐέρω, ἔέρω...

Σερῖφ Ἀγᾶς (πὺλ ἄναψε τὸ τσιμποῦκι του καὶ ξαπλώνεται στὸ ντιβάνι).—Τὸ ζήτημα εἶναι πὺλ θὰ μποροῦσε νὰ βρῇ κανεὶς αὐτοὺς τοὺς χριστιανοὺς πὺλ κρίβονται σὰν τὴν ντροπαλὴ παρθέναν...

Γεώργιος Σταῦρος.—Ποῖος ἔξερει...

Σερῖφ Ἀγᾶς (διερευνητικά).—Εἶναι ἀλήθεια πῶς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τηροῦν τὴ μυστικότητα ἐπὶ ποινῇ θανάτου;

Γεώργιος Σταύρος.—Τι περίεργος πού είσαι, 'Αγᾶ μου! Μὲ ρωτᾷς σαματὶς ἐγὼ ξέρω περισσότερα ἀπὸ σένα...

Σερῖφ 'Αγᾶς (βάζοντας τὸ χέρι στὸ γόνατο τοῦ συνομιλητοῦ του).—Εἶσαι Γραικός!

Γεώργιος Σταύρος.—Γεννήθηκα στὸ σεράγι τοῦ 'Αλῆ Πασᾶ...

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Δὲν ἔχει σημασία. (Γελᾷ). 'Αλλωστε ξέρεις πολὺ καλὰ πὼς ὁ 'Αλῆ Πασᾶς δὲν ἦταν ποτὲ ἐξαιρετικὰ ἐθνικόφρων... (Μὲ φωνὴ χαμηλὴ, πειστικῇ). Δοιπόν, δὲν ἄκουσες, δὲν εἶδες ποτὲ τίποτα;

Γεώργιος Σταύρος.—Ποτέ.

Σερῖφ 'Αγᾶς (κυττάζοντας τὸ γραμματέα δι'ιπεραστικά). Καλά, Γιώργο, καλά...

Γεώργιος Σταύρος, (ἐπιθυμῶντας ν' ἀλλάξῃ θέμα ὁμιλίας.—Πότε εἶδες γιὰ τελευταία φορὰ τὸ γέρο μου;

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Δυὸ μέρες πρὶν φύγω ἀπ' τὰ Γιάννενα. Κι' ὁ θεῖος σου ὁ Μανώλης εἶναι στὴν Πάργα. Κι' δυὸ θέλανε νὰ μείνουν κοντὰ στὸν Πασᾶ. 'Αλλὰ τί νὰ τοὺς κάνωμε; Εἶναι πολὺ γέροι... 'Εδῶ θέλωμε ἄντρες γερούς γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμε τὴν κατάσταση. Τεὺς τὸ εἶπα. 'Ἦταν ἀπελπισμένοι. «Νὰ πῆς τοῦ Γιώργου,» μοῦ εἶπαν (ὁ Σερῖφ 'Αγᾶς χαμογελᾷ κι' ἐπιμένει στὶς λέξεις του) «πὼς αὐτὸς πρέπει νὰ κἀνῃ ὅ,τι δὲν μπορέσαμε νὰ κάνωμε ἑμεῖς γιὰ τὸν Πασᾶ...

Γεώργιος Σταύρος.—'Ἦταν περιττὸ νὰ μοῦ τὸ ὑπενθυμίσουν. 'Εγὼ ξέρω τὸ καθήκον μου...

Σερῖφ 'Αγᾶς (βάζοντας τὸ χέρι στὸν ὄμο τοῦ Γ. Σταύρου).—'Ακουσε, Γιώργο, μοῦ ἦρθε μιὰ ἰδέα. 'Αν ὁ Βελῆ Πασᾶς σοῦ ἀνέθετε, εἰδικῶς ἐσένα, νὰ προσπαθήσῃς νὰ ἐρῇς εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ συλλόγου αὐτοῦ, θὰ μπορούσες νὰ τὰ καταφέρῃς;

Γεώργιος Σταύρος (διστακτικῶς).—Δὲν ξέρω. Θὰ ἐπροτε νὰ δῶ...

Σερῖφ 'Αγᾶς (μὲ κάποια ἀόριστη ἱκανοποίηση).—'Αλλο πρᾶμμα τώρα. Αὐτὰ πού μοῦ εἶπες γιὰ τὸ ἱππικὸ δὲν ἐπιδέχονται τροποποίηση;

Γεώργιος Σταύρος.—Δὲν πρόκειται περὶ τροποποιήσεως. Εἴχαμε χίλιους πεντακόσιους κυβάλλια ἱππῶν. Οἱ πεντακόσιοι εἶναι στὴ Μάνη γιὰ νὰ καταστρίβουν κάποια ἔξερση. 'Εκατὸ στείλαμε στὴν 'Αθήνα, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ Σερδάρη. Χρειάζονται τὸ λιγώτερο διακόσιοι ἀκόμα γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ Μωρηᾶ. Μένουν ἑφτακόσιοι. 'Αλλὰ εἶναι ἀμφίβολο ἂν θὰ μπορέσουν νὰ φύγουν οἱ μισοί. Δυὸ μῆνες τώρα δὲν πληρώσαμε ἕνα γρόσι γιὰ μισθοὺς. 'Αφίνω τίς ζωτροφίες καὶ τὰ ἄλλα ἔξοδα...

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Θὰ τοὺς πληρώσωμε!

Γεώργιος Σταύρος.—Πότε;

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ καθορίσω...

Γεώργιος Σταύρος.—Ναί, ξέρω... ἀλλὰ δὲν τρῶνε πιά ὑποσχέσεις!

Σερῖφ 'Αγᾶς.—'Ακουσε, ἐγὼ νομίζω...

Γεώργιος Σταύρος (ποὺ σηκώθηκε).—'Αφισε, θὰ πάω νὰ δῶ τί κἀνῇ ὁ Βελῆς. Εἶναι προτιμώτερο νὰ μιλήσῃς ἀπ' εὐθείας μαζί του...

Εἰσοδος κ. καὶ κυρίας Γκρόπιους μὲ τὸν Α' Φύλακα ποὺ τραβιέται σὲ μιὰν ἄκρη καὶ περιμένει. 'Η κ. Γκρόπιους, ὄρωιότατη, φορεῖ κοστουμί ἀμαζῶνος. Φαριδί, μαῦρο φινιστάνι, ζακέττα κοντὴ μὲ μὲ κεντήματα καὶ δαντελλένιο γιακά, καπέλλο μὲ φτερά στρουθοκαμήλου, γκέττες. Κρατᾷ ἕνα λεπτὸ μαστίγι. Κι' ὁ σύζυγός της ἔχει ἐπίσης ἱπ-

πευτικὴ ἐνδυμασία. Γκρίζο πανταλόνι ἐφαρμοστό, ρεδιγκότα, γκέττες, πελερίνα σταχτιά μὲ μεγάλο τριδιπλο κολλάρο, ἡμίψηλο καπέλλο.

'Ο Γεώργιος Σταύρος βγήκε βιαστικά ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ βάρους.

ΣΚΗΝΗ II

Γκρόπιους, κυρία Γκρόπιους, Σερῖφ 'Αγᾶς, Α'. Φύλαξ

Γκρόπιους (ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ καπνίζῃ νώχελικά, μισοξαπλωμένος στὸ ντιβάνι).—'Ο 'Εξοχώτατος εἶναι θεατός;

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Δὲν ξέρω...

Γκρόπιους (θυμωμένος ἀπ' τὴν στάση τοῦ Σερῖφ 'Αγᾶ).—Ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ μὲ πληροφορήσῃ;

Σερῖφ 'Αγᾶς (ἀτάραχος).—Δὲν ξέρω...

Γκρόπιους.—Ποιὰ εἶναι, λοιπόν, ἡ δουλειά σας ἐδῶ;

Σερῖφ 'Αγᾶς (ποὺ σηκώθηκε).—'Εν πρώτοις ἡ δική σας ποιὰ εἶναι;

Γκρόπιους (μὲ στόμφο).—Φίλιπ Γκρόπιους, πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος στὸ Τρίκερι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Γεωργίου Δ', βασιλέως τῆς 'Αγγλίας, Σκωτίας καὶ 'Ιρλανδίας.

Σερῖφ 'Αγᾶς (ὕποκλινόμενος, εἰρωνικά).—Ταπεινός σας θεράπων, Σερῖφ 'Αγᾶς, 'Επιτελάρχης, Μυστικοσύμβουλος καὶ Διαχειριστὴς τοῦ Θησαυροφυλακείου τοῦ 'Εκλαμπροτάτου 'Αλῆ Πασᾶ τοῦ Τεπελενλῆ τῶν 'Ιωαννίνων!

Γκρόπιους.—Σᾶς ζητῶ συγγνώμην... 'Οπωςδῆποτε θὰ μὲ δικαιολογήσετε ὅταν σᾶς πῶ πὼς ἔρχομαι εἰδικῶς ἀπὸ τὴ Φιγᾶλεια ἐπὶ συνεντεύξει κι' ἐπείγομαι νὰ ἐπικοινωνήσω μὲ τὴν Αὐτοῦ 'Εξοχώτητα...

Σερῖφ 'Αγᾶς.—'Ο γραμματεὺς του θὰ γυρίσῃ σ' ἕνα λεπτὸ... Εἶμαι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ σᾶς πληροφορήσω ἀπὸ τώρα πὼς ἔχω προτεραιότητα.

Γκρόπιους.—'Α, εἶναι λυπηρὸ, πολὺ λυπηρὸ... (Βηματίζει μ' ἀμηχανία). Θ' ἀργήσετε;

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Φοβοῦμαι!

Γκρόπιους (ἀποτεινόμενος στὴ γυναῖκα του).—Θάλεια, ἀγαπητή μου, τότε θὰ ἐπωλεθῇ τῆς εὐκαιρίας γιὰ νὰ φροντίσω νὰ ξεσελλώσουν τ' ἄλλα... Σὲ μέλλει νὰ μείνῃς ἐδῶ;

Κυρία Γκρόπιους (ποὺ κύτταξε γύρω διερευνητικὰ, μ' ἕνα ἀνόρεχιο γαμόγελο).—'Οχι...

Γκρόπιους (στὸ Σερῖφ 'Αγᾶ).—Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε... (Τοποθετεῖ τὴν κυρία Γκρόπιους στὸ ντιβάνι). Righto, dear! (κινεῖ τὸ χέρι φεύγοντας).

'Ο Σερῖφ 'Αγᾶς βηματίζει σκεπτικῶς. Εἶναι φανερό πὼς θέλει νὰ πιάσῃ κουβέντα μὲ τὴν κυρία Γκρόπιους καὶ δὲν ξέρεי πὼς ν' ἀρχίσῃ. 'Εξαφνα παρατηρεῖ τὸν Α' Φύλακα.

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Τί κάνεις ἐδῶ, βρε σύ;

Α'. Φύλαξ.—Εἶμαι σᾶς... διαταγὰς σας...

Σερῖφ 'Αγᾶς.—Κόφιο καὶ γρήγορα κοιμάτι! ('Εξοδος τοῦ Α' Φύλακος. 'Ο Σερῖφ 'Αγᾶς ἔκανε ἀκόμα μερικὰ βήματα καὶ στάθηκε μπρὸς στὸ ντιβάνι. Χαμογελῶντας). 'Ασφαλῶς θὰ εἰσθε σύζυγος τοῦ 'Εκλαμπροτάτου;

Κυρία Γκρόπιους.—Αὐτὸ εἶναι ἀκριβές.

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ἐπιτρέπατέ μου νὰ σᾶς πῶ πόσο θαυμάζω τὴ μεγάλη πατρίδα σας, τὴ ἐκτίμηση τρέφω γιὰ τοὺς συμπατριῶτας σας...

Κυρία Γκρόπιους.— Ὡ εἰσθε πολὺ καλός, κύριε.

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ἐχω μιὰν ἀκατανίκητη κλίση πρὸς πᾶν ὅτι εἶναι ἀγγλικό. Μπορῶ νὰ καταλάβω ἕναν Ἀγγλο ἀπὸ χίλια μέτρα μακρὰ. Κυττάζετε παραδείγματος χάριν, τί γίνηκε τώρα. Πρὶν μάθω ἀκόμα τὸ νομα, τὴν ἰδιότητα τοῦ συζύγου σας, μόλις σᾶς ἀντίκρισα, ἀντελήφθην ἀμέσως ὅτι ἐπρόκειτο περὶ Ἀγγλίδος!

Κυρία Γκρόπιους (γελῶντας μέσα στὸ μαντῆλι της).— Κύριε, ἐγὼ εἶμαι Γραική...

Σερίφ Ἀγᾶς, (θορυβημένος).— Γραική!

Κυρία Γκρόπιους.— Συγκεκριμένως Χιώτισσα!

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ἀπ' τὸ νησί τῆς Βαλιντέ Σουλτάνας. Εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ φύγατε; (Ἐχει καθίσει στὴν ἀκρὴ τοῦ ντιβανιοῦ).

Κυρία Γκρόπιους.— Ἐξη χρόνια...

Σερίφ Ἀγᾶς, (ψάχνοντας θέμα δμιλίας, σκεπτικός, ἐλαφρὰ στενοχωρημένος).— Ἐξη χρόνια, Ἐξη χρόνια... (Μιά παύση). Καὶ μένα ἡ μάννα μου κατάγεται ἀπ' τὴ Χίο... Ὡραῖο μέρος ἡ Χίος. Ὅταν ἤμουν νεώτερος, πηγαίνα κάθε μέρα...

Κυρία Γκρόπιους.— Τώρα δὲν πηγαίνειτε πιά;

Σερίφ Ἀγᾶς.— Τώρα ἔχω εὐθύνες, βάσανα, πίκρες...

Κυρία Γκρόπιους.— Δὲ θὰ τὸ πιστεῦτε κανεῖς!

Σερίφ Ἀγᾶς.— Γιατί;

Κυρία Γκρόπιους.— Ἀκτινοβολεῖτε ἀπὸ δύναμη, ἀπὸ πεποίθησι, ἀπὸ...

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ἀπὸ...τὶ ἄλλο; (Κλίνει λιγάκι πρὸς τὸ μέρος της).

Κυρία Γκρόπιους, (μὲ κάποια σοβαρότητα).— Δὲν ξέρω... βοή-
τε το μόνος...

Σερίφ Ἀγᾶς.— Τὸ βοήκα!

Κυρία Γκρόπιους.— Μπράβο.

Σερίφ Ἀγᾶς.— Δὲν εἰσθε περιέργη νὰ σᾶς τὸ πῶ; (Γελᾷ ἐλαφρὰ, λίγο λαχανιασμένος ἀπὸ συγκίνηση).

Κυρία Γκρόπιους.— Ὅχι.

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ὅπωςδήποτε θὰ σᾶς τὸ πῶ. (Σιγά). Ἀπὸ ἔρωτα...

Κυρία Γκρόπιους.— Ἦμουν βεβαία...

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ἐχετε μεγάλη αὐτοπεποίθησι.

Κυρία Γκρόπιους, (ἀπερῶντας). Ἐγὼ; Γιατί;

Σερίφ Ἀγᾶς.— Γιατί... Ξέρω γὰρ γιατί... Ἴσως γιατί εἰσθε πολὺ ὄρατα...

Κυρία Γκρόπιους.— Εἰσθε καλός, πάρα πολὺ καλός καὶ φοβούμαι πῶς δὲν ἀξίζω καθόλου τὴν εὐμένειά σας...

Σερίφ Ἀγᾶς, (ὕποκωφα).— Ἐσεῖς, ἐσεῖς...

Κυρία Γκρόπιους, (ποὺ τραβιέται, λίγο νευρικά). Ὑποφέρετε καθόλου ἀπ' τὰ μάτια σας;

Σερίφ Ἀγᾶς.— Ἐγὼ. ἀπ' τὰ μάτια; Τί ἔχουν τὰ μάτια μου;

Κυρία Γκρόπιους, (γελῶντας).— Κοντεύουν νὰ βγοῦν ἀπ' τίς κόγχες τους... (Σηκώνεται ἀπότομα). Ὁ Φίλιπ ἀργεῖ... (Πηγαίνει στὸ δεξιὸ παράθυρο καὶ κυττάζει). Ξέρετε ἂν οἱ σταῦλοι εἶναι μακρὰ;
(Ἀκολουθεῖ)

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΚΛΗΡΙΚΟΣ - ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ

Καὶ ὁ κλῆρος τῆς Ζακύνθου δὲν ὑστέρησε συμβάλλων σπουδαίως εἰς τὸ ἀπελευθερωτικὸν ἔργον τῆς ἐλληνικῆς ἐθνικογενεσίας. Πατρίς καὶ Ὀρθοσκεία ἦσαν πάντοτε οἱ δύο ἰσχυροὶ κρῖνοι μὲ τοὺς ὁποίους συνεδέθη ἡ ζωὴ τοῦ Ἑλλήνος. Πατρίς καὶ Ὀρθοσκεία ἦσαν πάντοτε αἱ εὐγενεῖς καὶ ἱεραὶ ἰδέαι, αἱ διαθρέψασαι τὸ ὑψηλὸν αἶσθημα, τὸ ἐξωραΐζον τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνος καὶ Χριστιανοῦ, χάριν τῶν ὁποίων δὲν ἐκάμφθη ἡ καρτερία τῶν τόσων ἡρώων, τῶν τόσων ἐθνομαρτύρων. Πατρίς καὶ Ὀρθοσκεία εἶναι αἱ σεμναὶ ἐκεῖναι λέξεις, τὰς ὁποίας δικαίως καὶ θεσπεσίως ὕμνησαν τὰ ἐξοχώτερα τῶν πνευμάτων τοῦ κόσμου.

Σέμνωμα τοῦ ζακυνθίου κλήρου, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν Ἀργυροπούλου, Μαρτελάου, Καντούνη, Ἀννίνου, Βεντουρῆ, Κοκκίνη, Καψάσκη, ὁ Ἀναστάσιος Πολίτης ἢ Παπατάσης, ὁ δεξιὸς βραχίον τῶν Ἑταιριστῶν, εἰργάσθη, κατὰ τὴν ἐθνεγεργίαν τοῦ 21, μὲ ὅλον τὸν πατριωτικὸν φανατισμὸν, κατεδιώχθη, ἐφυλακίσθη, ἐξωρίσθη. Ἀλλὰ τί σημαίνουν ταῦτα, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ θάνατος, εἰς τοὺς μάρτυρας τῆς ἀληθείας καὶ τῶν εὐγενεστέρων ἰδεῶν; Μόνη ἡ σκέψις, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀναστάσεως τοῦ ἐπὶ αἰῶνας στενάζοντος γένους, μόνη ἡ σκέψις αὕτη ἤρκει νὰ ἐξάπτη τὸν ὑπολανθάνοντα σπινθῆρα, ὁ ὁποῖος ἀνεπτύχθη εἰς τὴν φλόγα, τὴν θερμάνασαν τὰ στήθη τῶν ἐξεγερθέντων δούλων ἀδελφῶν, τὴν καταφλέξασαν τῶν ἀπίστων τοὺς στόλους καὶ στρατιάς, τὴν διαλύσασαν τῆς δουλείας τὰ σκότῃ.

Καὶ ὁ Ἀναστάσιος Πολίτης ὑπῆρξε πράγματι μάρτυς καὶ πατριώτης ἐργασθεὶς διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν ἔργων μετ' ἄλλων συμπολιτῶν ἐξίσου καὶ οἱ σπεύσαντες καὶ ἀγωνισάμενοι εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν.

Γεννηθεὶς οὗτος, τῷ 1791, ἐν Ζακύνθῳ, ἐκ πατρὸς Δημητρίου καὶ μητρὸς Ἀναστασίας Λιπαράκη ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐφάνη προωρισμένος ν' ἀσπασθῇ τὸ ἱερατικὸν στάδιον, ἀναπτύσσων σὺν τῷ χρόνῳ κίς ἐμφύτους ἀρετὰς καὶ τὰς ἱερὰς ἐκείνας γνώσεις, μὲ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ κοσμηθῇ πᾶς ὁ κατέχων τῆς ἱεροσύνης τὸν ἱσάγγελον βαθμὸν. Ὑπὸ τὸν εὐπαίδευτον καὶ φιλόπατριν Ἀντώνιον Μαρτελάον, διδάσκαλον τόσων ἄλλων πατριωτῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ μας Σολαμοῦ, διδαχθεὶς τὰ πρῶτα τῆς ἐλληνικῆς παιδείας νάματα, ἐξηκολούθησε διὰ τῆς ἀόκνου μελέτης τῶν ἐλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας τελειοποιούμενος καὶ κατέστη ἀληθῆς τοῦ Θεοῦ ὑπουργός, καταφρονήσας δὲ τὰς προσφερθείσας εἰς αὐτὸν θέσεις καὶ χρηματικὰς ἀπολαύς, ἀνέλαβεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸ ἐπίπονον καὶ διαπλαστικὸν ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου, ἀναδείξας πολλοὺς διακριθέντας κατόπιν εἰς ὅλα τὰ στάδια.

Καὶ ὡς ἱερεὺς ὑπῆρξεν ὁ Ἀναστάσιος Πολίτης ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀποστολικὸς αὐτοῦ βίος, κατὰ μαρτυρίαν ἐγγράφους τῶν συγχρόνων του, ἦτο ὑπόδειγμα σεμνότητος, σωφροσύνης, ἀγάπης, ὑπομονῆς. Ἐζήτηε τὸν ἀποπλανημένον νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν δρόμον

τὸν εὐθὺν, νὰ ἐξαλείφῃ πᾶν σκάνδαλον ἀναφυόμενον ὅπου δῆποτε, νὰ συμβιάζῃ τ' ἀσυμβίβαστα, νὰ διαλύῃ διὰ πειθοῦς, τῆς βαρύτητος καὶ τοῦ σεβασμοῦ τὸν ὁποῖον ἐνέπνεε, τὰς μεταξὺ οἰκογενειῶν καὶ φίλων ὑπαρχούσας ἐριδας καὶ διχονοίας.

Ὡς πατριώτης δὲ, γνώστης τῶν δεινοπαθημάτων τῶν ὑπὸ σκληρὰν δουλείαν ἀδελφῶν, θεατῆς τῶν ἐν Ζακύνθῳ παρασκευαζομένων διὰ τὸν ἀγῶνα, μυεῖται ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Καλύβα εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, παρακάθεται εἰς τὰ συμβούλια τῶν πρωτεργατῶν τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου Κολοκοτρώνη, Νικήτα, Ἀναγνωσταρᾶ, Πετιμεζᾶ καὶ ἄλλων. συσκέπτεται μετὰ τῶν πατριωτῶν Ρώμα, Καρβελλᾶ, Στεφάνου, Δραγῶνα, Καλύβα, Φλαμπουριάδη, Λεονταρίτη καὶ λοιπῶν, προτρέπει καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς συμπολίτας του νὰ μετάσχῃσι τοῦ ἀγῶνος, συναδελφώνει εἰς ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν τὰ δύο στοιχεῖα, Ζακυνθίους καὶ Πελοποννησίους, συλλέγει χρήματα, φορέματα καὶ τροφὰς ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τῶν πλουσίων ὁμογενῶν, ἐνισχύει τοὺς ἀδυνάτους, ἐνεργεῖ ὅπως μορφωθῇ κοινὴ γνώμη συμπαθείας ὑπὲρ τῶν μαχομένων, τὸ κίνημα τῶν ὁποίων διεσύρετο ὡς ληστρικόν, τὰ πάντα πράττει μετὰ αὐταπαρνήσεως, μετὰ θάρρους καὶ μετὰ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ἀγωνίζεται τὸν τιμωτέρον ἀγῶνα, ὅτι ἡ νίκη καὶ ὁ θρίαμβος θὰ στέψουν τὰ ὅπλα τῶν ἐξεγερθέντων Ἑλλήνων, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τέλους θὰ ἐλευθερωθῇ.

Ἄλλ' ἡ τότε ἰσχύουσα πολιτικὴ, ἄσπλαγχτος εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις της ἀπέναντι ἐνὸς λαοῦ ἐπὶ αἰῶνας μαρτυρήσαντος ὑπὸ ἀντιχριστιανικὴν ἐποχὴν καὶ ἀφόρητον δουλείαν, μαχομένου *γὰρ τὴν πατρίδα, γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν*, παντοιοτρόπως ζητεῖ νὰ παρακωλύσῃ πᾶσαν ὑπὲρ τῶν μαχομένων ἐνέργειαν καὶ βοήθειαν. Καὶ οἱ σαφελῶς διεδόθη ἐν Ζακύνθῳ ἡ εἰδήσεις τῆς ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀποποιηθέντος τοῦ ἐπισκόπου Γαρζῶνη, ὁργάνου τῆς τότε πολιτικῆς, νὰ τελέσῃ εὐχαριστήριον δέησιν εἰς τὸν Θεόν, πρῶτος δὲ ἱερεὺς Πολίτης σπεύδει εἰς τὸν ναὸν καὶ τελεῖ τοιαύτην ἐν μέσῳ τοῦ ἐνθουσιῶντος λαοῦ. Ἀρνηθέντος δὲ τούτου νὰ ὑπακούσῃ εἰς ἐγκύκλιον τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἀπολυθείσαν, ὅπως μὴ δέωνται ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων, συλλαμβάνεται μετὰ καὶ ἄλλων ἱερέων, τῇ 24 Αὐγ. 1821, φυλακίζεται εἰς τὸ φρούριον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ τέλος ἐξορίζεται εἰς Ἀντικύθηρα, ὅπου ἐπὶ ὀκτάμηνον ὑφίσταται ὅλας τὰς κακώσεις καὶ ταλαιπωρίας τῆς ἐξορίας μέχρι τῆς κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1822 ἀπολύσεώς του, σάθερός μένων πάντοτε εἰς τὰ φρονήματά του, καὶ κατὰ τοὺς βιογράφους του χωρὶς νὰ ὑποκλίνῃ εἰς τὰς ἀντιορθόδοξους ἀπαιτήσεις τοῦ ἐπισκόπου καὶ εἰς τὰ βίαια καὶ αὐθαίρετα τῆς Προστασίας ἐπιτάγματα, ἀκολουθῶν δὲ μέχρι τέλους τὴν ἰδίαν πολιτικὴν ὑπὲρ τῆς προσφιλοῦς του πατρίδος καὶ ὑπὲρ τῶν συντελεσάντων εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἀπευθυνομένη ἐκ Ζακύνθου, τῇ 26 Ἰανουαρίου 1831 πρὸς τὸν δ)ρα Γαλβάνην καὶ διαλαμβάνουσα μίαν περίοδον ἐπιστολῆς ἐπισήμου τοῦ Καποδίστρια περὶ συνδρομῆς τοῦ Γαλβάνη εἰς τὸ ἐν Πόρῳ ἑλλήν. σχολεῖον, ἔχουσα δὲ ὡς ἑξῆς: «... Δεξάμενοι εὐχαρίστως τὴν προσφορὰν ταυτην ἀποδίδομεν δι' ὑμῶν εἰς τοὺς Προσνεγκόντας τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην καὶ τιμὴν εἰς τοὺς ζηλωτάς

τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ τοὺς φίλους τῶν κοινῶν καλῶν...» περατοῦται οὕτω:

«Αὕτη εἶναι ἡ περίοδος, Φιλογενέστατε Συνδρομητά, μὲ τὴν ὁποίαν τὸ Ὑψηλὸν Ὑποκείμενον τοῦ Κυβερνήτου κατεδέχθη νὰ δοξάσῃ τὴν γλυκυτάτην Πατρίδα μας καὶ τὰ λαμπρά σας ὀνόματα, καθὼς καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐντὸς ὀλίγου τὴν αὐτὴν δόξιν θέλει ἀπαντήσητε».

Δυστυχῶς τὴν εὐγενῆ ψυχὴν καὶ εὐαίσθητον καρδίαν τοῦ ἱερέως Πολίτη συνέτριψαν οἰκογενειακαὶ συμφοραὶ. Φιλόστοργος πατὴρ καὶ τουφερός σύζυγος, ἀναδράφας, κατὰ τὸ ἴδιον παράδειγμα, πολυμελὴ οἰκογένειαν, ἐπέπρωτο νὰ ἴδῃ εἰς μικρὸν διάστημα χρόνου νεκρά τὰ τέκνα του, τὴν συζυγὸν του καὶ ἄλλους οἰκείους, ὁ θάνατος δὲ τῆς τελευταίας προσφιλοῦς θυγατρὸς του κορυφώσας τὴν θλίψιν του δὲν ἐβράδυνε νὰ σύρῃ καὶ τοῦτον εἰς τὸν τάφον, ἀποθανόντα ἐκ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας, τῇ 17 Δεκεμβρίου 1861.

Τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως Ἀναστασίου Πολίτη ἢ Παπυτάση, ἂν καὶ παρῆλθον ἑβδομήκοντο ὅλα ἔτη ἀπ' τοῦ θανάτου του, ἔζησε καὶ ζῇ καὶ εὐφημον μνημονεύεται, ὡς ἱερέως τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνων, ὡς πατριώτου ἀγνοῦ καὶ ἐνθουσιώδους, ὡς οἰκογενειάρχου προτύπου εἰς ἀρετὴν.

Ζακύνθος

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΣ ΠΕΙΡΑΤΗΣ

Μία ἀπὸ τὰς μεγαλειέτας μάλιστα τῶν ἑλληνικῶν νήσων ἦσαν οἱ πειραταί. Καὶ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι δὲν διέφυγον τὴν ἐπιδρομὴν των.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Βυζαντινῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων τυχοδιώκται ἐξώπλιζον πλοῖα, πολλάκις δὲ καὶ στόλον ὀλόκληρον, μὲ τὸν ὁποῖον διήρπαζον τὰ παρῖλια, κυρπολοῦντες, σφάζοντες, ἀπάγοντες αἰχμαλώτους καὶ λεηλατοῦντες.

Ἡ Βενετία διὰ παντὸς μέσου προσεπάθει νὰ τοὺς ἐξοντώσῃ, ἀλλὰ τὸ ἐγχείρημα δὲν ἦτο εὐκόλον, δεδομένου ὅτι τὸ Ἰόνιον καὶ ἡ Μεσόγειος εἶχον μεγάλην ἔκτασιν καὶ οὐκ ὀλίγα καταφύγια εἰς τὰ ὁποῖα οἱ πειραταὶ ἐκρύπτοντο πρὸ τοῦ Βενετικοῦ στόλου. Ἡ βενετικὴ λοιπὸν κύβερνσις κατέφευγεν εἰς πολλὰ μέσα πρὸς ἐξόντωσιν των. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦτο καὶ ἡ παροχὴ ἀμοιβῆς καὶ τιμῶν εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἤθελον ἐξοντῶσῃ πειρατικά πλοῖα εἴτε διὰ μάχης εἴτε διὰ ἀπάτης. Ὁ Κ. Σάδας, εἰς τὰ «Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας», καὶ ὁ Λαμάνσκυ εἰς τὸ σπάνιον σύγγραμμά του «Μυστικὰ Βενετικοῦ Κράτους», ἀναφέρουν διαφόρους τοιαύτας περιπτώσεις. Μεταξὺ τούτων εἰς τὸ τελευταῖον σύγγραμμά εὐρίσκομεν ἕν ἐνδιαφέρον ἔγγραφον περὶ ἐνὸς Κωνσταντίνου Νομικοῦ Ζακυνθίου. (V. Lamasky: Secrets d'Etat de Venise σελ. 126).

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω, ἔγγραφον προκύπτει ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Νομικός προσεφέρθη ὅπως ἐξοντῶσῃ τὸν τοῦρκον πειρατὴν Βαλοπάνο. Τὸ ἀνάτατον Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, συνελθὼν εἰς Βενετίαν τὴν 4 Αὐγούστου 1642 ἐμελέτησε τὴν ἀνωτέρω πρότασιν καὶ ἐξέδωκεν ἀποφασιν κατὰ τὴν ὁποίαν «λόγω τῆς σπουδαιότητος, τῆς προσφορᾶς τοῦ Κωνσταντίνου Νομικοῦ ἐναντίον τοῦ ἡμετέρου ὑπηκόου ἐξαμάξου καὶ Βαλοπάνο, ὁ ὁποῖος τόσον ἐπιβλαβὴς εἶνε εἰς τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους

μας, εἰς τοὺς ὁποίους, μὲ διστραμμένην ψυχὴν, ἐπροξένησε σημαντικωτάτας ζημίας μὲ τὰ πλοῖα του, τὰ ὁποῖα σκέπτεται νὰ αὐξήσῃ, εἰς τρόπον, ὥστε αἱ νῆσοι μα; ἐν Ἀνατολῇ ζημιοῦνται τόσον εἰς τὸ ἐμπόριον ὅσον καὶ εἰς τὰς περιουσίας των δέχεται τὴν πρότασιν τοῦ Νομικοῦ περὶ ἐξοντώσεως τοῦ Βαλοπάνου καὶ δίδει ἐξουσίαν εἰς τὸ Συμβούλιον ὅπως διαπραγματευθῇ μὲ τὸν Νομικὸν τὰ προνόμια τὰ ὁποῖα θὰ λάβῃ οὗτος μετὰ τὴν πραγματικὴν ἐξόντωσιν τοῦ Βαλοπάνου.

Τὸ ἔγγραφο τοῦτο σώζεται εἰς τὰ Βενετικά Ἀρχεῖα, (Secreti Consiglio Dieci 19 σελ. 100) Δυστυχῶς ὁ Λαμάνσκυ δὲν δημοσιεύει ἄλλο τι σχετικόν, δὲν γνωρίζομεν δὲ ἂν εἰς τὰ βενετικά Ἀρχεῖα ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σχετικά ἔγγραφα, ὑποθέτομεν ὅμως ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν, διότι ἄλλως θὰ τὰ ἐδημοσίευσεν ὁ τόσον ἐπιμελὴς καὶ σοφὸς Λαμάνσκυ.

Οὔτε ἄλλοθεν γνωρίζομεν τι περὶ τοῦ ἐξωμότου Βαλοπάνου, ὁ ὁποῖος, καίτοι Βενετὸς ὑπὴκοος, προσεφέρθη, νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Τουρκίαν. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶνε ἀσύνηθες εἰς τὴν τουρκικὴν ἱστορίαν, διότι συχνότατα συναντῶμεν εὐρωπαίους ὑπηρετοῦντας εἰς τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ σκόλον, πολλάκις δὲ μὲ ἀνώτατα ἀξιώματα. Ἐκ τούτων εἰς θὰ ἦνε καὶ ὁ Βαλοπάνου, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα φαίνεται μᾶλλον Ἰταλικὸν (Valorano).

Ἀγνοοῦμεν ἂν ἔγινε ἡ ἀπόπειρα τοῦ Νομικοῦ καὶ ποῖον ἀποτέλεσμα εἶχεν ἡ οἰκογένεια Νομικοῦ ἥτο μετὰ τὴν εὐγενῶν τῆς Ζακύνθου ἐγγεγραμμένη εἰς τὴν Χρυσὴν Βίβλον ἀπὸ τοῦ 1533, ὅπως γράφει εἰς τὸ πολῦτιμον Λεξικόν του ὁ συνάδελφος κ. Α. Ζώης, ὁ μόνος κατάλληλος νὰ ἐρευνήσῃ καὶ διαφωτίσῃ τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

BIBLIOGRAPHIE IONIENNE

(προσθήκαι)

36 — «Λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἀρμάτων τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ὁραίων τεχνῶν, ὑπὸ Νικολάου Καραβία Γρίβα Ἰθακισίου, τοῦ Ἱατροῦ καὶ χειρουργοῦ. Τόμ. Α'. Ἐν Κων(πόλει, ἐκ τῆς τοῦ Παναγίου Τάφου Τυπογραφίας τῶν Χ. Ι. Δημητρίου καὶ Κ. Ἰωαννίδου 1841».

Εἰς 4ον, σελ. γ'. † 310, ἀφιστῶνται Ν. Ἀριστάρχῃ, Λογοθέτῃ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Τόμ. Β'. Ἐν Κων(πόλει, ἐκ τῆς Τυπογραφίας ἡ Ἀθηνᾶ 1842, σελ. 1—352, ἀρχ. ἐκ τοῦ γράμ. (Μ).

37 — «Le tre Costituzioni (1800, 1803, 1817) delle sette isole jonie et i relativi documenti con l' Aggiunta dei due progetti di Costituzione del 1802 e 1806 e delle Modificazioni riforme alla Costituzione del 1817. Corfu», Tipografia Mercurio di C. Nicolaides Filadelfeo 1849».

Εἰς 4ον, σελ. 262 καὶ (prefazione VII † 6 indice).

38 — «La Crociata contro il Banco Ionio. Zante, Tipografia Parnaso, Sergio C. Raftani, diretta da N. G. Tarusopulo 1857 (1858)».

Εἰς 4ον, σελ. 40 † 1 πίνακα τῆς καταστάσεως τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ τοῦ πθητικοῦ τοῦ Β'. Τμήματος τῆς Ἐταιρίας ὁ Ἀρχηγός — εἰς τὸ τέλος τῆς σελ. 32

σημειοῦται—Un cittadino—ὡς συγγραφεὺς εἶναι δὲ οὗτος ὁ Γεωργ. Λαγουῖδρας. Ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας ἐτέθη ἔτος ἐκδόσεως εἰς τὴν προμετωπίδα ἕνα ἔτος ἀργότερον, δι' ὃ συναντῶνται δύο χρονολογίαι, εἰς ἄλλα ἀντίτυπα διορθοῦνται.

39 — «Διάλογος Τιριτόντολας καὶ Ξεστάρης (κάτω) Ἐν Κερκύρα, τῇ 26 Μαΐου 1874, Τυπογραφεῖον «Ἀθηνᾶ».

Ἡμίφυλλον 10×16 ἐκ, μέτρον, εἰς δύο στήλας περιλαμβάνει ἐννέα ἐρωταποκρίσεις ἐμμέτρως μετὰ τῶν δύο αὐτῶν προσώπων διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς προδοσίας τῶν Ἰταλῶν ἐν Κερκύρα, παραθετομεν μερικoὺς στίχους:

«Μοῦπαν ποῦ μ' ἤθελες Κύριε Ξεστάρη, Γιά κᾶτι πρᾶμμα, πολὺ καλό, Πέσμου το γλήγορα, Μὴν ἀποθάνω, ἢ τὸ λιγότερον, Μὴν τρελαθῶ.

Σήθελα φίλε μου, Γιά νὰ σοῦ πῶ, Π' ἔλαβα γράμμο, Σημαντικό, Ὅπου ἡ Κυβέρνησι, Μ' ἔχει διατάξει, Γιά νὰ σοῦ δώσω, Χρηματικό, Διὰ τὴν ὑπόθεσι, τῶν Ἰταλῶν, Ὅπου ἐπαίδευσήκες, Τόσον καιρό».
(Διάλ. Α'. καὶ Β'. ος)

40 — «Γεωργίου Γ. Ἀβλιχου, Δεκατετράστιχον εἰς τὸν ἀγαθὸν φίλον Σπυρίδωνα Κ. Ἰγγλέσην, διὰ τὰς εἰς Πίζαν δοθείσας διδασκορικὰς εἰς τὴν Ἱατρικὴν Ἐξετάσεις του Κεφαλληνίᾳ 21 Ἰουνίου 1880».

Ἡμίφυλλον (plangard) 22×18 ἐ. μ. περιλαμβ. δύο τετραστίχους στροφᾶς καὶ δύο τριστίχους εἰς τὸ τέλος.

41 — «Ἱστορία τῶν ἐλευθέρων Τεκτόνων, ἥτοι τῶν Μασόνων ἐκ διαφόρων Γερμανικῶν πηγῶν σταχυολογηθεῖσα ὑπὸ Ο. Ρ. * * * Ἐν Ζακύνθῳ, τύποις Αὐγῆς Ν. Κοντόγιωργα (Διευθυνομένοις ὑπὸ Π. Σ. Γουργουράκη) 1881».

Εἰς 4ον, ἐπὶ χάρτου καλοῦ σελ. 31 + ε'. (σημειώσεις)· ἐν σελ. 3 ἀφιέρωσις τοῦ συγγραφέως — τοῖς φιλότοις ἀδελφοῖς Ἰωάννῃ καὶ Διονυσίῳ Μάργαρη — σπουδαῖον καὶ λίαν ἐπιμελεσμένον φυλλάδιον χάρις εἰς τὸν διακεκριμένον συγγραφέα Ὁθωνα Ρέντζον, φερόμενον ὑπὸ τὰ δύο ἀνωτέρω ἀρχικὰ γράμματα.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τὰ λογοτεχνικά βραβεῖα τοῦ Κράτους

Ὁ διανοούμενος κόσμος βραβεύεται σ' ὄργανο ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποῦ ὁ κ. Παπανδρέου ἀνάλαβε τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, γιατί βάρθησαν βάσεις σὲ προβλήματα ποῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐθεωροῦντο ἄλυτα. Κι' αὐτὰ μέσα σ' ἐλάχιστο χρόνο. Δὲν θάταν ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε πὺς ἡ Ἑλλάδα εἶχε νὰ δαῖ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Καποδίστρια ὑποστηρικτὴ στα Γράμματα καὶ στὶς Τέχνες σὰν τὸν κ. Παπανδρέου. Ἐστὶ ἀνεκκοίνωσε πὺς ἡ Πολιτεία σκοπεῖ νὰ ἐνισχύσῃ βασικά τὴ λογοτεχνία μας ἐκδίδοντας μὲ ἐξοδὰ τῆς μεταφράσεις τῶν καλύττερων ἑλληνικῶν ἔργων στὶς κυριώτερες ξένες γλώσσες. Ὁ κ. Φῶτες Πολίτης ὑποστήριξε πὺς θάταν προτιμότερον νὰ ἐκδοθῶν μ' αὐτὰ τὰ χρήματα μεταφράσεις σχολιασμένες στὴ Δημοτικὴ τῶν κλασσικῶν μας, νὰ μεταφραστοῦν ξένοι κλασσικοὶ στὴν ἑλληνικὴ καὶ ν' ἀνατυπωθῶν τὰ ἔργα τῶν παλαιότερων συγγραφέων μας. Ὁ κ. Παπανδρέου ζύγισε ὅλες

τις απόψεις κι' αποφάσισε τὸ καλύτερο. "Εχομε ὑπ' ὄψει τὴ σχετικὴ εἰσηγητικὴ ἐκθεση στὴ Βουλὴ (6 Μαρτ.).

Τὰ Γράμματα καὶ αἱ Καλαὶ Τέχναι, αἱ εὐγενέστεραι αὐταὶ ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ παντὸς λαοῦ, πρέπει νὰ δημολογηθῇ, ὅτι δὲν ἐτύγχανον μέχρι τινὸς παρ' ἡμῖν τῆς ἀναλόγου πρὸς τὴν σπουδαιότητά καὶ τὴν σημασίαν αὐτῶν στοργῆς.

Καὶ ὅμως δι' αὐτῶν ἐκδηλώνεται ὁλος ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐγένεια τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ὅλη ἡ ἐσωτέρα οὐσία τῆς δυναμικότητος τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ἡθικὴ καὶ ὕλικὴ ἐνίσχυσις τῆς, ἀποτελεῖ ἐπιβεβλημένον καθήκον, διότι, ἐὰν ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς ἐξυπηρετῇ τὴν εὐμάρειαν καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ οἰκονομικοῦ ἐπιπέδου τῆς ζωῆς ἐνὸς λαοῦ, ἀνυψώνει ὅμως καὶ ἐξευγενίζει ταύτην ὁ ἐσωτερικὸς πολιτισμὸς, ὃν κυρίως διαμορφώνουν τὰ Γράμματα καὶ αἱ Τέχναι.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ἐμπνεόμενον ἀπὸ τὴν πίστιν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν πνευματικὸν προσρισμὸν τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν πρώτων του μελημάτων ἐθεώρησε τὴν διὰ παντὸς μέσου ὑποστήριξιν τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν παρ' ἡμῖν.

Ὡτῶ 350 χιλιάδας δραχμῶν θέτομεν ἐτησίως εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα αὕτη διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐπιμεληθῇ: Πρῶτον, τὴν ἐκδοσιν ἀρτίων μεταφράσεων ἀρχαίων κλασσικῶν συγγραφέων ἢ καὶ ἀξιολόγων δημοεργημάτων τῆς ξένης λογοτεχνίας, ἢ μορφωτικῆς ἐπιδράσεως τῶν ὁποίων καὶ γενικῶς καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν λογοτεχνίαν εἶνε μεγάλη. Δεύτερον, τὴν μετάφρασιν εἰς ξένας γλώσσας ἔργων ἐκ τῶν δοκιμωτέρων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, ἵνα δι' αὐτῶν διευκολυνθῇ ἡ διέδοσις αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ξένην καὶ καταστῇ εὐρύτερον γνωστὴ ἡ ἀξία τῆς νεωτέρας Ἑλλην. λογοτεχνίας. Τρίτον, τὴν ἀντιτύπων δοκίμων ἔργων ἐκλιπόντων λογοτεχνῶν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκδόσεων ὀρίζομεν, ὅπως ἕτεραι 350 χιλιάδες δραχμῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πιστώσεως διατίθενται ἐτησίως ὑπὸ καταλλήλων κριτικῶν ἐπιτροπειῶν διὰ τὴν ἀπονομὴν ἐπὶ τὰ βραβεῖα ἐκ 50 χιλιάδων ἑκαστον εἰς τὰ καλλίτερα ἔργα τῆς ἐτησίως παραγωγῆς τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης. Ἦτοι διὰ τὴν θράβεισιν 1) ἐνὸς ἔργου ποιήσεως, 2) ἐνὸς ἔργου λογοτεχνικῆς πεζογραφίας, 3) ἐνὸς θεατρικοῦ ἔργου ἢ μιᾶς σοβαρᾶς κριτικῆς μελέτης ἢ αἰσθητικῆς, 4) ἐνὸς ἔργου Ἀρχιτεκτονικῆς, 5) ἐνὸς ἔργου Γλυπτικῆς, 6) ἐνὸς ἔργου Ζωγραφικῆς καὶ 7) μιᾶς πρωτοτύπου μουσικῆς συνθέσεως.

Τὰ πρὸς βράβεισιν ἔργα πρέπει νὰ ἀνήκουν εἰς ζῶντας Ἑλλήνας καλλιτέχνας καὶ νὰ ἔχουν ἐκδοθῇ, ἐκτεθῇ ἢ ἐκτελεσθῇ κατὰ τὸ ἔτος τῆς βραβεύσεως.

Ὁ κ. Παπανδρέου προσφέρει ἄλλη μιὰν ἀνεκτίμητην ὑπηρεσίαν στὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, πού τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν θὰ δοῦμε σύντομα. Ἀπὸ τὰ τώρα φάνηκε ἕνας ἀσυνήθιστος ὀργασμὸς σὲ παλιούς καὶ νέους, μιὰ ἀμύλλα πού θὰ μᾶς δώσει τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα.

Τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο

Ἡ ἔλλειψη σοβαροῦ θεάτρου στὴν πρωτεύουσα ἦταν ὥς τώρα ἀληθινὸ αἶσχος. Εἰν' ἀναντίρρητο πὼς τὸ θέατρο διέρχεται τελευταία μεγάλη κρίση παντοῦ ἀντιμετωπίζοντας τὸν κινηματογράφο, καὶ γι' αὐτὸ προικοδοτεῖται ἀπὸ τοὺς Δήμους καὶ τὰ κρατικὰ ταμεία. Περισσότερο ὅμως ἀπὸ κάθε ἄλλῃ χώρα ἡ ἔλλειψή του στὴν Ἀθήνα ἦταν ἀξιοθρήνητη. Ἡ θαυμαστὴ ἐκείνη δημιουργία τῆς Ἐλευθέρας σκηνῆς ἐκμηδενίστηκε γρήγορα ἀπὸ τὶς μεγάλες ζημιές. Ἡ Κοτοπούλη, ὁ Ἀργυρόπουλος ξενητεμένοι σ' ἀναξήτηση πόρων

Ἡ Κυβέλη χωρὶς θίασο. Καὶ ἡ πρωτεύουσα ἔρημη, παραδομένη στὶς ἄθλιες ἐκείνες ὑπερεπιθεωρήσεις καὶ Ριρίκες τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου, ὅλο τὸ χειμῶνα. Εἶναι γνωστὸ τώρα πὼς ὁ κ. Παπανδρέου ἀμέσως μόλις πῆρε τὸ Ὑπουργεῖο τὸ θεώρησε καθήκον του νὰ σταματήσῃ τὸ κακὸ. Κ' ἔδωσε τὰ μέσα γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ ὄνειρό τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου. Ἡ ἐναρξὴ του θὰ γινόταν τὸ καλοκαίρι. Ἐπειτα ὅμως ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν πού γίνηκε τελευταῖα, τὸ πρόγραμμα ἄλλαξε κι' ἔτσι θὰ τῶχουμε μόνον τὸ φθινόπωρο. Πολλοὶ φώναξαν πὼς ἀργεῖ, πὼς πετιῶνται χρήματα γιὰ σκοποὺς ὅχι ἀπαραιτήτους, πού θὰ μπορούσαν ν' ἀναβληθοῦν σὲ καλύτερους καιροὺς. Εἶναι καὶ ντροπὴ μόνον νὰ τὸ λένα. Ἡ Ἑλλάδα δὲ θὰ γίνῃ ποτὲ κράτος πολιτισμένο ἐφ' ὅσον δὲν προαχθεῖ πνευματικῶς, ψυχικῶς, αἰσθητικῶς. Καὶ τοῦτο δὲν θὰ κατορθωθῇ οὔτε μὲ τίς πορογραφίαις τῶν ἐφημερίδων οὔτε μὲ τίς Ριρίκες. Χρειάζεται ἕνας ἀνώτερος καλαισθητικὸς ὁδηγός. Περνάμε μιὰ δύσκολη καμπὴ τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου καὶ ἡ προσοχὴ τοῦ Κράτους δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται στὴ ρουτίνα τῆς διοικήσεως. Εὐτυχῶς ὁ κ. Παπανδρέου φάνηκεν ὁ ἀπὸ μηχανῆς Θεός. Ἡ Ὑπουργεῖα του, πού θὰ μείνῃ ἱστορικὴ, εἶναι μιὰ ἀλλεπάλληλη σειρά ἐκπλήξεων, καὶ γιὰ τοὺς πιὸ δύσκολους. Καὶ τὸ ἔργο του ὑπῆρξε τεράστιο, ἀνεκτίμητο. Ἐάν σ' ὅλα τὰ Ὑπουργεῖα ἔκταν τὸ ἴδιο, ἡ Ἑλλάδα θὰ γινόταν ἀληθινὰ ἀγνώριστη.

Ὁ νέος Ἀκαδημαϊκὸς

— «Τιμήθηκε ὁ ἄνθρωπος, ἐτίμησεν ἑαυτὴν», καὶ γενικὰ καὶ ὁμόφωνα ὁ Τύπος ἀπαίτησε τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου. Βέβαια ἡ ἀρμοδιότης ἢ ἐργατικότης, τὸ κριτικὸν πνεῦμα καὶ ἡ πείρα τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητα. Τὸ ἔργο τῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριὰ μεγάλο καὶ τὸ βάρος δισβάσταχτο σὲ λίγους ὧμοις. Ἀντὶ κρίσεων σημειῶνω κατὰ τὸ χαρακτηριστικόν. Λίγες μέρες μετὰ τὴν ἐκλογὴν εἶδα σίτι τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ. Ὅτι ὁ μικρὸς τοῦ εἶχε φέρεῖ σωρὸ τυγχασηγῆρια γράμματα.

Μέσα σ' αὐτὰ τοῦ κ. Στρέϊτ δίχως ρητορισμοὺς ἀλλ' εὐγλωττο στὴ σοβαρότητά του, τοῦ Ν. Λάσκαρη μὲ τίς δυὸ λέξεις μόνον «ἄξιος, ἄξιος», κ' ἕνα συγκινητικὸ μιᾶς μικρῆς Διαπλάσσοπούλας. «Ὅταν τῶμαθα—ἔγραψ—αἰσθάνθηκα μιὰ χαρὰ περιέργη σὰν νάχα τιμηθεῖ κ' ἐγώ. Πῆγα ἔτσι στὸ σχολεῖο μου μὲ ὑπερηφάνεια...»

Αὐτὸ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους τίτλους τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ. Ὁ Ξενοπούλος ἦταν καὶ εἶναι ὁ δάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς πρωτοπορίας. Οἱ νέοι, ἔσω καὶ σαραντάρηδες, πού τώρα γράφουν—ποιητῆς, πεζογράφοι, κριτικοί—ὅλοι σχεδὸν πέρασαν ἀπὸ τὸ προπαρασκευαστικὸν σχολεῖο τοῦ Ξενοπούλου, τὴ «Διάπλαση». Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι τεράστιο καὶ ἡ ἀποτελεσματικότης του φανερὴ. Ἐκεῖ ἐξαπολύθησαν, ἐκεῖ ἀγάπησαν τὴν τέχνην τοῦ λόγου. Ἐκεῖ ἀναπτύχθηκε ἡ αἰσθητικὴ. Γιά πολλὰς δεκαετηρίδας ὁ «Φαίδων» ἦταν καὶ ἐξακολοῦνθαι νὰ εἶναι γιὰ τὸ διανοούμενον «μικρόσμο» ὁ «μεγάλος» ἕνας ἄνθρωπος «πανίσχυρος» κατὰ πάρα πάνω παρὰ ἀκαδημαϊκὸς στὸ βασιλείο του. Ἐχει καὶ τοῦτο τὴ σημασίαν του.

Δὲν μπορούμε νὰ παραγνωρίσωμε στὸν ἄνθρωπον αὐτὸν μὲ τὴν τεράστια δημιουργικὴν του ἐργασία, τὴν πιὸ διαδεδομένη καὶ ἀγαπημένη ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρην στὴν ἄλλη τῆς Ἑλλάδος, κ' ἕναν τίτλο ὅχι λιγώτερο τιμητικόν.

Και κάτι άλλο. 'Ο Ξενόπουλος έξδν από τὰ έργα του ήταν ανέκαθε στὸν Τύπο στὰ περιοδικὰ του ὁ «Παρατηρητής» τῶν γεγονότων και κάθε κινήσεως λογοτεχνικῆς και καλλιτεχνικῆς. Ένας παρατηρητής πολὺ πολὺ ἐξυπνος με ἀρμοδιότητα με κύρος και εὐθὺ κριτικὸν πνεῦμα. Καὶ ἡ γνώμη του ήταν κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀπαραίτητη. Ήταν πάντα ἡ ἰσορροπία στὶς διάφορες τάσεις, ὁ τελειωτικὸς κριτὴς και ρυθμιστὴς κάθε κατάστασης. Τὸν χτύπησαν πὼς δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος «πρωτοπόρος», ἀλλὰ δὲν εἶναι σωστό. Ἀποκρυστάλλωσε πάντα τὴν πρόοδο σὲ κάθε μορφή. Ὑπῆρξε μᾶλλον μετριοπαθὲς και συντηρητικὸ στοιχείο.

Ἀκριβῶς αὐτὸ μᾶς κάνει νὰ φοβόμαστε μήπως ἡ ιδιότης του ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ τοῦ ἐπιρροάσει τὴν ἀνεξαρτησία του. Φοβόμαστε μήπως θάταν καλύτερο νὰ μείνει ἐχτὸς. Μᾶς τὸ εἶπε ὁ ἴδιος πὼς προσφέροντας τὶς ὑπηρεσίες του στὴν Ἀκαδημία καταλαβαίνει πὼς «αὐτοπεριορίζεται». Δὲν θᾶχει πιά τὴν ἐλευθερία νὰ συζητήσει ἐλεύθερα, νὰ ἐκφρασθεῖ περισσότερο—νὰ θυμώσει ἔστω, νὰ ἀπειλήσει. Καὶ δυστυχῶς δὲ βλέπομε κανέναν ἄλλον νὰ μπορεῖ νὰ τὸν ἀντικαταστήσει. Ὁ «πανίσχυρος» μαέστρος, ὁ μαλακός, ἀλλὰ και ἐπικίνδυνος πολλὰς φορὲς πολυμιστής ήταν ἓνα μέγιστο κεφάλαιο ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία.

Χρονογραφικῶς τώρα προσθέτω πὼς σπανίως ἄνθρωπος νὰ χάριξε τόσο. Ὁχι πὼς δὲν τὸ περιέμενε, ἀλλὰ τᾶρσεν ὁ τίτλος... «Ἀκαδημαϊκός». Τὸν εἶδα πού ἄνοιγε νὰ διαβάσει ἓνα ἓνα τὰ συγκαρητήρια. «Κον Γρ. Ξενόπουλον... ἀκαδημαϊκόν». «Κον Γρ. Ξ. ἀκαδημαϊκόν». Στὸ «ἀκαδημαϊκόν» ἡ χαϊδευτικὴ φωνὴ του στεκόταν περισσότερο κι' εἶχε χαρούμενο τόνο. Φαινόταν σὰν ἓνα ὄντιό του πού ἀπὸ παιδάκι εἶχε ἐνσαρκωμένο σ' αὐτὸν τὸν τίτλο. Ὅταν ἐπανερχόμαστε ὅμως στὴν κουβέντα οἱ ἀπαντήσεις του, οἱ σκέψεις του σοβαρές, αὐστηρές, μετρημένες. Τὸ ἀγαθότατο πρόσωπό του, πού εἶχε πάντα γιὰ τοὺς φίλους του ἓνα χαμόγελο, συνοφρυωμένο ἀπὸ μιὰν ἐνδόμυχη ἀπασχόληση, τῆς συναίσθησης τῶν ὑποχρεώσεων, ἴσως, πού ἀναλαμβάνει. Τί νὰ πῶ; Γιὰ μένα μᾶρσεν ὁ Ξενόπουλος ὄχι «φτασμένος», ἀφοῦ de facto ήταν ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἀκαδημαϊκός. Ὡς τόσο τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς μελλοντικῆς παραγωγικῆς ἐργασίας τοῦ νέου ἀκαδημαϊκοῦ θὰ γίνεταί πάντα στὸ ἱστορικὸ σπῆι τῆς ὁδοῦ Εὐρυπίδου, γιατί ὁ Ξενόπουλος δὲ θὰ πάψει νὰ εἶναι ὁ ἐπαγγελματίας λογοτέχνης, πού μπορεῖ νὰ κανηγεῖ πὼς ἔζησεν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὰ έργα του, δίχως νὰ πλησιάζει ποτὲ στὸ Δημόσιο Ταμεῖο.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

—Ἡ Ἐναρξὶς τῶν διαλέξεων γιὰ τὰ Ἐκατόχρονα τῆς ἑλλ. ποιήσεως ἔγινε στὶς 21 Μαρτ. στὸν «Παρθενόν» με ὁμιλητὴ τὸν κ. Λούβαρι και ἀπαγγελίας ἀπὸ τὴν Καν. Τρενέσιου και τὴν σχολὴ τῆς, ἀπὸ τὸν Κάλβο, Σολωμό, Τυπάλδο, Βαλαωρίτη, Μαρτζώκη, Μαβίλη.

—Ἡ Ἰόνιος Ἀνθολογία ἔχασεν τελευταία ἓναν ἀπὸ τοὺς καλύτερους φίλους και συνεργάτες τὸν Κωνστ. Ράδο, πού ἡ Ἱστορία και τὰ Ἑλλ. γράμματα στερήθηκαν.

—Πέθανε ἐπίσης στὸ Μιλάνο ὁ ἑλληνιστὴς καθ. Eliseo Brighenti. Ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα με μελέτες γιὰ τὸν Μαρκοῦ και Σολωμό, ἀπὸ τοὺς ὁποί-

ους μετέφρασε τὸν Ὁρκο και τὸ διάλογο τοῦ Σοφοκλειωτάτου. Σπουδαῖο ἔργο του εἶναι και οἱ δυὸ τόμοι νεοελληνοῖταλικοῦ και ἱταλο-νεο-ἑλληνικοῦ λεξικοῦ, πού ἐξέδωκε πέρυσιν σὲ Β' ἐκδοσὴ στὸ Μιλάνο ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Ulrico Hoepli (150 λιρέτες).

—Πᾶνε χρόνια τώρα πού τὸ κληροδότημα Λαμῖρη, ἓνα ωραιότατο μέγαρο πού ἄφησε στὰ σωματεῖα Ζακύνθου ὁ ἰδιοκτήτης, μένει κλεισμένο, ἀχρησιμοποίητο καταστρεφόμενο. Με χαρὰ μας πληροφορούμεθα τώρα ἀπὸ τὸ ἀνακαινιστὴ βουλευτὴ Ζακύνθου κ. Α. Ταβουλάρη πὼς κατάφευε νὰ ἐναρμονίσῃ τὶς ἀντικρουόμενες ἀπόψεις ὥστε νὰ φθάσουν στὴν ἀπόφαση νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ Ὁδεῖο, Φιλαρμονικὴ, τόπος Διαλέξεων και ἔδρα τῆς Ἐνώσεως τῶν Σωματείων. Θὰ μπορούσε, προσθέτουμε, νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ἔργο ὑλικῶς ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο Ὑπουργεῖο, ἀν μάλιστα συνεννοηθεῖ ὁ κ. Ταβουλάρης με τὸν ἐμπνευσμένο ὑπουργὸ τῆς Παιδείας.

—Στὸ Σταθάτειο θεατρικὸ διαγωνισμὸ πῆρε ὁμόφωνα τὸ Α' βραβεῖο ὁ συνεργάτης μας Ἀγγ. Σημηριωτῆς με τὸ βυζαντινὸ του ἔργο «Ὁ Ἀντιφωνητὴς ἐμίλησε».

—Ἡ Ἀκαδημία ἀπένευμε τὸ Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον στὸν καλλιτέχνην ἀρχιτέκτονα Ζάχον. Τὸ Βικέλιο βραβεῖο δόθηκε στὸν κ. Τραυλάντωνη γιὰ τὰ διηγήματά του «Ἀπολογία ἑνὸς μισανθρώπου». Τὸ Λαμπίκειο βραβεῖο στοὺς κ. κ. Μιχ. Ἀρχυρόπουλο και Σωτῆρη Σκίπη γιὰ τὶς ποιητικὲς συλλογὰς τοὺς «Τραγοῦδια τῆς Ἀνατολῆς» και «Κολχίδες». Τὸ ἔπαθλο δὲ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν στὸν κερκυραῖο ἱστοριοδίφη κ. Σπύρο Θεοτόκη.

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΙΤΑΛΙΑ

Τὸ Φλεβάρη παίχτηκε στὴ Σκάλα τοῦ Μιλάνου ἓνα νέο μελόδραμα τοῦ Μονταμέτζι: Ἡ νύχτα τῆς Ζορζίτας. Ὁ συνθέτης γνωστὸς ἀπὸ τὰ έργα του Δὸν Τζισβάννι, ἡ ἀγάπη τῶν τριῶν βασιλέων, τὸ πλοῖο, εἶχε νὰ φανεῖ δέκα τρία χρόνια. Ὁ κόσμος τῆς Ἰταλίας τὸν ἀποθέωσε.

—Γίνεται τελευταία πολὺς λόγος γιὰ ἓνα νέο θεατρικὸ ἔργο τοῦ ἱταλοῦ χιουμουριστῆ Μπέττι: Ἡ νοικοκυρά. Ὁ Μπέττι, νέος ἀκόμη, ἀφοῦ πέρασε ἀπὸ διάφορες ἐπιδράσεις Ντ'ανούντσιο, Μαίτερλινγκ, καταστάλαξε στὴ μίμηση τῶν Ρώσων Ἀντρέϊεφ κ.λ.π. ὁ Μπέττι ὅμως ἔχει τὸν ἀτομισμό του, ὥστε τὰ έργα του νὰ μὴν κατανταίνουν δουλικὲς ἀπομιμήσεις.

—Στὸ Μιλάνο, ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Βαλάρντι, γιὰ τὴν 50ετηρίδα του ἄνοιξε ἓνα φιλανθρωπικὸ ἴδρυμα, κοντὰ στὸ Κόμο, γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἢ ἀρρωστοὺς συγγραφεῖς. Τὸ ἴδρυμα πολυτελέστατο, ἔχει κάθε εἶδους κομφορ και ἀναψυχῆς. Καλοριφερ, λουτρό, κήπους, αἶθουσες ὑποδοχῆς, ἀναγνωστήρια, βιβλιοθήκες, αἶθουσες διαλέξεων και νοσοκομεῖο.

—Στὴ Ρώμη βάλανε κανόνα. Νὰ μὴ βαβηλῶνονται με τίποτα τὸ νέο οἱ καθ'αὐτὸ ρωμαϊκὲς ἀρχαιοτήτες. Ἀνοίξαν ἓνα νέο πλατὺ δρόμο, ὥστε νὰ μὴν περνοῦν ἀπ' ἐκεῖ λεωφορεῖα κ.τ.λ. Καὶ κάτι ἄλλο. Γίνεται πολλὴ συζήτηση γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τῶν νέων χτισίων. Ἀγρο κατεδάφισμα σ' εἶναι παλαιὸ ἀνάξιο λόγου. Κι' ἀν τὸ παλαιὸ πού καταδαφίζεται εἶναι ἄξια δίπλα στὸ Πάνθεον, ἢ στὸ Φαρνέζε, τὸ νέο πού θὰ τὸ ἀντικαταστήσει με πρῶο στίλ πρέπει νὰ χτισθεῖ; Πολλοὶ εἶπαν πὼς πρέπει νὰ μιμηθοῦν τὰ ἀρχαῖα.

Οἱ περισσότεροι ὁμως ἐπαναστατήσανε μὲ ἔντονες διαμαρτυρίας, φέρνοντας γιὰ παράδειγμα τίς πόλεις τῆς Γερμανίας, πού ὅταν κάμανε χτίρια σ' ἀπομίμηση παλαιῶν, ἀποτύχανε. Ἔτσι τὸ μόνο πού πρέπει νὰ προέχει, εἶναι νὰ φτενιῶνται ἔργα τέχνης πραγματικά. Ὁ ἀρχιτέκτων ν' ἀκαλουθεῖ τὴ φωνὴ τῆς ψυχῆς του, πού θὰ τὸν οδηγήσῃ ἀλάθευτα στὴν πραγματικὴν ἐπιτυχία.

— Στὶς συνεδριάσεις του τὸ Συνέδριο τῆς παγκόσμιας λαογραφίας—πρῶτα στὶς Βρυξέλλες καὶ κατόπιν στὴ Ρώμη—ἀποφάνθηκε γιὰ μίαν ἐπικοινωνία τῆς ἐπιτροπῆς μ' ὅλες τίς χώρες τοῦ κόσμου ὥστε νὰ μελετηθεῖ ἡ προέλευση, μὲ συγκρίσεις καὶ ἰδιαίτερη προσοχή, καὶ συγγένεια τῆς μουσικῆς τῶν τραγουδιῶν ἐνὸς λαοῦ μὲ τοῦ ἄλλου. Γιατὶ ἡ μουσικὴ εἶναι ζήτημα μᾶλλον τοπικὸ παρά ἐθνικόν. Τὸ τραγούδι δένεται μὲ τὴ γλῶσσα, μὲ τὸ περιβάλλον τοῦ τοπίου. Γιὰ τοῦτο μιά μελωδία τῆς Σικελίας ἢ Καλαβρίας μοιάζει περισσότερο μ' ἐλληνικὴ παρά μὲ κείνες τῆς ἀνω Ἰταλίας. Καὶ καταλήξανε πὼς στὴ «λαογραφικὴ μουσικὴ ἀντίθετ' ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν, τὴν ἐπιστημονικὴν, βασιλεῦσι τέτοιο πνεῦμα ἐνότητος ὥστε νὰ δειχνεταὶ πασιφάνερα ἡ συγγένεια πού ἐνώνει ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης.

— Ἡ Ἄντα Νέγκρι ἐξέδωκε νέα ποιητικὴ συλλογὴ «τὰ Ἑσπερινά». Ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον ποιητικὸ ἔργο της εἶναι καὶ αὕτη, ἓνα ἡμερολόγιο τῆς ζωῆς της. Περιγράφει τίς πολλὰς τῆς θλίψεις, τίς λιγοστὰς χαρὰς της. Τὰ «Ἑσπερινά» εἶναι τὸ μελαγχολικὸ τραγούδι τῆς γυναίκας πού πλησιάζει νὰ τελειώσει τὴ ζωὴ της. Ἡ μακρὰ, κουραστικὴ ἡμέρα ἔφτασε στὸ τέλος. Ἡ σκιὰ πέφτει ἀργά, μὰ ἀμείλιχτα. Τὸ κάθε τι χάνει τὸ ζωηρό του χρώμα. Στὸ βραδινὸν οὐρανόν, λάμπει φωτεινὸ τ' ἀστρο τοῦ Ἑσπερου. Σ' αὕτῃ τῇ γλυκειᾷ αὖρα ἡ ποιήτρια σηκώνει τὴ φωνή της.

IL MONDO CLASSICO

Μὲ διευθυντὴ τὸν Ἀγγελὸ Ταχόνε ἄρχισε ἀπὸ τὸ Γενάρη διμήνου περιοδικὸ μ' αὐτόν τὸν τίτλο στο Τορίνο. Τὸ περιοδικὸ εἶναι χωρισμένον σὲ ἕξι μέρη. Περιέχει πρῶτα κριτικὰ ἄρθρα γιὰ τὰ βιβλία πού παγκόσμια ἐκδίδονται γιὰ τοὺς κλασσικοὺς. Τὸ δεύτερον μέρος ἀποτελεῖ ἄρτια καταρτισμένον βιβλιογραφικὸ δελτίο τῶν κλασσικῶν ἐκδόσεων. Τὸ τρίτον τὰ περιοδικὰ πού ἐκδίδονται στὸ περιθώριον τῶν κλασσικῶν μελετῶν. Τὸ ὅσον βιβλιογραφικὸ δελτίο, τῶν σχολικῶν ἐκδόσεων κλασσικῶν. Το ὅσον καὶ τελευταῖον μελέτες μὲ κλασσικὸ καὶ ἀρχαιολογικὸ θέμα. Στὸ τεῦχος Γεν. — Φεβρ. κριτικὴ γιὰ τὴν Homer Dichtung und sage τοῦ Bette.

ΡΩΣΙΑ

Ἀπὸ τὴ μπολσεβικὴ φιλολογία, μέσα στὸ σωρὸ τῶν νέων συγγραφέων, πού εἶναι ζήτημα ἂν θὰ ἐπιζητοῦν δυὸ—τρεῖς ἀπ' αὐτοὺς, ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ἰδιαίτερα, μιά πραγματικὰ σπάνια γυναίκα, ἡ Σεϊφουλίνα, μὲ ζωὴ πολὺμορφῃ καὶ περιπετειώδη. Πρῶτα δασκάλισα, βιβλιοφύλακας, διευθύντρια τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σοβιετικοῦ Κράτους μετὰ, ἔχει γράψῃ μ' ἀρρενωπὴ δύναμη τολμηρὰ μυθιστορήματα καὶ διηγήματα. Τὸ θέμα της εἶναι συνήθως, ἡ ζωὴ τῶν μικρῶν κέντρων κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐπανάστασιν, οἱ

φιλοδοξίες τῆς σύγχρονης Ρωσίδας, οἱ τραγικὰς ψυχικὰς στιγμὰς τῶν ἀδικουμένων ταπεινῶν ἀνθρώπων. Ἡ Σεϊφουλίνα εἶναι ἓνα ἐλεύθερον πνεῦμα, πού δὲν τὴν δαμάζει ὁ μπολσεβικισμός. Θεωρεῖται ὡς μαίτη, ὅχι μονάχα στὴν πατρίδα της, μὰ καὶ ἔξω. Εἶναι ἴσως ἡ μεγαλύτερη σύγχρονη γυναίκα συγγραφεύς. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα της εἶναι: **Βιρενάϊα, Χούμους, ὁ ἀνάπηρος, ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε.** Ἀπὸ κανένα χρόνον ἔπαψε νὰ γράφῃ. Ἡ Σεϊφουλίνα ἀπελπισμένη ἀπ' αὐτὸ, ρίχτηκε στὸ κρασί καὶ ἰδίως στὴ βότκα. Περιμένοντας ἀπὸ καὶ νέες πηγὰς ἐμπνεύσεως. Μὰ ἀκόμη δὲν ἦρθαν!...

ΓΑΛΛΙΑ

Τὰ βραβεῖα Φεμινὰ καὶ Γκονκούρ

Τὸ πρῶτον δόθηκε στὸν Μάρκο Chadourne γιὰ τὸ ἔργο του Cecile de la Folie, τὸ δεύτερον στὸν Ἑρρίκο Fouconnier γιὰ τὸ Malaisse. Πρόκειται γιὰ δυὸ συγγραφεῖς ὅχι τόσο γνωστοὺς, πού ἴσως αὐτοὶ λησμονιστοῦν καὶ ὀλόγελα. Ἡ ἐπιτροπὴ στὰ ἔργα αὐτά, βράβεψε τὴν ψυχολογικὴν κατὰστασιν τῆς στιγμῆς, τὸ γούστο τῆς ἡμέρας, τὴν τάσιν τοῦ μεταπολεμικοῦ ἀνθρώπου, πού τελειώνει βάσιν καὶ σκοπὸς τῆς ζωῆς του ἡ κίνησις καὶ τὸ ταξίδι. Ἡ ἀνησυχία, ἡ ἀδιάκοπη ἐξερεύνησις τοῦ Νέου πού καταντίνει ὁ ρωμαντισμὸς τοῦ αἰῶνος μας. Βραβεύσανε δυὸ μυθιστορήματα ἀποικιακά. Οἱ συγγραφεῖς τους εἶναι οἱ μοῦρμ πού ζητοῦν νὰ ζήσουν ἀλλάζοντας ὀρίζοντες. Τὰ βραβεῖα βρήκαν τὸν ἓνα στὴν Ἰάβα καὶ τὸν ἄλλο στὴν Τήνιδα. Τὰ ἔργα τους δὲν εἶναι ψυχανάλυσις οὔτε ἐρευνα τοῦ ἑαυτοῦ τους μὰ ὑπάρχει μέσα σ' αὐτὰ ὀλόκληρη ἡ πείρα τῆς ζωῆς τους.

MAP. MIN.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ: Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας.— Τόμος Β'.—Οἱ Ἑλληνομακεδονικοὶ χρόνοι.— Μέρος Α'.—Ἡ Δημοσία οἰκονομία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.—Ἀθῆναι, 1930 δραχ. 200.

Ἡ «Ἰόνιος Ἀνθολογία» ἀσχολούμενη μὲ τὸ νέον ἀξιόλογον σύγγραμμά του κ. Ἀνδρεάδου, πού εἶναι συνέχεια τοῦ μνημειώδους Α' τόμου «Ἀπὸ τῶν ἡρώϊκων μέχρι τῶν μακεδονικῶν χρόνων», μ' ὅλο πού δὲ εἶναι τοῦ κύκλου της, δὲν πιστεύει νὰ ξενήσῃ κανένα. Πρῶτον διότι τὸ ἔργον εἶναι ἐπιφανοῦς Ἑλληνομάκεδονος καὶ δεύτερον διότι ὁ συγγραφεὺς του, κρατεῖ τὴν παράδοσιν τῆς ἀγάπης στὴν ἱστορίαν, ἐρευνᾷ καὶ ἐμβαθύνει στὸ θέμα του. Δὲν παύει νὰ παραπέμπῃ εἰς τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ γενικῶς νὰ παρουσιάζῃ μὲ θαυμαστὴν δεξιότητα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις της σὲ τρόπον ὥστε νὰ προσδίδῃ στὸ ἄλλωστε ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ἐπιστημονικὸν τοῦ θέμα, μίαν ζωηροτάτην περιέργειαν καὶ ἐκλυσιχέτης. Ἔτσι τόσον ὁ Α' τόμος ὅσο καὶ ὁ τωρινὸς δὲν παύουν νὰ ἐνδιαφέρουν ὅχι μόνον τὸν δημοσιονόμον ἀλλὰ καὶ τὸν Βυζαντινολόγον καὶ τὸν κάθενα πού ἀγαπᾷ τὴν ἱστορίαν.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης, δεινὸς ἀρχαῖστος ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς σπανιωτέρους ἑλ-

ληνας πολυμαθείς, λαμβάνει μὲν ὑπ' ὄψει τοὺς προηγουμένους γράφαντας ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐμβαθύνει εἰς τὰς διασωθείσας πηγὰς καὶ μὲ τὴν γνωστὴν εὐθι-
κρισίαν του, ἄλλους μὲν ἀνασκαύζει καὶ ἄλλους διορθώνει ἢ συμπληρώνει,
σὲ τρόπον ὥστε τὸ ἔργο του νὰ εἶναι ἡ τελευταία ἐπιστημονικὴ λέξις ἐπὶ
τοῦ δημοσιονομικοῦ μέρους τῆς μεγάλης ἐκείνης μακεδονικῆς ἐποποιίας.
Καὶ εἶναι εὐκολον νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς ἀμέσως τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου ὅταν λάβῃ
ὑπ' ὄψει τὴν σοφὴν συμπληρωματικὴν βιβλιογραφίαν καὶ τὰς πολυμαθεστά-
τας σημειώσεις καὶ παραπομπὰς τοῦ συγγραφέως. Ἄλλ' ἄς τὸν παρακολου-
θήσωμεν.

Μὲ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον ἡσχολήθησαν κατὰ καιροὺς ἐπιφανεῖς ἱστορικοί.
Καὶ μυθιστορήματα ἀκόμη ἐγράφησαν ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος (1). Τελευταίως
ὁμως αἱ Ἀλεξανδριναὶ ἐρευναι ἐγίναν τῆς μόδας. Ἡ ἱστορικὴ αὐτὴ περιό-
δος, ἐξαιρέσει τοῦ μνημειώδους νωποῦ ἔργου τοῦ Helmut Berve (2), δὲν εἶχεν
ἐν τούτοις ἔξετασθῆ ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως. Τὸ ἔργον διαιρεῖται εἰς
δύο τμήματα· τὴν πολεμικὴν περίοδον καὶ τὴν εἰρηνικὴν. Ἡ μεγάλη ἐκστρα-
τεία, παραβληθεῖσα μὲ τὰς σταυροφορίας, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συσώμα-
τωσιν τῶν Ἑλλήνων, θέσασα τέρμα εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς σπαραγμούς, πού
ἐδυσχέραινον τὴν πλουτολογικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Ἄνοιγες ἀπὸ τὴν ἄλλη
μεριὰ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον τὸν δρόμον τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἔδινε διέξο-
δον εἰς τὸν ὑπερπληθυσμόν, πού εἶχε στραφῆ τότε εἰς τὸ μισθοφορικὸν
ἐπάγγελμα.

Τὸ κατ' ἐξοχὴν στοιχεῖον τῶν πολεμικῶν δαπανῶν ἦτο τὸ τοῦ μισθοῦ
ὅστις κατεβάλλετο ὁλόκληρος εἰς χρῆμα, λόγῳ τοῦ ὅτι πολλοὶ τῶν μισθο-
φόρων ἔφερναν μαζί των εἰς τὰς ἐκστρατείας τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ τέκνα
των. (3). Ὅπως εἰς τὸν Α'. τόμον ἀναπτύσσει, τὸν μισθοφορικὸν στρατὸν
συναντῶμεν ἐξαιρέσει τῶν Τρώων καὶ εἰς τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τὸν
χαραχτήρα δὲ τοῦ μισθοῦ ὡς πρωτεύοντος στοιχείου βλέπομεν καὶ κατὰ τοὺς
χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως. Εἰς τὸ Μακεδονικὸν ὁμως Κράτος ἡ στρατεία
ἐξηκολούθει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Κατὰ τὴν εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείαν ὁ στρα-
τὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνομοιογενὴς ἐξ ἀπαρχῆς, κατέληξε ἀργότερον σ' ἀλη-
θινὸν μωσαϊκὸν φυλῶν, ἀπὸ τῆς κατακτήσεως ἰδίως τῆς Ἀσίας. Αἱ πηγαὶ
φέρουσι τὸν διαβάτῃ των Ἑλλησπόντων στρατὸν 30.000 πεζοὺς καὶ 7.000
ἱππεῖς, ἐκ τοῦ συνόλου δὲ τούτου οἱ 5.000 μόνον ἦσαν μισθοφόροι, αὐξη-
θέντες ἐν Ἰλίῳ εἰς 30.000. Οἱ μισθοὶ ἐπίσης ἐποίκιλον τόσον μεταξὺ πεζῶν
καὶ ἱππέων, ὅσον καὶ ἀναλόγως τοῦ ὅπλισμου καὶ τῆς φύσεως τῆς στρατιωτι-
κῆς ὑποχρεώσεως. Ἀλλὰ τόσον διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν ὅσον καὶ
διὰ τοὺς μισθοὺς, αἱ πηγαὶ δὲν δίδουν ἀσφαλεῖς πληροφορίες. Τὸ ἴδιον συμ-
βαίνει ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάρτισιν τῶν διαδοχικῶν στόλων. Δι' αὐτοὺς αἱ
δαπάναι πρέπει νὰ ἦσαν ἐξαιρετικαί, ἰδίως διὰ τὸν καταριθμῶντα ἐπὶ τῶν
Ἰνδιχῶν ποταμῶν (800—2.000 πλοῖα) καὶ τοῦτο συμπεραίνεται ἀπὸ τὸν ἐφαρ-
μοσθέντα καὶ ἐκεῖ θεσμόν τῆς τριηραρχίας τῶν ἐλληνίδων πόλεων. Παρ'
ὅλας τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας συνήτησε ὁ κ. Ἀδρεάδης στηριχθεὶς εἰς
χωρίον τοῦ Ἀρριανοῦ, ὀνομάζον τὸν δεκανέα δεκαστάτηρον, ὑπελόγησε
τὸν μισθὸν εἰς 40 δραχμὰς μηνιαίως, ἀντιστοιχοῦσας μὲ κτητικὴν ἀξίαν

(1). Βλ. σελ. 3.

(2). Βλ. σελ. 5.

(3) Προϊόντος τοῦ χρόνου αἱ γυναῖκες εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ
τέκνα πολλὰ ἐγεννήθησαν εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τὸν Διόδωρον ταῦτα εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκ-
στρατείας ἀνῆρχοντο εἰς 10.000. (Βλ. σελ. 23).

150 σημερινῶν χρυσῶν δραχμῶν. Ὑπολογιζόμενου δὲ καὶ τοῦ εἰς τὴν Μακε-
δονίαν ἀφενθέντος στρατοῦ, τὸ σύνολον τῶν 60.000 μισθοδοτουμένων στρα-
τιωτῶν θὰ ἀπῆται περὶ τὰ 350 τάλαντα μηνιαίως, ἄλλα δὲ 200 ὁ στόλος,
σὲ τρόπον ὥστε αἱ δαπάναι τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐκστρατείας (334—333)
νὰ ἦσαν μεγαλύτεραι τῶν 7.000 ταλάντων. Εἰς ταῦτα θὰ ἔπρεπε
θὰ προστεθῶσι, αἱ διὰ τὸν ἐφοδιασμόν, τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν, καὶ
τῶν μεταφορικῶν καὶ ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον συστηματικῶς
ὀργανωθῆ ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐπιπροσθέτως ὁμως δαπάνας συναντῶμεν
καὶ εἰς τὴν ταφὴν τῶν πεσόντων, εἰς τὴν ἀνέγερσιν χαλκίνων ἀνδριάντων
των, εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοὺς φόρους τῶν γονέων καὶ τὴν προστασίαν
τῶν τέκνων τῶν πεσόντων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν Ἰουστίνον ἐξηκολούθουν
λαμβάνοντα τὸν μισθὸν τοῦ πατρὸς των. Εἰς τὰ πολεμικὰ ταῦτα ἔξοδα θὰ
ἔπρεπε νὰ προστεθοῦν ἀκόμη ἐκεῖνα τῆς πολυαριθμοῦ ἀκολουθίας (4) τοῦ
στρατηλάτου βασιλέως (5), καὶ τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὸν χαρακτήρα του ὡς φι-
λοτέχνου (6) καὶ τὴν ἄμετρον ἐλευθεριότητά του, ἐκδηλουμένην εἰς ὁμαδικὰς
ἀμοιβὰς καὶ διανομὰς τῶν θησαυρῶν (7). Γενναϊότατος ἐφαίνετο καὶ εἰς
τοὺς ἀπομάχους, φθάνων μέχρι τοῦ νὰ πληρώνῃ καὶ αὐτὰ τὰ χρεὴ των (8).
Ἡ μεγαλοδορία του εἶναι χαρακτηριστικώτερα διότι ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλ-
λους γενναιοδωροὺς ἐπίσης βασιλεῖς, οἱ ὁποῖοι ὁμως ἐθησαύριζον συγχρό-
νως, ὁ Ἀλέξανδρος ἐλησμονεῖ τὸν ἑαυτὸν του (9). Ὅπως δὲ καὶ ἐαυτὸ
πολεμικὰ δαπάναι ὑπερέβαινον τὰ 5.000 τάλαντα ἐτησίως. Καὶ ἐν τούτοις
τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν ἐκστρατείαν ἐπεχείρησε σχεδὸν ἄνευ πόρων. Ἐκ τῶν
συμμάχων του ἐλλήνων, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οὐδεμίαν οἰκονομικὴν ἐνί-
σχυσιν ἐλάμβανε, εἰς τὴν πατρίδα του δέ, ἦτο ἡναγκασμένος ν' ἀποστέλλῃ
ἐκ τῆς Ἀσίας χεῖματα πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐκεῖ τμήματος τοῦ στρατοῦ.
Καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς δαπάνας διὰ τὴν παρασκευὴν τῆς ἐκστρατείας ἐπορίσθη
ἀπὸ βραχυχρόνιον δάνειον 800 ταλάντων. Ὅστε κυριολεκτικῶς ἐβασίσθη
εἰς τὴν τύχην (10) καὶ μόνον ἡ συρροὴ εὐτυχῶν γεγονότων ἡμπόδισε τὰς συ-
νεπείας τῆς ἀφρόνου περιφρονήσεως τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος τῆς ἐκ-
στρατείας.

Μετὰ τὴν ματαίωσιν ὁμως τῆς Ἀσίας ἡ κατάστασις μετεβλήθη διότι
εἶχεν πλέον εἰς τὴν διάθεσίν του παντοίας προσόδους, φόρους, συντάξεις,
πρόστιμα, λάφυρα καὶ ἰδίως τοὺς ἀμυθήτους θησαυροὺς πού εὑρε εἰς Ἀμα-
σκόν, Σοῦδα καὶ Περσέπολιν, ὑπολογιζομένους 80.000—180.000 τάλαντα,
δηλ. ἄνω τῶν 12 δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα ἐλύθη

(1) Βλ. ἐνδιαφερούσας πληροφορίες περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς αὐτῆς
(σελ. 25-26).

(2) Πρὸ παντὸς «ἐφ' ὅσον οἱ πόροι ἡῤῥανον καὶ ἡ βασιλεῖα ἐλάμβανε ἀνατολικώτερον
χαρακτήρα».

(3) Εἰς τὴν φιλοτέχνην τάσιν τοῦ Ἀλεξ., μαθητοῦ καὶ φίλου τοῦ Ἀριστοτέλους, ὀφεί-
λετο ἡ παρουσία εἰς τὸ στρατόπεδον χορείας φιλοσόφων, ἱστορικῶν καὶ ποιητῶν ἡ ὁποία
παρεβλήθη μὲ τὴν Mission scientifique, τὴν συνοδευσάσαν τὸν Βοναπάρτην εἰς Αἴγυπτον
(βλ. σημ. 1 σελ. 27 βιβλιογραφίαν διὰ τὰς σχέσεις Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀριστοτέλους).

(4) Ὑπεσχέθη 12 τάλαντα, δηλ. 12.000 στεργίνας εἰς τὸν πρῶτον πού θὰ εἰσῆρχετο
εἰς τὴν ἀπόρρητον Σογδιανὴν Πέτραν. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Δαρείου διένειμε, κατὰ Διό-
δωρον 13.000 τάλαντα, εἰς τοὺς στρατιώτας δηλ. περὶ τὰ 13 ἐκατομμύρια στεργίνας!

(5) Κονδύλιον 10.000 ἕως 20.000 ταλάντων.

(6) Παραπέμπει εἰς ἐπιστολὴν τῆς Ὀλυμπιάδος πρὸς τὸν υἱὸν της, ἐν Πλουτάρχῳ:
«Νῦν δ' ἰσοβασιλείας πάντας ποιεῖς καὶ πολυφιλίας παρασκευάζεις αὐτοῖς, αὐτὸν δ' ἐρημοῖς»
(σελ. 69 σημ. 6).

(7) «Σεαυτῷ δὲ ὁ βασιλεὺς, τί καταλείπεις;—τὰς ἐλπίδας—ἀπῆντ ἦσεν εἰς τὸν ἐρωτῆ
σαντα Περδίκαν. (Βλ. σελ. 34).

αυτομάτως, και δεν κατέφυγε ούτω εις λαφυραγωγήσεις και εξανδραποδισμούς (1), μη πιέσας άλλ' αντιθέτως προσελκύσας τους κατακτηθέντας.

Το Β' μέρος του έργου του ο κ. Ανδρεάδης αφιερώνει εις την έν ειρήνην Δημοσίαν Οικονομίαν του Μακεδόνος Βασιλέως. Στηριζόμενος εις τας πληροφορίας του Ήροδότου διά τα έσοδα του προκατόχου του 'Αλεξάνδρου Κοδόμανου (9,000 τάλαντα) υπολογίζει τα του τελευταίου ουχι κατώτερα των 15,000, λόγω της υπαγωγής εις τους φόρους των τέως άσυνδóτων κυριαρχών Περσών (508—800,000 ψυχαί) και ιδίως κατοπιν της νέας δημοσιονομικής οργανώσεως του 'Αλεξάνδρου (2), όστις διετήρησε μέν τον θεσμόν των Σατραπών, αφήρεσε όμως την δημοσιονομικήν δικαιοδοσίαν των, αναθέσας αυτήν εις άπ' ευθείας εξαρτωμένους υπαλλήλους. Έπαυσαν ούτω αί παρεισπράξεις και ή απορρόφησης των προσόδων από τας πολυδαπάνους αύλās και ανάγκας των σατραπών (3). Η διπλοσίαις των έσόδων οφείλεται κατά το μέγιστον μέρος εις την ανάπτυξιν του έμπορίου (4) και της βιομηχανίας, κατοπιν της διανομής των άμυνήτων θησαυρών, πράγμα που είχε φυσικά, πλουτολογικάς συνεπείας διά την χώραν. Όσον διά τας δαπάνας, λόγω των περσικών συνηθειών τας όποιās διετήρησεν, του συνεισισμού νέων πόλεων διά στρατιωτικούς, έμπορικούς, πολιτικούς και δημογραφικούς σκοπούς, της έκτελέσεως μεγάλων παραγωγικών έργων, ήσαν τεράστια.

Μόνον διά τόν στρατόν (80.000 άνδρας) και τó ναυτικόν άπητούντο 10.000 τάλαντα. Έξωφρενικάς δαπάνας προεκάλει επίσης ή μεγαλοδωρία του, ή όποία έζητει πρόφασιν διά να έκδηλωθῇ (5), ως και ή ακρότης του χαρακτήρος του. Εις τους περιφήμους ούτω περσομακεδονικούς γάμους του παρεκάθησαν 9.000 προσκεκλημένοι, των όποιων έπλήρωσε και τὰ χρέη, άνελθούσης της δαπάνης εις 10.000 τάλαντα. Κατά την πυρόν του φίλου του 'Ηφαιστίωνος μετεβλήθησαν εις τέφραν έτερα 12.000 τάλαντα. Και διά μέν τας πρώτας δαπάνας θά ήδύνατο κανείς να ειπῇ ότι είχαν πολιτικούς σκοπούς, διά τας προς έξυπνότησιν δέ της έπιστήμης (4) ότι ήσαν επαινετέαι, αλλά αί εκκεντροκότητες δεν δύνανται ν' αποδοθώσι παρὰ εις τó ότι αληθώς κατά τó τέλος του βίου του δεν είχαν σώας τας φρένας. Πάντως και αν δεν συμπεριληφθώσιν αί δαπάναι αύταί, πάλιν τὰ έσοδα, δεν έπάρκουν εις τρόπον ώστε εις διάστημα έπταετίας τὰ 2)3 των περσικών θησαυρών είχαν εξατλησθῇ και δεν ήτο μακράν ή έποχή που προέβαλλεν τó δείλημμα ή να περιορίσῃ τας δαπάνας του ή ν' αύξήσῃ τας προσόδους του.

Τό Γ' μέρος του συγγράμματος αφιερώνεται εις τας σπουδαιοτέρας δημοσιονομικάς φυσιογνωμίας επί 'Αλεξάνδρου. Περί του 'Αντιμένους του Ροδίου, γράφων ο κ. Καθηγητής, σημειώνει ότι πρώτος καθιέρωσε την κρατικήν επιχείρησιν ασφαλίσσεως και μάλιστα μονοπωλιακώς (σελ. 79-80). Είς

(1) Πλήν ελαχίστων εξαίρέσεων λόγω τιμωρίας. (Βλ. σημειώσεις σελ. 38-39).

(2) Βλ. σελ. 52—55.

(3) Βλ. Σατραπικήν Οικονομίαν σελ. 120—131 Α'. τόμου.

(4) Βλ. σημ. 2 σελ. 58 διά την έκπτώσιν της τιμής των παπύρων επιτρέψαντα εις τόν ρήτορα Λυκούργον να καταρτίσῃ πυρήνα βιβλιοθήκης εκ των αντιγράφων των μεγάλων τραγικών.

(5) Αναφέρει ο κ. καθηγητής ότι και άπλουν ευφυολόγημα εκρίνετο άξιον πεντατάλαντου άμοιβής, ότι «ήχθετο τοίς μη λαμβάνουσι μάλλον ή τοίς αλτοῦσι», και ότι έξωντάνευσε την παράδοσιν των Περσών βασιλέων, δίδων χρυσούν νόμισμα εις έκάστην περσίδα κατά τας περιόδας του.

(1) Είς τόν 'Αριστοτέλην έδωσε 800 τάλαντα και έθεσεν εις την διάθεσιν του τους υπαλλήλους και υπηρέτας των δημοσίων κτημάτων χάριν των έρευνών του.

τό άφορούν δέ τόν Κλομένην τόν Ναυκρατίτην σημειώνει την θαυμαστήν σιτοδοτικήν πολιτικήν κατά τὰ έτη της σπανυστίας.

Έδώσαμεν μίαν περίληψιν του θαυμαστού αληθώς έργου, διά να δείξωμεν τó ιστορικόν ενδιαφέρον του και διά τους μη οικονομολόγους, ως προείπομεν. Η έποχή άλλωστε που διερχόμεθα είναι τοιαύτη ώστε ν' απορροφά κατά μέγα μέρος την σκέψιν περί τὰ δημοσιονομικά, τόσο μάλλον που ήσημερινή παγκόσμιος κρίσις και ιδιαιτέρως ή ιδική μας, οφείλεται εις τας δυσχερείας της πολεμικής και μεταπολεμικής οικονομίας (2). Ο κ. Ανδρεάδης με τὰ τελευταία μνημειώδη συγγράμματά του, που έχουν τó προσόν να τραβούν τó γενικόν ενδιαφέρον, εκλαΐκευει την έπιστήμην, διότι άθελα ó αναγνώστης έλκύεται εις την έρευναν του μεγάλου οικονομικού συνταλεστού της ανθρωπίνης ευμαρείας, με την άνεξαρτησίαν δέ, την βαρύτητα και σύθυκρισίαν της γνώμης του (3) υποδεικνύων τὰ τρωτά των έλαττωμάτων του 'Ελληνος (4), προσφέρει ούτω άνεκτίμητον υπηρεσίαν εις την πατρίδα του (5).

ΣΠΥΡ. ΜΙΝ.

(2) Βλ. Εισαγωγικά σελ. 15, 49—53, 64—67, 70—75.

(3) Βλ. κρίσεις του περί του μεγάλου συμπολίτου του Καποδιστρίου, εις 'Εθνικά Δάματα «Δημοσία οικονομία του Κυβερνήτου» σελ. 21-42, και ιδίως σελ. 41-42, επίσης σελ. 116-131. Έδώ πρέπει να προσθέσωμεν ότι είναι ευτύχημα αλλά και δείγμα δυνατού χαρακτήρος τó ότι ο κ. Ανδρεάδης δεν υπέκυψεν εις τόν πειρασμόν ν' αναμειχθῇ εις την πολιτικήν τότε ιδίως που επέζετο πολύ. (Βλ. επιστολήν Μαρίλη προς τόν κ. Ανδρεάδην, εις Ν έ α ν ' Ε σ τ ι α ν), πράγμα που διεφύλαξε άκεραίαν την άνεξαρτησίαν του.

(4) Εισαγωγικά σελ. 70-75 περί γραφοκρατίας. 'Επίσης σελ. 51 σημ. 4.—190-194.—Είς τὰ σχετικά με την γραφειοκρατίαν προσθέτω τó χαρακτηριστικόν ότι μου έτυχε πρό ήμερών να ιδω τμηματάρχην εισηγουμένον εισηγουμένον εις τόν αρμόδιον 'Υπουργόν ζημίαν 25.000 δραχμών εις βάρος του δημοσίου από άπλως έγωϊστικόν πείσμα και αδιαφορίαν προς τó κοινόν ευμύερον.

(5) Τó πρώτον που θάπρεπε να κάμῃ κάθε βουλευτής, θά ήτο να διαβάσῃ καλά μερικους τόμους του κ. Ανδρεάδου. Είμαι βέβαιος πως αληθινά θά είχαμεν τότε άνόρθων

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- Θάνου Κ. Γιουρουνκούλου. «Τὸ κόκκινο ἄστρο τῆς Ἀμερικῆς» ρωμάντο, Ἀθήνα 1931, ἐκδότης Α. Μαυρίδης.
- Δημ. Πασχάλη. «Πρόξενοι καὶ Προξενεῖα εἰς τὰς νήσους ἐπὶ Τουρκοκρατίας», Ἀθήναι, 1931.
- Teodoro Briccos. «Il volto di Athéna», Poesie, Torino 1930, lire 5.
- Σ. Χυτήρη. «Ἐφέσεις κατὰ ποινικῶν ἀποφάσεων», Ἀθήναι 1930.
- «Ὁ ποιητὴς Γιάννης Ζερβός», Τεύχος με ἄρθρα διαφόρων. Ἀθήνα 1930, δραχμαὶ 5.
- Δ. Μάργαρη. «Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν περιοδικῶν Πανδώρα», Ἀνατύπ. ἀπὸ τὸ Ἡμερ. Μεγ. Ἑλλάδος 1931.
- Κ. Παράσχου—Ζ. Λευκοπαρίδη. «Ἐκλογὴ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἑλληνικὰ λυρικά ποιήματα», Ἀθήναι 1931, δραχμαὶ 40.
- «Ἡμερολόγιον Ἰθάκης», Ἀθήνα 1931.
- Θράσου Καστανάκη. «Τὸ μαστίγιό κ' οἱ πολυέλαιοι». Διηγήματα, Ἀθήνα 1930, δραχμαὶ 25.
- Ρήγα Γκόλφη. «Λυρικά χρώματα», Ποιήματα, Ἀθήνα 1930.
- Σωτ. Σκίπη. «Κολχίδες». Ποιήματα, Ἀθήνα 1930, δραχμαὶ 50.
- Παύλου Γνευτοῦ. «Ἐσπερινά», Ἀλεξάνδρεια 1930, Γρόσια 8.
- Θεοδ. Ντόρρου. «Στοῦ γλυτωμοῦ τὸ χάρι», Ποιήματα, Παρίσι 1930.
- Κ. Πούπη (ιατροῦ). «Ἡ θεραπεία τῆς φυματιώσεως διὰ τοῦ ἔμβολιου Φρίντμαν», Ἀθήνα (Πυρσός) 1931, δραχμαὶ 15.
- Fokion Vakalopoulos. «Orsù, voi figli degli Elleni...»—Sonetti, nella celebrazione del Io Centenario della rivoluzione Greca per l'indipendenza. Napoli, 1931, lire 6.
- Μερόπης Π. Τσιώμου. «Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης 1931» δρ. 50,
- Λίνου Ὁρέστη. «Ναδία καὶ ἄλλα διηγήματα», Λευκωσία 1931. 1 σελίνι.
- Στυλ. Πρωτονοτάριου. «Ἡ ἡδικὴ εἰς τὴν προϊστορικὴν καὶ εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν»—Ἐρευνα (Ἀλεξάνδρειας), 1931, δρ. 7.
- Ἀγγελου Κασσιγόνη. «Οἱ τύποι»—Ἐρευνα (Ἀλεξάνδρειας), 1930, δραχ. 7.
- Ντόλη Νίζβα. «Κι' ἡ ἱστορία αὐτὴς τέλειωσαν...», Διηγήματα 1930—Ἀθήνα, δραχ. 25.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- Στὴ Ζάκυνθο ὁ καθηγητὴς κ. Δ. Λάτας ἐκδίδει τὴν τεύχη «Στοιχεῖα Πραγματικῆς Ἠθικῆς» «ἥτοι ἀνάπτυξις ἠθοπλαστικῶν θεμάτων μετὰ συλλογῆς διηγημάτων καὶ γνωμῶν διαφόρων συγγραφέων καὶ ἐκκλησιαστικῶν τοιούτων».
- Ἡ Grande Revue (Φεβρ. 1931) ἐξακολουθώντας τὴ διεθνή ἔρευνά της γιὰ τὸν «Populisme» δημοσιεύει γνώμες Νορβηγῶν, Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἀπὸ τοὺς τελευταίους δημοσιεύει τὴν γνώμην τῶν :

Τέλλου Ἀγρᾶ, Θρ. Καστανάκη, Κ. Καβάφη, Κας Καζαντζάκη Κας Μαριέττας Μινώτου, Στρατὴ Μυριβήλη, Ντόλη Νίζβα, Παλαμᾶ, Κλ. Παράσχου, Παρορίτη, Ἀλκη Θρύλου, Βουτυρεῖδη, καὶ Γρ. Ξενοπούλου.— Στὸ προσεχὲς τεύχος θὰ μιλήσουμε ἐχτενέστερα.

— Libre (Γενάρης) ἀναλυτικώτατη κριτικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Persyn: Schrift und Sprache in Alt Kreta.

— Μουσικὰ Χρονικά. Ἀπὸ τὰ τεύχος τοῦ Δεκέμβρη ἀρχίζει πλατεῖα συζήτηση γιὰ τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν ποὺ ἐξακολουθεῖ.

Ἀρκετὲς σελίδες κάθε τεύχους ἀφιερώνονται γιὰ τὴν περισυλλογὴν ὅτι δημοσιεύεται γύρω ἀπὸ τὴν θεατρικὴν μας κίνησιν, Ἑθνικὸ Θέατρο κ.λ.π.

— Πρωτοπορία. (Γενάρης) ἐξῆ ποιήματα τοῦ Φ. Γιοφύλλη με δλότεια νέα μορφή. (Φεβράριος) Ὁλόκληρο τὸ τεύχος ἀφιερώνεται στὸν Γ. Βαλταδώρο. Γνώμες τοῦ Μαλακάση καὶ Νιρβάνα γραμμένες με συμπάθεια, ἀπὸ τὴν γνωριμία τους με τὸν καλλιτέχνη.

— Στὸ πρωτοχρονιάτικο Φῶς τοῦ Ἀγρινίου ἱστορικὴ μελέτη τοῦ κ. Τζάνη γιὰ τὸν Αἰτωλο-ακαρνανικὸ τύπο.

— Στὸ Messenger d' Athènes (15 Φεβρ.) ἀξιαπρόσθετο ἄρθρο τοῦ κ. Φιλαδελφέως γιὰ τὴν ἀνακοίνωση τοῦ ἀμερικανοῦ ἀρχαιολόγου Carpenter γιὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀκροπόλεως, ποὺ τελευταῖα ὀριστικῶς ἀποφανθήκανε πὺς εἶναι τοῦ Φειδία. Στὰ μάτια μας μπροστὰ ἦταν πάντα. Καὶ ὅμως ξένοι ἦρθαν νὰ μᾶς τὸ ποῦν! ... Στὸ φύλλο 19—20 Φεβρ. ἡ ἀνακοίνωση τοῦ κ. Μ. Λάσκαρη στὶς ἑλληνικὰς μεταφράσεις τοῦ Tommaséo τῶν σερβικῶν τραγουδιῶν.

— Στὸν Εὐρύπο (Χαλκίδος). Τὰ κάλαντα, ἀνέκδοτα τραγούδια συναγμένα ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ λαὸ τοῦ κ. Γ. Ἀφέντρα.

— Πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ πρωτοχρονιάτικο τῆς Τριχωνίδος με συνέντευξη τοῦ Παλαμᾶ, ἀνέκδοτο ποίημα τοῦ Μαλακάση κ.λ.π.

— Στὸ Ἔθνος (21 Γενάρη) ἡ διάλεξις τοῦ κ. Λαμπραδίου πρυτ. Πολυτεχνείου γιὰ «τὰς τεχνικὰς προόδους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων».

— Ἀρχισ τὴν ἐκδόσιν της ἀπὸ τὸ Γενάρη ἡ Ἐφημερίς τῶν Ἰθακησίων. Διαβάζομε ἓνα ἄρθρο γιὰ τὸν Λεκατσᾶ «Ἐνας Ἰθακήσιος ἠθοποιὸς στὴν Ἀθήνα».

— Τελώνιον Κεφαλληνίας (9 Μαρτ.). Χαριτωμένο ποίημα γιὰ τοὺς καθαρευουσιάνους τοὺς βρυκόλακες τοῦ παρελθόντος, τὰ «σὰν βαλτονέρια στεκούμενα μυαλά» ὑπὸ Γράκχου.

— Φωνὴ τῆς Κύπρου (Φεβράριος 27) συζήτηση γιὰ τὸ τελευταῖο ἔργο τοῦ ποιητῆ Τεύχρου Ἀνθία «Δευτέρα παρουσία».

— Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης 1931 Ἀνάμεσα στὴν ἄλλη ἐνδιαφέρουσαν ὕλη ἐν ἄρθρῳ τοῦ κ. Διον. Παπαγιαννόπουλου «Τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Ἀθωanos. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ πανσελήνου». — Ἐπίσης τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου: «Τὸ Γεφύρι τῆς Ἀγάπης» Διήγημα.

— Ἐνδιαφέρον μεγάλο ἔχει ἡ μελέτη τοῦ κ. Δημ. Μάργαρη «Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν περιοδικῶν» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ Ἡμερ. τῆς Μεγ. Ἑλλάδος (1931). Ὅσοι δουλεύουν στὶς βιβλιοθηκὰς μποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν τίς ἀραιὲς ἀλλὰ καὶ ἐξαιρετικὰς μελέτες τοῦ κ. Μάργαρη, ποὺ ἀποτελοῦν ἀληθινὴ συμβολή. Ὁ κ. Μάργαρης δουλεύει σπάνια μὰ εὐσυνείδητα, καὶ αὐτὸ λόγῳ τῆς μεγάλης εὐσυνειδήσεώς του, τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ του μποροῦμε νὰ ποῦμε, στὸ νὰ ἐκτελεῖ μ' ἀπόσπασιν τὸ καθήκον του στὸ ἐπάγγελ.

μά του. Είναι ο υπομονητικός δουλευτής και όχι ο τύπος του σημερινού άρρετίστα.

— Λάβαμε το tirage της 'Ιταλικής 'Εγκυκλοπαιδείας (VII). Από την Bizantina civiltà, άρθρο «Diritto» του Πρωτ. του Πανεπιστημίου της Πάδοβας Ferrari με μιάν έκτεταμένη βιβλιογραφία.

— **Κυκλάδες.** Στο τεύχος Μαρτίου 'Ιστορική μελέτη του 'Αντ. Σουλγάλα. Σελίδες από την 'Ιστορίαν των Κοινοτήτων επί τουρκοκρατίας. Κριτικό σημείωμα του Β. Παπαδάκη για τον Καριωτάκη.

— Στην «'Ελλή», ('Αργοστολίου) «'Η δύναμις του έπαρχιακού τύπου» του Μ. Άβρα.

— Στις «Μούσες» (Ζακύνθου) 30 'Ιαν. «'Ο Ζακύνθιος Βασιλόπουλος εις "Άγιον Όρος» του κ. Καιροφύλα. — Έξακολουθεί επίσης ή εξόχως ενδιαφέρουσα 'Ιστορική μελέτη του κ. Α. Ζώη για την «Παμφλεστογραφίαν εν Ζακύνθω» καθώς και το **Λεξικόν Ζακύνθου** (στοιχειό Φ). Έργο απίστευτης εργατικότητας τριάντα χρόνων και αγάπης στην 'Ιστορία, θάπρεπε να εκδοθεί με έξοδα του Κράτους. 'Η ωφέλεια των ασχολουμένων όχι μόνο στην 'Ιστορία, αλλά και στη γλωσσολογία και σε κάθε κλάδο της λογοτεχνίας θά ήταν άνεκτίμητη.

— **'Η 'Αλεξανδρινή Τέχνη** από τον περασμένο Γενάρη μπήκε στο 5ον έτος της εκδόσεώς της, πάντα συμπαθητική, πάντα με ύλην ωραία και ενδιαφέρουσα ώστε ν' άποτελει αξιόλογο στοιχείο στην πνευματική μας ζήνηση της 'Αλεξανδρείας.

— **Νέα Έστία.** Από το τεύχος 15 'Ιανουαρίου αρχίζουν οι πολύ ενδιαφέρουσες ταξιδιώτικες έντυπώσεις του άκαδ. Α. 'Ανδρεάδη «**Οί 'Ιάπωνες και ή 'Ιαπωνία**». — Από 1ης 'Ιαν. αρχίζει το «**Φάντασμα**» του κ. Γ. Ξενοπούλου, έμπνευσμένο από το σημείωμα του περιηγητού Σκροφάνι για τη Ζάκυνθο. Επίσης λογογραφικά του κ. Γ. Κορδάτου. Στο φύλλο της 1ης Φεβρ. ένα ωραίο άρθρο του Νιρβάνα «'Η λογοτεχνία μας μεταφρασμένη» — Τήν 1ην Μαρτ. ένα ωραίο ποίημα του Σιγούρου: «'Ο άργαλιός της γής» και «Κορφατικός θρύλος» της Μαρίας 'Ασιώτη.

(15 Φεβρουαρίου) άπαντώντας στον 'Απολογισμό των έορτών της Έκατονταετηρίδας από τον κ. Μελά «**Ελ. Βήμα**» έχει άντιρρήσεις ότι ο έορτασμός δημιούργησε γεγονότα πνευματικού ενδιαφέροντος με καθαρό «έσωτερικό πλούτο». Έξεδόθησαν — έρωτά — τα βιβλία εκείνα που θά έπλούτιζαν τον έσωτερικόν κόσμο του Έλληνος; Έμοιράσθησαν εις τον λαόν βιβλία και εικόνες, που ν' αποκαλύπτουν την πραγματικήν αξίαν του Άγώνος, να έξηγούν τας μεγάλας μορφάς της Έπαναστάσεως; — Τά έχομε πεί κ' έμεις και γι' αυτό συμφωνούμε άπόλυτα.

— **Νουμάς.** Από το τεύχος 'Ιανουαρίου αρχίζει Το κήρυγμα του Ψυχάρη: **Γλώσσα και λαός.**

— **Λόγος.** Στο τεύχος Γενάρη αξιοπρόσεχτες παρατηρήσεις του Τέλλου "Άγγρα για τους γλωσσικούς θησαυρούς της Δημοτικής μας που μένουν άνεμετάλαιοι γιατί είναι ξεχασμένοι κιόλα, από την άχρηστία. Έν τέλει συσταίνει την σύνταξη λεξικού Καθαρεύουσας-Δημοτικής. όπου νά περισυλλεγούν όλα τά συνώνυμα της Δημοτικής, από τον πλούτο των δημοτικών τραγουδιών μας, και από το άφθαστο λεξιλόγιο μερικων από τους συγγραφείς μας, που πραγματικά έχουν φτάσει νάναι γλωσσοπλάστες.

— Στο **Έλεύτερο Βήμα** (28 Φεβρ.) άρθρο του κ. Ουράνη για τον νέο ακαδημαϊκό Γρηγ. Ξενοπούλο.

— Τιμή μεγάλη περιποιεί για την Ελλάδα ή **Πειθαρχία**. Όλα τα άρθρα ως την τελευταία γραμμή του έξωφύλλου, μιιά συνεργασία όλότελα ξεχωριστή σε ενδιαφέρον, κύρος, επικαιρότητα, αντικειμενικότητα και ειδικότητα για όλους τους κλάδους της επιστήμης και τέχνης. Στα τεύχη 25 'Ιαν. και 1ης Φεβρ. ή κ. Μαριέττα Μινώτου αναγγέλλοντας την 'Ιταλική Έβδομάδα του Ζαπείου μιλεί για τη σημερινή 'Ιταλική Τέχνη και Λογοτεχνία. Στο τεύχος της 22 Φεβρ. άρθρο της ίδιας «Για τον Μωρεάς», και σ' εκείνο της 2ης Μαρτίου «Ένας 'Ιταλοέλληνας ποιητής, Θεόδ. Βρικός». Επίσης στο φύλλο της 15 Μαρτίου μιιά επιστολή της, με 'Ιστορικές προσθήκες και γνώμες της «Για τον Λεοπάρντι», σχετικώς με τη συζήτηση που γίνηκε γύρω στις άντιλήψεις της κ. Κατσίγρας για τον πεσσιμισμό του μεγάλου ποιητή.

— Στην **Έστία** (16 Μαρτίου) ένα ωραίο άρθρο του κ. Σκίπη για τον άγαπημένο του Κάλβο.

— Σημειώνουμε ένα χαρακτηριστικό άρθρο στην **Έπτανησιακήν 'Ηχώ** (Ζακύνθου: «**Απολογία 'Απολογισμού**», για τη σημερινή πνευματική κίνηση της ήσου. Επιστολήν επίσης του κ. Δ. Μάνεση σχετικήν με την επιδιόρθωση των καλλιτεχνημάτων της **Φανερωμένης**.

Τό Ταμειυτήριόν σας
ή Λαϊκή Τράπεζα

